

קונטרס

חררים התלזים בשערה

בעניין תקרובת עבודה זרה בפאות נכריות

קונטרס

הררים התלויים בשערה

בירור הלכה

בעניין תקרובת עבודה זרה בפאות נכריות

בעזה"י החונן לאדם דעת

מאיתי

איתמר בלאאמו"ר הרה"ג אהרן שליט"א מחפוד

לבית הלויים

מהדורה רביעית
שנת תשפ"א

אשדוד ת"ו

נדפס בארץ ישראל שנת תשפ"א

נדפס על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ו

כל הזכויות שמורות

אין להעתיק, לצלם, להקליד, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, או לקלוט בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי מכני או אחר, חלק כל שהוא מספר זה ללא רשות מפורשת מהמחבר בכתב. הן על פי דין תורה והן על פי חוק הזכויות הבינלאומי

כתובת המחבר:

איתמר מחפוז הלוי

רחוב האמזראים 7/6

אשדוד 77652

טל/פקס 08/8663818

הסכמות הרבנים הגאונים שליט"א בשאר ספרי המחבר

ציפורן שמיר

הקלדה, עימוד, עיצוב, והדיל

הקדמה למהדורה רביעית

קונטרס זה "הררים התלויים בשערה" חיברתני בעזה"י החונן לאדם דעת, ונדפס בחלקן בחוברת הנפלאה: "הישכם אוהבים את ה', עקב המכשלה הנוראה של כלל הציבור באיסור תקרובת עבודה זרה החמורה רח"ל שכל רגע ורגע עובר בשני לאוין חמורים של "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" וכן הלאו ד"לא תביא תועבה אל ביתך", וחשוב להדגיש ולציין שדעת חידושי רבינו דוד והמהר"ם חלאוה והמאירי (פסחים כה). שהנאה מתקרובת ע"ז היא אביזריהו דעבודה זרה ויהרג ואל יעבור, וכ"ד חידושי הריטב"א שם בשם הרא"ה, וכ"כ בחידושי הרא"ה (ע"ז כז:): ובחידושי הריטב"א (ע"ז יא:): והר"ן (פ"ב דפסחים) ובעה"מ (פ"ח דסנהדרין) והריב"ש (סי' רנה) וכן סתימת לשון רבינו יונה בשע"ת (ש"ג אות קלז-קלח) וכן פסק רבינו הרמ"א (יו"ד סי' קנו ס"א) ועיי' בשו"ע (יו"ד סי' קנה ס"ב) שהביא בזה סתם ויש אומרים ודעת הסתם להקל ופשוט שהוא רק להסתמך על דעת הסתם להקל בספק נפשות או עכ"פ ברפואה ולא בעלמא, עיי' בשו"ת הרשב"א (החדשות מכת"י סי' ס) והובאה בב"י (יו"ד סי' קכג). ועיי' בש"ך (שם סקו"א), וכ"פ הגר"א (סקו"ד) דעל הנאה מע"ז דלאו של לא ידבק, יהרג ואל יעבור, וע"ע במנ"ח (מצו' רצו).

ורבינו יעקב ממרוייש מרבותינו בעלי התוספות כתב בשו"ת מן השמים (סימן כח) וז"ל: "וכל המיקל בכל חשש של עבודה זרה, מקילין לו ימיו, וכל המחמיר, מאריכין לו ימיו ושנותיו". ולהלן (סי' עא) כתב וז"ל: "מצות מצה ומצות חמץ הרי הם המצות שניתנו לישראל תחילה, וקבלום עליהם באהבה ובחיבה, והחמירו בהם בכלליהם ובפרטיהם. הלא תראה שהחמיר הכתוב בחמץ שלא יראה ולא ימצא, מה שאין כן בכל האיסורים שבתורה, חוץ מעבודה זרה שכתוב בה לא תביא תועבה אל ביתך. וכל המאריך בדקדוקיהם מאריכין לו ימיו ושנותיו". ומכל זה נבין עד כמה הדברים חמורים.

והנה אחר התחקיר חובק זרועות עולם, התברר מעל לכל ספק כי השיער של רוב ככל הפאות הנכריות כיום העשויות משער טבעי או מעורבות בשיער טבעי, מקורו במקדשים בהודו, באשר הגויים עובדי דת "הינדו" מגדלים ומטפחים את שערם ומושחים אותם בשמן קוקוס, במשך כמה שנים ואינם מגלחים אותם אלא בבית עבודה זרה שלהם. מתחם בית העבודה זרה הגדול מכולם נמצא בעיר "טירופתי", סביב מקום הפסל הגדול ישנם כמה אולמות המיוחדים לתגלחת, אשר יש באמצעם צלם גדול בתוך היכל מיוחד פתוח, שניתן לראותו בכל הבנין מלבד הרבה תמונות של האליל התלויים על הקירות. אל בית עבודה זרה זה פוקדים ומתנקזים מליוני אנשים בשנה (כ- 75000 ביום) הבאים לראות את פני הפסל הגדול, ולעשות כל מיני עבודות במתחם בית העבודה זרה כדוגמת שבירת קוקוס, הקטרת קטורת וגילוח שיער (כ- 35000 מתגלחים ביום) וכדלהלן. כשיש לאחד או לאחת מהם בעיה מסויימת או קשיים או רצון להשיג קידום או כל מטרה ומשאלה, הוא מתפלל לאליל ואומר, שאם הבעיה תיפתר אני אתן לך את השיער כקרבן או מנחה ואופערינג, או סאקרפיפיס] את השיער, וכשנושעו "בזכותו" באים לשלם את נדרם ואת הבטחתם לגלח ולתת את שערם כקרבן ומנחה לאליל האוהב שיער, וביה הם מראים שהם מוכנים לגלח את היופי והנוי האנושי לעבודה זרה, כאשר בעצם הגילוח אלילים מקבל את השער הנגזו ותו לא איכפת להם כלל מה נעשה בו אח"כ. יש לציין שתוך כדי הגילוח המתגלחים אומרים או חושבים פעם אחר פעם את שם אלילים. גם הספרים מלובשים בבגד לבן כמו הכמרים, והם מכת "נאי-בראמיין", שמשמעותו שמיים בבית הע"ז ואינם מכת שפל ושמא. גם מזכירים את שם האליל לפני תחילת המשמרת.

בכתבים המופצים על ידי בית העבודה זרה, מובא שורש ויסוד אמונתם המתבסס על סיפור

שהם מאמינים בו בכל לבם ומאודם הוא, שהאליל שלהם פעם קיבל מכה בראשו ונוצר לו קרחת, ואלילה אחרת ראתה את זה, ונתנה לו את שערך. האליל הכיר לה טובה בכך והבטיח לה שכל אלו שיבואו לגלח בביתו, הוא יקבל את שערותיהם בשבילה. ובנוסף אחר יש מביניהם האומרים שהם גם תורמים את שערם לאליל, ללכת בדרכי האלילה... ויש שמאמינים שבמה שמגלחים שערם בשבילו הם עוזרים לו לשלם את חובו הגדול שלוהה לצורך חתונתו ועוד שאר אמונות טיפשיות ונבזות, אבל המכנה המשותף לכולם הוא, שהאליל אוהב את השיער לשטותם, ובעצם מעשה הגזיזה הם נותנים לו את השיער, וכן שהנתנה איננה נתינה גשמית אלא רוחנית בלבד, ומצידם שיזרקו את השיער מיד לפח או לשריפה או לנהר, כפי שעשו עד לפני כמה עשרות שנים.

עובדות אלו היו ברורות בחלקן עוד בשנת תשס"ד עת שלחו גדולי ישראל את שלווחיהם מר אמיר דרומי הי"ו ואחריו הרה"ג רא"ד דינר שליט"א אב"ד בלונדון, שהביאו עדות נאמנה מפורטת ומדוייקת. אם היו בזמנו עוד כמה רבנים שרצו להאמין, להתלות ולהשען על בסיס שמועות משמועות שונות שהפריחו בעלי אינטרסים כסוחרי שיער ופאניות מחשש ברור של איבוד מקור פרנסתם ולפסוק נגד גדולי פוסקי הדור ובעלי ההוראה. לפני כשנה וחצי באה האמת המרה, קברה את כל השמועות וטפחה על פניהם את העובדות הברורות והמוצקות ללא צל של ספק, בעוצמות שאינם ניתנות לעירעור ולהפרכה, שנאספו בעבודת נמלים סזיפית ועקבית, על ידי צוות חוקרים ואברכים שנתעוררו לחקור ולחשוף את כל האמת על הקורה בבית הע"ז והנעשה בשוק השיער העולמי המעובד ושאינו מעובד, מקורו וגילגוליו, כשאלפים רבים של טונות שיער הבא ממקדשי הע"ז בהודו ממוינים, מסוגים ומיצאים למדינות העולם כשכל מדינה מקבלת את סגנון השיער המתאים לה, ע"מ להסוות ולהעלים עקבות באופן המוצלח ביותר, לעבדה ולשווקה במותג "אירופאי", ולא הודי פרימיטיבי.

נכון להיום לא נמצא מקור מסחרי אחר המפיק כמויות שיער מסחרית כלשהיא אלא מדינת הודו, אשר היא יצואנית מספר אחת בעולם לשיער אנושי במחירים ללא תחרות כיון ששם השיער מגיע בחינם מראשי המתגלחים לעבודה זרה, וכל שלל השמות והמותגים כגון: "שיער ברזילאי" "שיער רוסי" וכיו"ב למעשה מקורם בשיער הודי המיובא לברזיל מעובד ולא מעובד בעיבודים ובאריאציות שונות במדינת ברזיל וכי אין בברזיל שום גזיזה היקפית וגם הסוחרים מודים בזה וכדלהלן ד"ה והריני. גם נקנה שיער הודי טהור ועל ידי טכניקות פשוטות הפכנו אותו ל"ברזילאי" "טהור" ביופיו ובאיכותו ממש אחד לאחד ובכך נפלו הרבה פיאות וסוחרים פעם אחר פעם בזיהוין ואינם אלא תרגיל גימיק שיווקי וטכסיס מסחרי, בדיוק כשם ש"קפה ברזילאי" או "קפה טורקי" אינו מהווה הוכחה למקור גידול פולי הקפה, וככל שהצוות התעמק ונכנס לבל העניין, נתגלה עד כמה גודל המכשלה הנוראה, הניתנת להוכחה אחת לאחת, בתיעודים וסירטונים ממקום הע"ז עצמו ובמסמכים לרוב, וכן הקלטות של סוחרי השיער, הפאניות ונותני "ההכשר" דלהלן שאינם מותירים פקפוק וכמו שהוכח מעל כל צל של ספק בפריסת היריעה בחוברת הנ"ל וכן בקונטרס הנורא: "רוח שערך". ולכן, כל הנתלה על איזו שמועה או על איזה רב, שנתלה על בסיס עובדות שקריות מגמתיות שאינם קיימות אלא בדמיון הכוזב, עושה זה על אחריות עצמו.

גם גדולי ההוראה שליט"א התריעו שוב לאחרונה על כך במכתביהם וכמו שבא בחוברת הנ"ל, והפלא הגדול הוא, שבשנת תשס"ד ביערו כולם את תקרובת הע"ז ע"פ הוראת גדולי הדור, וכעבור ימים ספורים חזרו לזה כיון שיצא "הכשר" של בד"ץ "חניכי הישיבות", ואחר שהוכח בראיות מופתיות שאין בו ממש וחוכא ואיטלולא הוא, וירק את חניכיו שהוריקן בכסף וזהב ולא שם ולא חניכה אית להו וכדלהלן, א"כ נשארה הוראתם הברורה של פוסקי הדור, עומד מוצק כצוק איתן וכחלמיש, באיסור החמור כל כך של תקרובת עבודה זרה, כי

לא השתנה כלום מאז שנת תשס"ד, ואדרבה, כיום הדברים ניתנים להוכחה בקלות.

אבל לצערנו הרב, ישנה גרירת רגלים וגברה אגרופה של חנופה, וליבי אומר לי, שזה מחמת יצר הרע של עריות שגבר בחוסר צניעות פאות זמנינו, שהשתכללו והתדרדרו טובא משנים עברו, וכנראה ספו תמו ולא נשארו הפאות מזמן מרן החזו"א או מלפני 27 שנים טרום עידן הקאסטם וכפי שבא במכתביהם ודבריהם של פוסקי הדור הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ש ואזנר זצ"ל ולהבחל"ח שאר גדולי הפוסקים, שפאות זמנינו כיון שאינם ככיסוי יציב הנראה זר על הראש אלא נראות בכללותן לגברים העומדים מרחוק מראה של שיער ממש, אסורות הן מדינא, והם כמעט כל הפאות כיום שהן מהממות, מדהימות, משגעות, מתנפנות, במראה טיבעי קלאסי, תהיי מליון דולר, שוויגער עם הפאות שלנו יחשבו שאת הכלה וכו' וכפירסומי הפאניות הגובלים בניבול פה, ואינם נוגעים כלל אינם שנויים במחלוקת הישנה ושגם בה רבו האוסרים על המתירים, וחלקם התיירו רק כברירת מחדל לגילוי הראש לגמרין כיון שפאות זמנינו, מרוקנות מכל תוכן את ציווי התורה, עושות רפורמה ויוצקות תוכן ומשמעות חדשה למצוות התורה להסתירה שלא יסתכלו בה ואדרבה, ממתנה בכליון עיניים לנישואיה להתנאות בפאתה בני"א רח"ל, ורבינו יונה באגרת התשובה (אות נח) וז"ל: "וצריכה האשה שתהא צנועה ונזהרת שלא יסתכלו בה בני"א חוץ מבעלה, שהמסתכלין בפניה או בידיה יורדין לגיהנום, והיא ענושה בעונש כאו"א מהם, מפני שהחטיאה אותם ולא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה", ומה יעשו גדולי הדור שאין דורם עולה יפה בעוה"ר.

כתבתי כל זה למרות "הסיכון" והחשד שיחשדוני מיד שאני נגד פאות ולכן כתבתי את הקונטרס וכו', ולא היא כדכתבתי בשו"ת ברית הלוי (ח"ב סי' קיט). אני אכן נגד פאות זמנינו שנאסרו על ידי כל גדולי פוסקי הדור אשר מפיחם אנו חיים והציבור אוטם את אזניו מלשמוע. שנית, אין בזה "תשובה" "מספקת" לכל הממצאים החמורים והמזעזעים כל נפש כל יהודי במכשול הנורא של הנאה מתקרובת ע"ז. ההתעלמות המזידית מהממצאים החמורים וטמינת הראש בחול כבת יענה, אינה מורידה בכי הוא זה מעוצמת העובדות והאצבע המאשימה, ועל כל אדם בעל ישרות מנימאלית לשים בעד נגיעות של משפחה, סביבה, השקפה וכו', להיישיר מבט אל האמת ולהתמודד איתה בגבורה ובאומץ, גם אם המסקנות לא יהיו נעימות לו לביצוע. גם אם המסקנות המתבקשות ונגזרות ממנה הם אנטי תזה לאני מאמין של רוב בני האדם שצמח ופרה ורבה לו על יסודו של רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר ועבירה מטמטמת ופרש"י (יומא לט. ד"ה מטמטמת): "אוטמת וסותמת מכל חכמה", וכ"ש שהדבר נהפך להשקפה מוזרה שעליה נתכוין החובת הלבבות (שער הפרישות פ"ב) וז"ל: "עושים תורתם מלבושיהם, ומוסרם חיוזק משכניהם. ותועים במצולות הסכלות, שבים במרוצת העצלה, עמוסים במעמסות התאוות, ומבקשים גמול העובדים במעשי העוברים, ומדרגת הצדיקים במנהגי הרשעים כמו שאחז"ל עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפינחס וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה אל מה שסיפרנו".

ומכח תקלה זו הצליח היצה"ר לתעתע, לבלבל ולסמות עיניים שטחו מראות והכשיל בטומאת תקרובת עבודה זרה רח"ל החמורה מאד שלריב"ב מטמאה באוהל כמת, וכתב הגר"מ"מ משקלאב בספרו מים אדירים (דף סז). וז"ל: "כי שמעתי מאדמ"י הגאון מוילנא ז"ל כך קבלה בידיו מן הגאונים, איש מפי איש עד משה רבנו ע"ה, שכל עבודה זרה, צריכה עבודת דבר ערוה, ולכן כתיב אצל כל ע"ז ויזנו אחר הבעלים, וקם העם הזה זונה". והאסונות הנוראיים הניתכים על מחנניו חדשים לבקרים תקצר היריעה מלהכילם וכשל כח הסבל, ולא חלי ולא מרגשי שעוונות אלו הם התופסים את עם ישראל וגורמים לסילוק שכינה רח"ל, ונסרחה חכמת מלחוכיה וטחו עיניהם מראות, וכנראה הפיתרון לצרות הרבות מבלי לזלזל חלילה, זה קבלת שבת עשר דקות מוקדם... או שאר חיוזקים חשובים ונחמדים שיהיו,

העיקר לא לטלטל ולזעזע את הציבור שנכשל בחמורות של תקרובת ע"ז דיהרג ואל יעבור ובעבירה היחידה שבה נאמר "ושב מאחריך" ודברי מו"ר מרן הגרא"מ שך זצ"ל ידועים.

והריני להתריע בשער בת רבים, כי ה"הכשר" היחיד הקיים בשוק על פאות נכריות הנקרא בד"ץ "חניכי הישיבות" אינו אלא "הכשל" חוכא ואיטלולא אחת גדולה, כי בפועל לא קיימת שום בדיקה ופיקוח המונע משיער האסור באיסור חמור של תקרובת ע"ז להמכר, וכפי העולה ע"פ דיווחים וראיונות שנעשו עם "המשגיח" הבלעדי ושאר מקימי "הכשרות" אשר תועדו והוקלטו, ולא רק שלא קיימת השגחה מעת גזיזת השער ועד גמר תהליך יצירת הפאה וחותרה בפלומבה והלוגרמה שאינה ניתנת לזיוף כהוראת פוסקי הדור כבכל כשרות הנעשית בתחום וענף אחר, עוד המשגיח מודה בראיון הניתן לשמיעה, כי הוא מבקר בסין במפעלים של הגויים יצרני הפאות פעם עד פעמיים בשנה, גם מודה הוא שמבצע רק "בדיקה" שיטחית ומדגמית ביותר ע"י מישוש וריח של השיער, כשהסוחר הגוי יכול לעשות עד "הבדיקה" הבאה ככל העולה על רוחו, והודו שטיקטים ותוויות "הכשר" מזויפות קיימות ביד המפעלים. גם המשגיח הועמד במבחן ונכשל בזיהוי מקור השיער, וסוחרים גדולים עושים חוכא ואיטלולא ממש מבדיקותיו וטענותיו שהוא חד בדרא היכול לזהות שיער על פי מישוש וריח, ואומרים שמבחינה מקצועית לא ניתן להבחין ולהבדיל על פי בדיקות אלו, וכ"ש טונות של שיער, ואיך זה שבעבור ששה ימים מפסק מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ושאר פוסקי הדור "התמחה" הלה בזיהוי שיער ונתנו "כשרות" לטונות שיער למפרע, וזו שערוריה שאין כדוגמתה בשום נותן כשרות מנימאלית, וכבר האריכו בחוברת הנ"ל להסיר את הלוט ומסך הערפל מעל "כשרות" זו ע"י ראיונות שנעשו עם נתוני "הכשרות" שהודו על המצב הקטסטרופלי, ודי לשמוע ולראות בעליל עד כמה עלובה עיסה זו שנחתומה מעיד עליה.

כמו כן פאניות "יראות" שמים וסוחרי שיער שכמובן פועלים נטו "לשם שמים" [גימטריא: רודף שלמונים] זורים חול בעיניים ומשקרים במצח נחושה, ויש באמתחתם סיפורים דמיוניים על דרך השגת השיער מסוחרים שאינן בני ברית הגוזזין ראשי נשים בברזיל וכו' ואחר חקירות ודרישות רבות, דבריהן בשקר יסודן והם מודים בהקלטות שאין להם שום דרך לראות את הגזיזה וכו' כי באמת גם אם מאן דהוא ימצא קוקו אחד ברזילאי מקורי באמת, הוא לא ימצא בשום אופן גזיזה המתבצעת שם בכמות מסחרית, אלא הכל בא מהודו דרך הדלת המסתובבת וכדהוכח מעשרות תחקירים אצל סוחרי השיער ומנתוני האו"ם של יצוא שיער מהודו לברזיל ושאר העולם בכמויות אדירות בלתי נתפסות. גם הפאניות וסוחרי השיער הועמדו במבחן המתועד ומוסרט, ונפלו פעם אחר פעם בזיהוי מקור שיער מעובד ושאינו מעובד כאחד, ומה שייך "נאמנות" והמפורסמות ידועות לכל נותן כשרות רציני המכיר ומבין היטב את רזי ונככי המקצוע, שאין כל קשר בין יראת שמים לבין נאמנות סוחרים, כיון שיש להם נגיעת ממון ומורי היתרא וברגע שאדם ירא שמים מנהל עסק מסחרי פקעה נאמנותו לרבים מבלי השגחה צמודה, והסיפורים על הכשלת הרבים בבשר נבלות וטרפיות ושאר איסורים רח"ל, ע"י סוחרים "יראי" שמים, הם למכביר וחקוקים הם בין דפי ההיסטוריה העגומה, ומזעזעים דבריו של הבני יששכר זצוק"ל בספר מגיד תעלומה (ברכות לב.) וז"ל: "והנני מעיד כי ראיתי בעיני צדיקים גדולים אשר יראתי לגשת אליהם, וכאשר באו לידי נסיון והשתדלו להשיג ממון ובפרט בתביעה בפה נתרוננו מכל וכל ואבדו מעלתם", ומכ"ש שהסוחרים אינם מעידים כלל על ראיית גזיזה מסודרת, אלא סומכים הם על הגוי שמספר להם סיפורים יפים מבלי יכולת לראות את הגזיזה, ואין לפנינו שום מקום בעולם הניתן לראות גזיזה היקפית, ואנו זועקים, אנא ובמטותא, תראו לנו גזיזה היקפית המתבצעת בזמן אמת המספקת אפילו מאית מהביקוש, כשמאידך גיסא יש לנו מקום מסודר להפליא המקיא ומייצא לכלל העולם כמויות בלתי נתפסות של שיער מכל הגוונים והאורכים, וישנם ע"כ נתונים רשמיים [מלבד הברחות...], זה כמו לומר שהפאות הם משיער

ישראלי כיון שכאן מתבצעת גזיזה של כמה קוקואים... וכבר אמר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בשיעורו: "אצלנו [שיער הודו] זה טרף, לא מחייב שכל אחד יגיד שהם אסרו, רק כמה רבנים אסרו. עשרים שנה הוא מכה, עשרים שנה הוא השתמש עם זה, מה אתה משגע את הראש?!! הוא חשוד בזה! והוא עשיר גדול, הוא צריך לסגור את החנות שלו, אתה יכול לאסור לו? איך לך נגיעה גדולה מזו! איך אני יכול להאמין לו?!!". ועוד, הרי הסוחרים והפאניות לא מאמינים כלל באיסור וסוחרים ומוכרים שיער הודי האסור, לכלל דורש ומבקש בקלות ראש רח"ל, מה שייך לומר בזה "נאמנות", אין זה אלא ליקוי שכלי ועיוורון. וגם טענותיהם שהם מבחינות הם הבל, חדא, רבות רבים שהעמדנו אותן במבחן, נפלו פעם אחר פעם בזהו השיער אינו מעובד ומעובד וכנ"ל. שנית, הן טוענות שהם מזהות שיער ברזילאי אירופאי שלמעשה שורשו ומקורו הודי, אלא שהוא מתייג וממותג "אירופאי" כאמצעי שיווקי וכנ"ל, וא"כ מה תועלת "בזיהויים". ועוד, שהם מודות שלא רואות שום גזיזה אלא סומכות על "עדות" הגויים המשווקים את השיער. ועוד, שהרי יצור ה"טרסים" ו"הסקין" נעשים בסין אצל גויים מבלי שום פיקוח. אשר על כן המיקל ראש בזה, עתיד ליתן את הדין, עד שיתוקן הדבר בהכשר הדוק מעת הגזיזה וכו' כנעשה בכל תחום כשרותי אחר.

וזאת למודעי, כי חדשים מקרוב באו, כל מיני רבנים ומוציאים כמו"ץ אשר ידפנו רוח כמו"ץ לפני רוח שיערה, שלא עסקו בנושא זה כלל, ואינם יודעים לא את המציאות והעובדות לאשורן ולא את מקורות ההלכה, וכל אחד סומך על נתונים או פסקים ששמע ממישהו שסומך על חבריו וחבריו על חבריו, מבלי שום הבנה בנושא כאשר נוכחתי לצערי לראות, עיני ראו ולא זר בדברי עימם. גם "סברותיהם" סברות הכרס בניגוד לכל פוסקי הדור המפורסמים ורבתיהם אחר מותם דקרו, אין להם שום יסוד ובסיס בהלכה הצרופה אף באיסור דרבנן קל שבקלים, משענת קנה רצון, קש נידף, לעו כלא היו, כ"ש באיסור דאורייתא חמור ביותר כשהדבר בולט שזה נעשה מתוך להט ורצון עצום להתיר בכל מחיר, כיון ש"קשה" לציבור הנשים לשנות את הרגל ההתקשטות והיופי ברשות הרבים בעוה"ד ואין אשה מתקנאת אלא בירך של חברתה, כך שאיש הישר בעיניו יעשה, וגם שהציבור יחמיא ויתן להם כבוד, הנה "הצלתם" את המצב, ועקב כך רבים עוברים על עבירות חמורות אלו בשאט נפש. ונתקיים בנו: "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו", ודרשו (פסחים נב): כל המיקל לו מגיד לו, ופשוט שאין על זה גדר ושם של "הוראה" או "פסק" וכ"ש שמכמינים מלהביא את "נימוקיהם", בכתב הגם שדרשנו מהם, בא נראה היעמדו דבריכם אם לא, אבל הם בגודל פחדם, בידעם שאי"ב ממש, שומרים על "זכות" השתיקה, ע"י שבט מוסר (פל"ח) "אך החילול ה' וכו'. וישנם שאינם בעלי פסק ואין עיסוקם בהלכה אלא הם בעלי פילפולים ומגדלים הפורחים באויר, ואין ע"ד שם "פסק" כדכתב המאירי (יומא כו). וז"ל: "שכמה ראינו שידיעתם גדולה בתלמוד, שאינם יודעים לכיין שמועה אחת להלכה ולמה שראוי להורות מכוחה. וכמה מוחזקים בחדרי תורה וכשהוראה מגעת לידם, אף הפתח אינם מוצאים".

וידוע מ"ש בשו"ת צמח צדק (קרומכל סי' מ) הו"ד בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' פא) וז"ל: "ומצד המעשה שעשו על פי הוראה, נמי לא מקרי שוגג, דחכם מורה הוראה בעינין כרב נחמן ורב שילא בדורם שכדאי המה לסמוך על הוראתם וכו' אבל זה לא שאל אלא ללמדן היודע ספר אבל לא נהירן ליה שבילי דהוראה, אף על פי שהוא מוסמך, מה זו סמיכה הכל יודעין שאין דינים כאלו מוסרין לכל כשאר דיני איסור והיתר בשר בחלב וכו' ושם לא קאי רק אדין אשת חמיו, דרבים הם המקילים אפ"ה חשב אותו למזיד אע"פ שנשא ע"פ הוראת איזה חכם בעיניו". ויעויין בחלקת מחוקק (אבה"ע סי' יג סק"ח) שת"ח הטועה בדין בדבר שראוי להסתפק בו לאו שוגג הוא. וז"ל התרוה"ד (סי' רטז): "אמנם נראה דאין להתיר שוגג בכה"ג אלא דווקא שוגג דודאי לא ידע שהיא מניקה או אם הוא עם הארץ כ"כ שאינו יודע כלל מהאיסור, כה"ג חשיב כשוגג וכו' אבל מאן דידע דמניקה אסורה אלא שטועה בטעם וסברא,

כחודש העיבור, שהוא חילוק הראוי להסתפק בו מבחינה, ודאי לא שוגג מיקריי".

ובכנה"ג (ח"מ סי' לד הגה"ט אות יא) כתב: "הדברים ברורים, דהיינו דוקא כשזה הסומך על הוראת החכם הוא עם הארץ וחושב שהחכם הורה כדין, מקרי שוגג. אבל אם הוא תלמיד חכם ויודע שהוראת החכם הוא שלא כדין, ואפילו אם הוא עם הארץ וברור לו שהחכם מורה לו שלא כדין, הא ודאי מזיד מקרי ומיפסיל, והוצרכתי לכתוב זה, מפני שראיתי הרבה בני אדם יודעים את קונם ומתכוונים למרוד בו וסומכים על הוראת החכם שהורה שלא כדין אע"פ שיודעים בבירור שהחכם הורה שלא כדין", ואם הוא ע"ה מהיכן ידע שחכם ממנו טעה? וע"כ שיש דברים הניכרים גם לע"ה שרואה בגמגומו והתחמקותו בפרט דברים שתלויים במציאות שזה לא קשור כלל להוראה אלא למציאות, וביזה כל אדם בעל שכל ישר יבין שזו הוראה בטעות, אלא שנוח לו להסתמך על משענת קנה רצון מחמת הנגיעות. וכן כשרואה שנחלקו, צריך לבדוק את הדברים ולאמתם הדק היטב ולא לסמוך בלי דרישה וחקירה. ועיי' רמב"ם (שגגות יג, יב) וברד"ך (בית יח) וז"ל: "ומטעם זה נהגו הסמיכה וכו'".

וכבר היה כן לעולמים שמצינו בירבעם בן נבט אשר תורתו לא היה בה שום דופי, וטעמי תורה מגולים לו כשדה וכל חכמי ישראל היו לפניו כעשבי השדה כדאיתא בגמ' (סנהדרין קב). ולמרות גדלותו התורנית, חטא והחטיא והכשיל את כל עם ישראל בעבודה זרה. ובחידושי עה"ת ביארתי, שודאי היו לו לירבעם נימוקים ושיקולים הלכתיים אמאי זה מותר ולא חשיבא עבודה זרה, כגון אותן עגלים בדין ובית אל שהעמידן באויר על ידי אבן שואבת כדאיתא בגמ' (שם קז), דאיסור ע"ז הוא רק כשהיא עומדת על הקרקע ולא באויר כדכתיב: "על ההרים אלוהיהם" ועוד סברות מעין אלו, וכל זה היה מחמת הנגיעות שלו שלא יעלו לרגל לירושלים ויפסיד את מלכותו וממשלתו לטובת רחבעם, ולכן לא זכה לכיין לאמת והכשיל את כלל ישראל בעבודה זרה ואף הטעה את אחיה השילוני לחתום רח"ל, ועקב חתימה זו יהוא הצדיק טעה ועבדו עם ישראל שנים רבות עבודה זרה. גם חזינא במקרא, בש"ס וברמב"ם (הלי' שגגות פרק יב-יג) שישנה מציאות כזו שבית דין יורו להתיר דבר האסור אף בזדון, ויעשו רוב או כל הקהל על פיהם בשגגה שהציבור העושים על פיהם חייבין להביא קרבן בפני עצמו. וא"כ כל אדם צריך לחוש ולבדוק תמיד שלא יהיה כעיוור וכסומא בארובה, שהרי בעניינים אחרים לא היה סומך על כל הוראה, אלא היה שואל את אותו רב שיתן תשובות ברורות ומסודרות לכל הטיעונים הקשים ועל מה הוא מסתמך, ולא מסתפק באמירות "הכל בסדר" וכו'. ופעמים שאומר שיודע שזה בסדר כשבכלל לא נכנס לבידור המציאות ולא לן בעומקה של הלכה כמו בכל תחום ונושא הלכתי, רק תולה שאם כולם הולכים כך כולל אשתו, זה "סימן" ו"ראיה" שהכל "בסדר".

ועיוין בב"י (או"ח סי' תרצ) בשם הריב"ש וז"ל: "רואה אני דבריך טובים ונכוחים, שאפילו בעסקי העולם, כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח והמשומר מכל נזק ומכשול ואפילו באפשר רחוק, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרכי התורה והמצוות שהם כבשוננו של עולם, ואיך נניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ונכנסים עצמינו במקום צר ובמשעול הכרמים". לו יהיה ספק כבר כתבו תר"י (פ"ק דברכות): "זוה עיקר היראה להזהר מהספקות", וכ"מ בשע"ת (ש"ג אות ז). וכתב הרשב"א (תוה"ב ב"ד ש"א): "דספיקא דאורייתא כוודאי מן התורה". ובצמח צדק (הקדמון סי' טט) כתב, דגם אי כלפי שמיא גליא דלא היה איסור, מ"מ עבר על איסור בודאי ואם היה חתיכה ספק חלב ספק שומן באופן דאיקבע איסורא אפילו אי בסוף איגלאי מילתא שאכל את חתיכת השומן עבר איסור בודאי והאש"ת שהביא לא היו חולין בעזרה. וכ"מ בשערי יושר (ש"א שער הספקות פ"ח) וקובה"ע (סי' מב סק"ד) ועיי' ברמ"א (ח"מ סי' כ"ה, ב), כ"ש בנידוד" שאין זו שאלה של כשרות אקנומיקה לפסח, אלא וודאות של שני לאוין מהתורה של יהרג ואל יעבור רח"ל.

העירוני לדברי חידושי הרי"מ (פרשת שלח) שכתב עה"פ ולא תתורו אחרי לבבכם שנדרש (ברכות יב:) על הרהור ע"ז, מינות והרהור עבירה: "והיה חטא, שהגם שעשרה נשיאים עיני העדה אמרו כן, היה ראוי לבני ישראל שלא לתור אחריהם והוא ללמד לכללות עיני העדה אמרו כן, שהגם שהיו נביאי שקר או מנהיגים כירבעם ושאר גדולים, ויראו שנוטים מדרך השי"ת לפי פשוט, לא ישמעו להם כלל, ואפשר יהיה עוד נסיונות כאלו קודם הגאולה".

וודאי שכל נסיון של עבודה זרה או אביוזיהו דע"ז כהא דירבעם, הוא נסיון גדול לעמוד בו ובא מן שמיא כדי להעמיד את כלל ישראל במבחן, וכדכתבו בתשובות הגאונים החדשות (אופק סי' קטו אות כז) גבי מציאות ומחות הע"ז, שאינה אלא דמיון כדאיתא בגמ' וז"ל: "ואילו הדברים יש מהן שהניחן הקב"ה, כענין כי מנסה, כמו יצר הרע המנסה את אדם לדבר עבירה ואינו אלא נסיון. שאם סבלו האדם, עמד בנסיון בוראו וזכה לקבל שכר. ואם טעה אחריו, הרי הוחלק במעשה עצמו להטרד מן העולם וכו' ואע"פ שהרשעים הללו עושין מהן דברי מרמות להשגות ולהטעות אין הקב"ה משנה, אע"פ שגלוי לפניו שהרבה שוגין בהם, נסיון הוא כדי לזכות את העומדים וחלקות לאשר מעשיהם מפילים אותן", ולכן לא ימתין ויצפה לעזרה, כי בשעת מבחן ונסיון אין עזרה וסיוע, וצריך האדם לגייס את כוחות נפשו.

וישנם מורי הוראה שנחשפו לאמת ויודעים אותה לאשורה, אך אין להם את האומץ לצאת ב"קול קורא" לציבור מחוסר נעימות כמה שאפי' בני משפחתם הקרובה לא ישמעו להם ואינם יכולים לעשות מעצמם חוכא ואיטלולא שיאמרו להם טול קורה מבין עיניך ומתוך כך "משכנעים" את עצמם שיש אולי על מה לסמוך. וגם אם משפחתם מתוקנת בזה, הם לא מוכיחים מיוחד העם או כדי למצוא חן בעיני ההמון שנותן להם כבוד ושררה וכו"ב, עיי' רש"י (סוטה מא: ד"ה ונתקלקלו), ארחות צדיקים (פכ"ד) ומהר"ל נר מצוה (ח"ב ד"ה השלישי). ויש המוכנים לחתום על "קול קורא" ובתנאי שהנוסח יהיה ידידותי ומרוכך שאינו מחייב, כדי שלא להתבזות על כבוד ה' במידה והציבור לא ישמע, ונמצא שהציבור לומד משתיקתם שהכל למישרין, ובפרט שיש קושי חברתי להסיר מראשן ומביתן את אלוהי הנכר, ועולם כמנהגו נוהג, וזה כוונת מאמרם (ב"ר כו,ה): כל פירצה שאינה מן הגדולים אינה פירצה. ובילקו"ש (איכה תתריב) וז"ל: "היו שריה כאילים. מה אילים הללו הופכים פניהם אלו תחת אלו, כך גדולי ישראל רואים דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, א"ל הקב"ה תבוא שעה שאני עושה להם כך". ובס"ח (סי' שעד) וז"ל: "ותדע, שהרי כמה וכמה בעלי תלמוד, ואין בהם יר"ש ויהיו להם תלמידים הרבה, הכל כדי לכבדם בזה העולם ואינו ראוי לכך וכו'".

והגאון הנצי"ב בהעמק דבר (דברים ד,יד) כתב וז"ל: "ומבואר מזה שהת"ח היה עלול לבוא גם להשחתת עבודה זרה, יותר משארי אנשים וכאשר באמת כן היה, דראשי המביאים עבודה זרה ומחטיאים לכל ישראל היו ירבעם אחאב ומנשה שהיו תלמידי חכמים גדולים ואמרו (סוכה נג.) ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצה"ר וכו' ובת"ח יותר מכולם שכל הגדול מחבירו יצרו גדול. ובקינות אמר המקונן ראה ה' את עניי כי הגדיל אויב. וביארנו (להלן כת,נט) בשם המדרש שהכונה בת"ח שלט היצה"ר ביותר. והדעת נותנת על כך, באשר שת"ח בחכמתו מוצא דרכים להורות היתר ולהפך דברי אלהים חיים לדעתו וזה לא שייך בע"ה כי אם לתור אחרי ע"ז בשאט נפש וזה אינו מצוי כ"ב. שנית, דת"ח שחוטא נמשכים אחריו הרבה וגם יש בכחו להמשיך אחריו ולהוסיף לקח לבבם לדעתו ורצונו משא"כ ע"ה. ע"כ הזהיר משה רבינו לת"ח ביותר על השחתת עבודה זרה והראה להם ציור מתן תורה שלכן ניתנה תורה באימה וביראה ברדת ובזיע, כדי שלא יהיו הת"ח נכשלים ומכשילים". ובהרחב דבר שם הוסיף: "וראוי לדעת שכמו בחורבן בית ראשון שהיה עיקרו בשביל עבודת כוכבים היו ראשי המחטיאים גדולי תורה, כך חורבן בית שני שהגיע ע"י שנאת חנם ועיקרו היה אהבת ממון יותר מדאי ומזה הגיעו לשפיכות דמים בהיתר היו ג"כ עיקר המחטיאים את

הרבים ת"ח גדולי תורה שעליהם צווחה תורה בשירת האזינו עם נבל ולא חכם וכו' וכד דייקנן שני החסאים הללו אע"ג שנראים לנו שהם רחוקים זמ"ז הרבה, באמת ממקור אחד יוצאים בדבר הנראה שהוא מביא לידי פרנסה ביחוד שזה היה החשק לעבודת כוכבים בבית ראשון וזה היה אהבת הביצע בבית שני ועדיין הוא מרקד בינינו".

ויש מהם הטוענים, דמתוך שבין כה לא ישמעו לנו, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין ועוד כהנה טענות, שאינן עומדות במבחן ההלכה, כי ישנם בזה כמה כללים.

א) בדברים מפורשים בתורה, לא נאמר כלל זה וכמ"ש רבים מרבתינו הראשונים ועיי ברמ"א (או"ח סי' תרח, ב) ותקרות עבודה זרה חשיבא מפורשת בתורה, דלדעת הרמב"ם הוא נכלל בפסוקים: "לא ידבק בידך מאומה מן החרס" ו"לא תביא תועבה אל ביתך". ולדעת הרמב"ן והסמ"ג נכלל בפסוק: "וקרא לך ואכלת מזבחור", עיי' בברכ"י (או"ח סי' שטז סק"ה ד"ה הגם) ובשו"ת כת"ס (או"ח סי' נו ד"ה וזאת). היד רמה (ב"ב ס:) דבדאורייתא ל"א כלל זה אפי' אינו מפורש בתורה, עיי' רש"י (ביצה ל. ד"ה תוספת) ויש"ש (פ"ד דביצה סי' ב).

ב) גם בדבר שאינו מפורש בתורה כתבו התוס' (שבת נה. ד"ה אע"ג) ועוד ראשונים שזה רק כשיודע בודאי שלא יקבלו ממנו אבל בספק שמא יקבלו צריך למחות אפילו במידי דרבנן. וכ"פ במשנ"ב (סי' תרח ס"ק ג). ועיי' בשו"ת התשב"ץ (ח"ב סי' מז) שסיים: "ואילו הנחנו בני אדם על מה ששוגגין בכל יום היו מוסיפין שגגות ותיפול התורה מעט מעט". וכתב הגאון בעל גידולי טהרה (תשובה סי' א) שאם יש ספק שמא אחד מהשומעים יחזור למוטב ודאי דחייב להוכיח אותם בכלל כדי להציל את אחד מהשומעים. ועיי' במג"א (סי' רסג סק"ל) ומחציה"ש שם. ובנידו"ד רבים פרו מהאיסור אחרי ששמעו את המידע העדכני, דודאי דחמור ליר"ש איסור תקרובת, רק שבתומם אינם יודעים שקיים בפאות איסור זה שאומרים יש "הכשר", והראיה, שברגע ששמעו פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ביערו את הפאות.

ג) בחי' הריטב"א (ביצה ל.) כתב וז"ל: "והעיד הריטב"א ז"ל בשם רב גדול מאשכנזים, שהעיד בשם רבותיו הצרפתים ובכללם ר"י והר"ם מרוטנבורק, שלא נאמרו דברים הללו אלא לדורותם. אבל בדור הזה שמקילין בכ"ד, ראוי לעשות סייג לתורה אפי' בדרבנן ומחינן וקנסינן להו עד דלא לייעברו לא בשוגג ולא במזיד, ושכ"ה במדרש ירושלמי".

ד) בשו"ת התשב"ץ (ח"ב סי' מז) הו"ד בשעה"צ (שם סק"ג): "ונראה לי גם כן, שזה לא נאמר אלא בדבר שכולם שוגגין כהניא בענין רבו פרושים בישראל. אבל בדבר שמיעוטן שוגגין, מצוה למחות בידם ואף אם יבואו להיות מזידין, כדי להזהיר לאחרים שלא יבואו לידי מכשול דילפי מקלקלתא ולא ילפי מתקנתא כדאיתא בירושלמי והמורה הוראות אם הזהיר את העם והם לא הוזהרו עליו נאמר אתה את נפשך הצלת".

ה) יעויין במרדכי (ביצה סי' תרפט) וז"ל: "הנח להו לישראל וכגון שהורגלו בכך שהיו סבורין שהוא מותר, דכשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה על האדם שלא לומר דבר שאינו נשמע. אבל אם הם שוגגים, חייב להדריכם בדרך ישרה שמא ישמעו כיון שלא הורגלו מאבותיהם כך גם אם מזידיים ועבדי איסורא חייב להוכיחם כדדרשינן הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים". בנידו"ד לא הורגלו מאבותיהם על איסור תקרובת, ואדרבה, כשגילו לראשונה שנת תשס"ד הורידו מיידית את הפאות מראשן וקיימו מצוות איבוד ע"ו ושירושה.

ו) בשו"ת טוב טעם ודעת (תליתאה ח"ב סי' ז) כתב: "מה דאמרינן בעלמא מוטב שיהיו שוגגין הכוונה באינו בפרסום ואין חשש דנפיק מניה חורבא דגם אחרים יעשו כן ואין חשש רק לגוף העושים בזה לגבי נפשיהו ואז שייך לומר מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין. אבל היכי דהוי דבר מפורסם ואם יראו אחרים שתלמידי חכמים שותקין יאמרו מדשתקו ולא מיחו

מכלל דניחא להו, וילמדו לעשות כן, בזה חייבין למחות דבאחרים לא שייך לומר מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידין. והדבר ברור מסברא, וכיו"ב כתב בהגהות חכמת שלמה (סי' תרח). חבישת פאה מתקרובת ע"ז, זה מילתא דפרהסיא.

ז) נראה פשוט שבכל הדוגמאות שנזכרו בפוסקים כלל זה, מדובר במכשול שנכשל בו היחיד כגון אכילה בער"כ עד שתחשך מבלי להוסיף מחול על הקודש, משא"כ אם היחיד מכשיל אחרים, מה שייך לומר בזה מוטב שיהיו שוגגין וכו', הא האחר לא רוצה להכשל בעל כרחו, ובנידו"ד מסתכלים בנוי תקרובת ועיי' בסוף ההקדמה לח"ח ואהבת חסד (ח"ב סי' ט בהגה).

ואיתא בגמ' (שבת נה). ובמדרש תנחומא (תזריע אות ט) על מידת הדין שקטרגה על אותן צדיקים שקיימו את כל התורה כולה ונענשו קשה, על מה שלא הוכיחו את אנשי דורן, מתוך הנחה שלא ישמעו: "ולפיכך, היה להם למחות בידם ולהתבונות על קדושת שמך ולקבל על עצמך ולסבול הכאות מישראל כמו שהיו הנביאים סובלים מישראל". ובשו"ת כת"ס (אבה"ע סי' מז) וז"ל: "אבל מי שיושב על כסא הרבנות ונתקבל לפקח על עסקי העיר, להורותם דרך החיים, להוכיח וליסר אותם בדברים ולהעמיד הדת ככל האפשר, לא יחוס על עצמו, רק על כבוד ה' יהיה עיניו ולבו תמיד, וזה בכלל מ"ש האי צורבא מרבנן דמרחמי ליה בני מתא, לא מפני דמעלי רק מפני שלא הוכיחן במילי דשמיא ובאמת מצות תוכחה קשה מכולן מי יוכל לשקול במאזני שכלו בכל פעם אם יפה שתיקתו או לא, ומדה"ד מקטרג אם לפניך כו'.

ועתה שמגיפת הקורונה מתפשטת רח"ל ומכה בגלים וברבים מקרב שומרי המצוות, הנה נדרש מאיתנו חשבון נפש אישי נוקב ומעמיק על מה זאת עשה ה' לנו ומה חרי האף ור"ת פא"הו הגדול הזה, על כי ידי חכמים רפו וקפצו פיהם מלהוכיח על העבירה החמורה שציבור שומרי המצוות נכשל רח"ל בידועין ובלא יודעין חזו להם שוא ותפל משאת ומדוחים ולא גילו על עוונך, ואין אפשרות לפטור את עצמינו שאין אנו מבינים חשבונות שמים, מאחר שאין אנו מתיימרים להבין את החשבון כבשונו של עולם, אלא חישוב ושקלול המעשים המחייב כל אחד לעשות בבוא הנגף כמפורש בדברי הרמב"ם (הל' תעניות א,ג) וכמה מן העוולה, קשיות העורף והאכזריות לחמוק באלגנטיות ולדלג על חטא חמור שכזה ולפעול "חיווק" בחטאים קטנים כשמשקל הכובד וההתמקדות צריכה להיות בראשית, בחטא החמור המקטרג בראש תרתי משמע. ועייין בב"ר (ט,יא) "אמר רבי סימון בשם רבי שמעון בר אבא, כל המדות בטלו, מדה כנגד מדה לא בטלה. ר"ה בשם ר' יוסי מתחילת ברייתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, לפיכך אמרו חכמים והנה טוב מאד, זו מדה טובה". וביאר בחידושי הרד"ל שם: "שהפורענות באה מדה כנגד מדה הוא טובה גדולה לאדם שיוכל לפשפש במעשיו להכיר על איזו ענין באה עליו הפורענות וישוב בתשובה עליו".

ובספר חסידים (סי' קנג) וז"ל: "וזהו שנאמר חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך, ולכאורה אדרבא איפכא מסתברא, לפי שלא ידע שהוא נצב לקראתו לא חטא. אלא כך אמר. חטאתי שלא שמת לי לב לדעת, שלא פשפשתי וחקרתי באיזה עון הוא. מכאן שיהא אדם ערום ביראה הואיל ומענישים אותו על שאינו יודע שיש לדעת ולחקור, שהרי לפני השליט לא תוכל לאמר כי שגגה היא", וכבר האריך בזה המב"ט בבית אלוקים (שעה"ת פ"ט) ולא בכדי "קורונה" בגימטריא "כמוש", שהיא היתה הע"ז שמגלחים לה השיער. כמו כן המילה קורונה מופיעה בדילוגים לפי סדר בפרשת חטא העגל החל מהאות ק' בפסוק "ויקח מידם ויצר אתו בחרט", וסימנא מילתא.

ובדרשות מרן החתם סופר לפרשת וילך ושבת שובה (ח"ג עמו' לח) וז"ל: "ענין התשובה צריך שתהיה עיקרה לעזוב את החטא ולעקור רוע שאור מלבנו, לא יזכר ולא יפקד ולא

יעלה על לעולם. לא כמו שאנו עושים, מרבים בתהילים ונסגרים בבית הכנסת ואינם שבים מרוע מעלליהם, כי אם מוסיפים מעשים טובים וכו' שיאמרו תהלים ומעמדות כל היום וכל הלילה לא ייחשו ולא יעיינו בהלכות תשובה להרמב"ם, שהעיקר תחילת התשובה, לקבל עליו ולהעיד עליו יתברך, שלא ישוב עוד למעלליו הרעים. וכתב רבינו יונה שאחר שכבר הורגל מבלי לעשות מעשיו הרעים כלל, יתחיל במעשים טובים, לא מקודם לזה, כי לא יתקבלו מעשיו הטובים אם יתערבו עם הרעים שבליבו וכו' והמעשה היותר הרע הוא העובד עבודה זרה ח"ו. והנה, בפגעים הרעות, לא נתנו לבס לעקור ע"ז ממחשבתם, כי אם לעשות מעשי חסידות של שטות ולומר, ע"כ אין אלהי בקרבי, פירושו, על שלא חשבתי על ה' במחשבתי תמיד מצאוני הרעות האלה, שלא אמרתי פרק שירה בכל יום, ובאמת אינו כן, כי אנוכי הסתר אסתיר פני על כי פנה אל אלהים אחרים ולא על מניעת מעשה הטוב".

על כן אמרתי לא עט לחשות, ונעדרתי חצני ומתני ללון בעומקה של הלכה תנא ושייר שיורי פאה ולבררה למעשה ולחזק בכך את פסקם הברור של גדולי פוסקי הדור זצוק"ל ולהבחל"ח שליט"א, אשר רק האמת נר לרגלם, וחפים הם מדעות קדומות ומשיקולים כגון: קשיים משפחתיים, נורמות חברתיות, נגיעות אישיות השקפתיות, כבוד ושררה ושאר חשבונות אשר ביקשו וחישבו בני האדם, הכובלות בכבלי השבי את שיקול הדעת והחשיבה הטהורה, הנקיה והאמיתית לגופן של דברים, ובנוסף, נקיות ביתם מטומאת תקרובת ע"ז, הנותנת להם אור בהיר וראיה זכה וטהורה, לחזות ולראות את האמת.

מודה אני לבורא עולמים שעזרני להגיע עד הלום לחבר חיבור זה יחד עם שאר חיבורי: שו"ת ברית הלוי ב"ח, תועפות ראם ב"ח, קדושת ישראל ועוד, ואילו פינו מלא שירה כים אין אנו מספיקים להודות לאדון העולם על אחת מאלף אלפי ורוב רבי רבבות שעשה ועושה עמדינו בכל עת. כמו כן, תודה מיוחדת לצוות האברכים היקרים שייגעו ללא לאות ובמסירות נפש לחקור, לתעד ולהביא את המידע העדכני הרלוונטי, ויהא רעווא שכל האילילים כרות יכרתון ויתוקן עולם במלכות שדי בביאת משיח צדקנו במהרה אכי"ר.

שנת תשפ"א

תוכן העניינים

תקרובת ע"ז בגילוח השיער	א	מצוות איבוד תקרובת	לו
גדרי תקרובת ע"ז בחיתוך שיער	ב	השכרת דירה לזוג שהאשה חובשת פאה	לז
איסור תקרובת הוא גם שלא בפני הע"ז	י	לארח או להכניס לביתו אשה החובשת פאה	מא
הספרים גם הם מעובדיה	יב	מוצא פאה אם מותר להכניסה לבית	מב
סתם גויים בחו"ל אינם עובדי ע"ז	טו	השכרת רכב לאשה החובשת פאה	מז
דין הפאות כדין לקיחה מהקבוע	יח	הסתכלות בנוי פאה	מז
גם כשפירש על ידי גוי חשיב פירש מהקבוע	יט	אמירת דברים שבקדושה מול פאה	מו
גוי מצווה על הנאה מתקרובת ע"ז	כ	ברכה על שריפת פאה	מו
ישוב הקושיא	כב	הוצאה בשבת לאשה החובשת פאה ברה"ר	מז
תקרובת ע"ז אסורה מהתורה	כג	פאה בשבת אסורה כטילטול כמוקצה מחמת גופו	מז
סוחר הקונה מוגי חשיב כקונה מהקבוע	כד	השורף פאה האם חייב בתשלום מדין "מזיק"	מט
קניה מפאנית חשוב שוב קבוע	כה	ביטול מקח בקניית פאה	נב
רוב ככל השיער העולמי מקורו בתקרובת ע"ז	כח	אם צריכה להחזיר את הפאה לפאנית	נג
פאות סינטיטיות	כט	השהיית פאות ע"מ לבערם ברוב עם	נג

✧ תקרובת עבודה זרה בפאות נכריות והמסתעף ✧

תקרובת ע"ז בגילוח השיער

הנה כתב הרמב"ם בספר המצוות (ל"ח ט) וז"ל: "כי מי שעבר אי זו עבודה זרה שתהיה באי זה מין שיהיה מן העבודות הנה הוא חייב כרת ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה כלומר בדבר שדרכה שתיעבד בו כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שערו לכמוש". וכן כתב בחינוך (מצו' ט). ומקור הדברים במדרש הגדול (דברים ה, ט) וז"ל: "ולא תעבדם זו עבודה שהיא דרכה כגון הפוער עצמו לפעור אע"ג דקא מיכוין לבזויה וכגון הזורק אבן למרקוליס ואע"ג דקא מיכוין למרגמיה וכגון המעביר שערו לכמוש וכיוצא בזה, והוא שיהיה עבודתה בכך". ויעוין ביד רמ"ה (סנהדרין ט:). שכתב וז"ל: "והזורק אבן למרקוליס שלש אבנים יש בעיר ששמה מכה זו בצד זו ואחת על גביהן ונקראין מרקוליס ועבודתה בזריקת אבנים ואף על פי שאין עבודתה בזריקה גרידתא עד שיגלח את ראשו ואת זקנו ויזורק בין שוקיו לאחוריו כיון שעבודתו בזריקה כי זריק ליה מכל מקום מיחייב". וכמוש הוא אלוהי מואב, עיי' (במדבר כא, כט ומלכים א, יא, ז, לג וירמיהו מח, מו).

ומצינו במשנה (ע"ז ת) גילוח זקנו או ראשו ופירש המאירי שם וז"ל: "יום תגלחת זקנו ובלוריתו ר"ל שפעם ראשונה שמגלח המלך את זקנו מגלחה בבית ע"ז שלו וקובע לו יום איד וכן בבלוריתו ופי' בגמ' בין בהנחתה בין בהעברתה והוא שבשעה שנותנין לב ליכנס במסורת של אותה בלורית מגלחים את ראשם ומניחים בלורית והיא נקראת הנחה ולסוף שנה מעבירין אותה לבדה והיא נקראת העברה והכל לשם עבודה זרה". והיינו שאין הביאור שמקריב קרבן ביום התגלחת או אזיל ומודה לע"ז, אלא שעצם התגלחת היא לשם עבודה זרה. ובפסקי הרי"ד (ע"ז יא:). כתב: "פירוש כך היה מנהגם מגלחים זקנם והשער שבראשם חוץ ממה שאחורי העורף שמניחים לשם עבודה זרה ולתקופת השנה מגלחים זקנם

ומעבירים גם אותה הבלורית לשם עבודה זרה". ובפסקי הרי"ד (פ"א דע"ז ה"א אות כד) וז"ל: "וכן היו רגילין לגלח זקנם ולגדל בלוריתם שאחורי העורף לשם ע"ז".

ובפירושו הראב"ד לתו"כ (פרשת אחרי מות פי"ג אות ט) שכתב גבי גידול בלורית: "וכמדומה לי שהם מגדלין אותו לע"ז שנה או שנתיים ולבסוף מגלחי' אותו ומחרימי' אותו לנוי ע"ז, ואותו היום עושין אותו יום אד, והיינו דאמרינן יום תגלחת זקנו ובלורית שהוא יום אידו". וכיון שדרך עבודת גילוח השיער של דת ההינדו לשם עבודה זרה משתלשלת מימי קדם מאות אלפי שנים אף אם לא היו מזכירים בשעת הגילוח שם עבודה זרה ודאי דאמרינן סתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה מכוין כדאיתא בגמ' (חולין לח:). דמהיכי תיתי לומר דהשתנה דרך עבודתה.

וכן ראיתי למרן הגרי"ש אלישיב בקובץ תשובות (ת"א ס' קיח) וז"ל: "ביסוד הדבר נאמר דכל שנראה לעיניים שענין זה שייך ונעשה לע"ז ואנו מוצאים ענין עבודה זרה זו בעבודתה כמות שהיא היום נזכרת בראשונים בכמה וכמה דוכתי והיינו שזאת היא עבודה מרכזית וחשובה מדור דור אצל הע"ז ויש להניח שמאז בלל ה' שפת דור הפלגה ונתפרדו ללשונותם במקומותם והיו עובדי ע"ז מתחילה ועד היום הזה עובדים לאלילים בעבודה זו ובענין זה הרי תו ליכא לפקפק שמא עושים מעשה תגלחת כצורתה אצל מקום ההתאספות לע"ז שלהם שלא לשם ע"ז. ולתרץ דיבורם שכונתם לא לשם עבודה לע"ז בזה כמו שעושים זה אנשי החוץ שלהם גדוליהם ומנהיגיהם בעיקר אלו הגרים בארצות אחרות שמתביישים כלפי כל העולם בעבודה הנבזית וטיפשית הלזו, קשה מאד לקבל זה. זאת ועוד שהרי עתה באופן שנאספים שם במקום טומאתם דוקא אומרים לפי תומם שכל מעשיהם הוא לשם הע"ז וכן מוכח ממקצת מעשיהם אשר אכמ"ל, אין לנו אלא דברי הגמרא דסתם עכו"ם לע"ז מכוין".

משתברת ונופל טיפים טיפים וכדפרש"י שם. ובגמ' להלן מתבאר דאם זרק מקל חייב ואינה נאסרת ופרש"י דמיירי שדרך לעבודה בזריקת מקל ולכן חייב מיתה מדין עובד ע"ז אף שאינה זריקה המשתברת, ואפ"ה אינו נאסר המקל מדין תקרובת הגם שדרך עבודתה בכך, משום דדין תקרובת הוא רק היכא דהוי כע"פ וזריקת מקל אינה זריקה המשתברת כעין פנים.

וצ"ל דלא ילפינן לה לדין זריקה כי אם מזריקת דם דהויא משתברת, אבל לא מעבודת ההקטרה שהיו זורקים את הבשר על המזבח מהכבש למזבח בריווח שהיה בינו לבין המזבח כמפורש בגמ' (זבחים קד.) וברש"י (זבחים סב: ד"ה מה דם, ופסחים עו. ד"ה לול) והתם היא זריקה שאינה משתברת, ועכצ"ל דלמדים רק מזריקת דם שהיא אחת מארבע עבודות המעכבות.

והא דקתני "שעובדין אותה במקל", ולכאורה הא גם אם לא היו עובדים אותה במקל ליתחייב כיון שהיא כעין עבודת פנים דשבירת המקל כעין זביחה. הנה רש"י ס"ל דהא דבשבירת המקל נאסר מטעם דכעין זביחה, הוא דוקא שעובדים אותה איזה עבודה במקל על ידי ניענוע וקשקוש ולכן חייב כששבר הגם שאין עובדים אותה בשבירה. והראשונים תמהו עליו, דאמאי בעי שעובדים אותה במקל, סו"ס שבירתו חשיבה כעין פנים דזביחה וגם אם לא היתה עבודתה בכך ליתחייב, ולכן פליגי עליה עיי' בחידושי הראב"ד, ברמב"ן, ובתוספות רבינו יהודה מפריש ובמאירי שם. והא דקתני שעובדין אותה במקל, כתב בתוספות רי"ד בשם הראב"ד דלרבותא הוא, שאע"פ שעובדין אותה איזו עבודה במקל, מ"מ אם לא עובדים אותה בזריקת המקל פטור, ואה"נ גבי שבירה אע"פ שאין עובדים אותה איזו עבודה במקל, חייב דהוי כעין פנים דשבירתו כעין זביחה, וכ"כ המאירי שם.

אכן בחידושי הריטב"א כתב ליישב דעת רש"י, שאילו לא היו עובדין אותה במקל כלל היה פטור אף בשבירת מקל לפניה, דכיון דליכא עבודת מקל בפנים בבית המקדש, לא שייך

וכוונתו רצויה, להזהיר על זה שהרבה מהמכירים מנהגי עבודה זרה חונכו על ברכיה וחוקיה של התרבות המערבית ומושפעים ממנה רבות, מנסים להתאים את מנהגי העבודה זרה לרגשותיהם וסברותיהם, ואין זה מכוונה להטעות, כי אם פשוט להם שלא יתכן אחרת. לדוגמא, לעובדי עבודה זרה נכון להיום אין שום קושי ובעיה באמונה שהאליל אוכל את האוכל המוצע לו ומוגש לפניו וכפי שרואים באגדות רבות המתארות אמונות של עובדי ע"ז בימי האבות ובימי בית ראשון וכמ"ש תוס' (ע"ז נ: ד"ה ספת), אך אלו אשר הושפעו מתרבות המערב יאמרו, שאין הצעת האוכל אלא מעשה "כיבוד" בלבד, ובוודאי אין האליל אוכל. בדומה לכך, הנוצרים ימ"ש נקטו עד לא זמן שהיין שמנסכים לאלילים נהיה ממש דם אותו האיש, אך בימינו המודרניים יותר, מנסים "לשפר" את דתם ולומר שאין זה אלא משהו סמלי. אשר על כן ישנה ריעותא גדולה בעדותם של אותם "מומחים" שמסבירים שיש כאן מעשה רק הכנעה גרידא, בעוד שאחר הבירור הממצה מעדויות השליחים, הסירטונים ואתרי האינטרנט של בית העבודה זרה ושאר ספרי אמונת דתם, כמו כן תיעוד עובדי העבודה זרה הפוקדים בהמוניהם את בית העבודה זרה וכן כומריהם האומרים פה אחד ללא בושה שמחשבתם לתת לאליל את השיער קרבן ומנחה ומזכירים וממלמלים שם העבודה זרה בשעת הגילוח, וודאי דזו ע"ז ממש לכל דבר.

גדרי תקרובת ע"ז בחיתוך שיער

והנה בגמ' (ע"ז נ:.) איתא אמר רב יהודה אמר רב עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה חייב, זרק מקל בפניה פטור. דשבירת מקל היא ליה כעין זביחה ששובר מפרקתה, ומפורש בגמ' (סנהדרין ט: וסב.) דכל עבודת שבפנים כגון שחיטה זריקה הקטרה וניסוך שעבד בהן ע"ז בין דרכה בכך ובין שאין דרכה בכך חייב, דמידי דחזי לשם אסור לכל ע"ז. משא"כ זרק מקל לא דמי לעבודת פנים בבית המקדש דהתם היתה זריקה המשתברת, דזריקת דם של פנים אינה מחוברת אלא

בעינן שעובדין אותה בחגב ושאיני מזריקת מקל וכדכתב הריטב"א.

ברם, יתכן לומר בדעת רש"י דבספת צואה נמי בעינן שהדרך לעבוד לה איזו עבודה בצואה, דאל"ה, כיון שהוא דרך בזיון הגם שיש כאן זריקה המשתברת היה פטור ושאיני משחיטת חגב דאין זה בזיון אמטו להכי מה דהוי זביחה ממש סגי הגם דאין עבודתה כלל בחגב וצ"ע.

ויעויין בטור (יו"ד סי' קלט) שכתב: "שחט לפניה חגב נאסר אפי' אין דרך לעובדה בחגב כלל, משום דמי טפי לשחיטה". והיינו דנהי דס"ל להטור לעיל מיניה דהא דשבר מקל חייב הוא דוקא כשעבודתה במקל, מ"מ בשחט חגב לא בעינן שדרכה לעבוד בחגב כיון דבחגב טפי שם "שחיטה" עליה. ולא הבנתי את מה שרבינו הלבוש (שם ס"ד) כתב וז"ל: "ואם שחט לפניה חגב חייב ונאסר משום תקרובת, דכיון דצוארו של חגב דומה לצואר בהמה, הוי שחיטתו שחיטה ממש כמו שחיטת בהמה, ואפילו אין דרך לעובדה בחגב כלל, חייב משום עובר, ונאסר משום תקרובת כאילו שחט לפניה בהמה דהוי עבודת פנים".

ובעניי לא זכיתי להבין מנא ליה הא, דהא לא בעינן להגיע לזה דצוארו דומה לבהמה אלא אם בעינן כעין פנים, אבל למאי דקימ"ל דלא בעינן כעין פנים ושבר מקל חייב דסגי ככעין זביחה וכרב, שפיר חייב בשחט חגב וי"ל דלא בעינן שעבודתה בחגב, דחלוק מדין שבר מקל דבעינן שעבודתה במקל, דהכא דמי טפי לשחיטה שהיא נטילת החיות, וזה נמי כונת רבינו הטור. דיעויין בגמ' (ע"ז נא.) לימא כתנאי. שחט לה חגב רבי יהודה מחייב, וחכמים פוטרים, מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר אמרינן כעין זביחה, ומר סבר לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים. לא, דכו"ע לא אמרינן כעין זביחה, אלא כעין פנים בעינן, ושאיני חגב, הואיל וצוארו דומה לצואר בהמה. ומפורש דאם כולי עלמא סבירא להו כעין זביחה ולא בעינן כעין פנים לא בעינן לחידושא דצוארו דומה לבהמה הגם דשפיר רב כרבי יהודה ס"ל

לומר דהשבירה היא כעין זביחה, דשבירת מקל אין עליה שם אחת מארבע עבודות ולכן בעינן שדרך עבודתה במקל, דאז היא לה מקל לדידה כבהמה בפנים ושבירת המקל כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא למיהוי תולדה דידה עיי"ש.

והא דמבואר שם ספת לה צואה, או שנסך לפניה עביט של מימי רגלים חייב, הוא משום דאיכא זריקה המשתברת, ובצואה מיירי בלחה כדאיכא בסוגיא שם, והיינו דבעינן שבשעת הזריקה באויר היא משתברת, דזורק היינו מנסך, דכתיב בל אסיך נסכיהם מדם כדאיכא בגמ' (סנהדרין ס:), ולכן צואה יבשה הגם דנפרכת כשתיפול לארץ, מ"מ לא חשיבא "זריקה" המשתברת, ולק"מ מה שתמה בחידושי הרש"ש שם. ומוכרח לומר דלרש"י דס"ל גבי שבר מקל דבעי שעובדין אותה איזו עבודה במקל, הו"ה כספת לה צואה מיירי שדרכה בכך. וכ"מ בתוס' (ד"ה חייב) וכ"כ בתוספות ר' יהודה מפאריש וז"ל: "והך דספת לה צואה והך דחגב מיירי שעובדין אותה בכך, דאי אין עובדין אותה בכך, מי גרע מבהמה בע"מ דפטור וכן נמי בעינן ע"ז שעובדין אותה במקל". וכ"מ בר"ן שם.

אבל בריטב"א כתב, דגבי צואה חייב הגם דלא עובדים אותה בצואה כלל, דשאיני ספת צואה דאיכא עליה שם זריקה, וכיון שיש עליו שם אחת מארבע עבודות ודומה לה במה שהיא משתברת, שפיר חשיבא תולדה. אבל שבירת מקל שאין עליה שם אחת מארבע עבודות אף על גב דהוי כעין זביחה בעינן השבירה, לא חשיבא תולדה אלא כשעובדין אותה איזו עבודה במקל, וכן הא דשחט לה חגב, דרבי יהודה מחייב, הוא אף על פי שאין עבודתה בחגב כלל, כיון דאיכא שם שחיטה ואיכא שבירת מפרקת כעין זביחה ורב לא פליג בזה.

והכי דייק לישנא דרש"י (ד"ה שחט לה חגב) וז"ל: "לכל עבודת כוכבים שבעולם, בין דרכה בין אין דרכה בכך". ולכאורה הא איכא עבודות כוכבים בעולם שאין דרכם בחגב כלל ואמאי חייב. ועכצ"ל כיון דהוי מעשה זביחה ממש לא

באים ביכורים ולכן מהני שבצרן לכך ועבד כעין זביחה. ומהרא"ש משמע דס"ל דמה שמביאין ביכורים אין זה מספיק לאסור כשאין עובדים אותה בענבים, דסו"ס אין מקריבין את הביכורים ע"ג המזבח. והא דנאסרין, הוא משום דעושין מהם שמנים וסלתות הקרבין ממש ע"ג המזבח ולזה מהני הא דעבד כעין זביחה שבצרן מתחילה לכך הגם שאין עבודתה בפרכילי ענבים כלל. וזה דלא כהרשב"א שכתב דמה שעושין מהם יין הוא דבר חדש ולא חשיב קרב ע"ג המזבח, ולהכי היה צריך לתרץ דהגם שאין דרכה בענבים, מ"מ סגי במה שמביאין מהם ביכורים בפנים אע"ג שאין קרבים על המזבח ממש.

וכן מצאתי במפורש בפירושו הראב"ד (ע"ז מט): שכתב וז"ל: "יינות שמנים וכל שכיוצא בו קרב על המזבח. פי' דהוה דבר המשתבר והו"ל כעין זביחה שהיתה נעשית למזבח וכו' אבל הנך שהוא יינות שמנים וסלתות כיון דע"ג מזבח קרבי חיישין בהו דלמא אידמי ליה כמזבח ואנחינהו עלויה תקרובת כעין מזבח. ופרכילי ענבים ועטרות שבלים נמי, כיון דיין ושמן היוצא מהן קרב ע"ג מזבח, ה"נ לגבי ארוהה זו דלמא חשיב להו אקרבינהו עלויה. מיהו בעיא תקרובת משתבר".

והא דס"ל לרבי יוחנן בשוחט בעלת מום דפטור דבעינן ראויה להקרבה בפנים ממש ולכאורה קשה, מי גרע ממקל או משחט חגב דחייב לרב. כתבו הרמב"ן, הריטב"א, המאירי ותוס' רי"ד דצ"ל דרבי יוחנן פליג אדרב וס"ל דבעינן כעין פנים ממש ולדבריו פטור בשבר מקל והלכה כרבי יוחנן. אבל התוס' (ד"ה חייב) והר"ן כתבו, דרבי יוחנן לא פליג אדרב והא דפוטר בשוחט בעלת מום הוא משום דמיירי בעבודה זרה שאין דרכה בשחיטת בהמה. ולא דמי לשבר מקל ושחט חגב דלרב חייב, דמיירי שעובדין אותה בניענועו וכן עובדין לה בחגב. וכן פסק השו"ע דהא דבבהמה בעלת מום פטור היינו כשאין דרכה בכך.

ויעויין בגמ' (יבמות קג:) חלצה בסנדל של

דאם בשבר מקל חייב כל שכן בשחט חגב, ודכתב נמי הראב"ד, ועדיפא מיניה דהכא הוא ממש נטילת החיות כזביחה ממש.

והנה הגמ' (שם נא.) מקשה על רב דבעי זריקה המשתברת ועל רב גידל דס"ל דבעינן נעבד בפנים מהא דתנן מצא בראשו כסות ומעות או כלים הרי אלו מותרין. פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות, שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח אסור. בשלמא יינות שמנים וסלתות, איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת, אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא. ועיי' בריטב"א שכתב דבעינן כעין פנים ממש וביין תלינן דנסכו או הקטירו למרקוליס ואחרי כן הביאו לשם עיי"ש. ויעויין עוד בתוספות הרא"ש ובחידושי הרא"ה.

ובחידושי הרשב"א ביאר בקושיית הגמ', דמה שפרכילי ענבים מקריבים אותם לפנים בכורים, לא חשיב כעין פנים, שהרי בכורים בוצרין אותם לשם בכורים ואין מביאין אותם מפירות שלקח בשוק וכעין פנים ממש בעינן. ואף על גב דחייטין מביאים למנחות וכן ענבים ליין לנסך, מכל מקום לא מביאים את הענבים והחייטין עצמן, והיין והסולת כמין אחר הם.

ומשני אמר רבא אמר עולא, שבצרן מתחילה לעבודת כוכבים דהוי כשבר מקל לפניה דדמי לזביחה וכדפרש"י והריטב"א, דהיה ידוע שאם מביאים לפניה ענבים הוא רק אם בצרום מתחילה לכך ולכן אף בנמצאו סתמא אסורים. ורבינו חננאל והר"ן כתבו דכיון שבצרן מתחילה לכך דמי לביכורים שבוצרין אותם לשם ביכורים והוי כעין פנים ממש. ועיי' בתוספות רבינו יהודה מפאריש.

ולשיטת רש"י דבעי שעובדין אותה במקל, הא דחייב בפרכילי ענבים שבצרן לכך דחשיב כעין זביחה, אע"ג דאין עבודת המרקוליס בענבים כלל, כתבו הריטב"א והר"ן דשאני מקל דלא שייך בעבודת המקדש כלל, משא"כ ענבים היו

וצ"ל לדבריהם דמה דאיתא (מנחות כו.) שעצים ביד או בשמאל כשר, היינו דוקא בעצי המערכה וכמו שפרש"י התם (ד"ה עצים), אבל בקרבן עצים שפיר כלי וימין מעכבין. ואף רבנן ילפי לה מהמילה קרבן כמ"ש רש"י (כ: ד"ה קרבן) והתוס' (שם ד"ה לדברי). ויעו' בתוס' (זבחים מג. ד"ה והלבונה) שכתבו דלרבנן הוו העצים מכשירי קרבן, ועי' תוס' (מעילה יט: ד"ה האומר).

ומעתה צ"ע אמאי זרק מקל פטור ואין בזה דין תקרובת, הא הוי ממש דבר הקרב בפנים דלא בעינן זריקה המשתברת וכמ"ש התוס' (ע"ז ג:) והרא"ש (פ"ד סי' ד) בדעת רש"י (שם ד"ה כעין) וגם אי נימא דליכא "קרבן" עצים, מ"מ ליסגי במה שיש להם שייכות בפנים על המזבח ממש ובראשונים מפורש דמקל אינו "בא" בפנים, עיי' ברש"י (ע"ז ג: ד"ה שבר) ובריטב"א שם ובר"ן על הרי"ף, וצ"ע. וצ"ל דדוקא אם הקריבו לפניו כדורון הוא דאסור אף בלא זריקה המשתברת, אבל בזריקה בעלמא שאינו דרך דורון, אם אינה משתברת ל"ה תקרובת.

גם י"ל דדוקא דבר של אוכל וקרב על המזבח הוא דלא בעינן זריקה המשתברת דדין תקרובת ילפינן לה מקרא דויאכלו זבחי מתים ישתו יין נסיכם, משא"כ מקל שאינו דבר מאכל שפיר בעינן משתבר. גם י"ל דכיון דיש עצים הפסולין למערכה כמו עצים שהשתמשו בהם להדיוט כדאיתא בגמ' (זבחים קטז:), א"כ י"ל דשבר מקל מיירי בעץ משומש וזה לא נקרא דבר הקרב בפנים אלא אם כן החפצא עצמו כזה קרב לגבי מזבח. או דמיירי בעץ של זית שאין מביאין ממנו למערכה כדאיתא (תמיד ב, א), ולפירוש המפרש והרא"ש שם [וכן מפורש בתוספתא (פ"ט דמנחות ה"ד) ומוכרח לומר שהרגמ"ה שם ורבינו הלל בפירושו לתו"כ (ויקרא פ"ו אות ד) לא גרסי הכי בתוספתא] ס"ל לר"א התם דאף של מייש, אלון, דקל, חרוב ושקמה. או שמא מיירי בעץ טמא עיי' ברמב"ם (הל' איסור' מ, ח), או בעץ מתולע, עיי' (מידות ב, ה).

ועוד י"ל דמיירי בעץ שיש בו תולעת דפסול לגבי עצי המערכה דמזבח כמפורש בגמ' (מנחות

תקרובת ע"ז פסולה ופירש"י וז"ל: "שהקריבו ומסרוהו לפניו לשם דורון", והוא תימה הא כיון שהקריבו לשם דורון ליכא ביה איסור תקרובת וכבר הקשו כן הרמב"ן והרשב"א שם. ולכאורה צ"ע הא דעת רש"י (ע"ז ג. ד"ה כעין) בדבר הקרב על המזבח, אסור גם בדרך דורון ולא בעי כעין פנים וזריקה המשתברת וכדכתב הרא"ש (פ"ד סי' א), ומשמע דסברי מרנן דחלוק דין התקרובת עצמה דאסורה כיון דקרבה גבי המזבח מדין העובד דפטור כיון דלא עבדה כעין פנים. ויעוין בחזו"א (סי' נו סק"א) דס"ל בדבר הקרב על המזבח לא בעינן זריקה המשתברת ואף העובד חייב עיי"ש וא"כ צ"ע מה מקשי הראשונים על רש"י, הא הראש היה קרב עם העור כדאיתא בגמ' (זבחים פה:) וא"כ שפיר לא בעינן זריקה המשתברת. ומצד מה שעור שתחת האליה של כבש כאליה דמי ומקריבים אותו דבכלל האליה תמימה הוא וכן בעולה אינו מפשיט את העור שתחת האליה אלא מקריבו בכלל הנתחים כמפורש בגמ' (זבחים כח. וברש"י ד"ה כאליה), ליכא קושיא, דהתם הוא משום שהוא עור רך וכבשר חשוב כמפורש בגמ' שם, אבל מעור הראש קשה דהא מקריבים אותו עם הראש של העולה גם אם אינו עור של עגל הרך כהא דגמ' (חולין קכב:). ונראה דהרמב"ן והרשב"א ס"ל דזה לא חשיב שהעור קרב על המזבח כיון שאינו קרב לבדו אלא עם הראש.

ובהיותי בזה קשיא לי דהא בגמ' (מנחות כ:) מבואר דיש קרבן עצים שהם עצמן קרבן, וכ"כ בריטב"א (תענית כו.) וז"ל: "ויש אומרים שהיו מבערים במזבח בפני עצמו מן העצים שנתנדבו, וזה היה קרבן העצים, וכן אמרו (יומא כו:) ששני גזירין היו קרבין עם תמיד של בין הערבים, וזה מוכיח כי קרבן עצים ממש הוא ולא שאר קרבנות שהיו מביאין באותו יום כדעת קצת רבותי", ודלא כדכתב הרמב"ם (הל' כלי המקדש וט) שביום שמתנדב עצים למערכה מביא קרבן, ועיי' בגבורת ארי (תענית שם) מה שתמה על הריטב"א. ולרבי הוי ממש קרבן שטעון קמיצה והגשה והו"ה שצריכים יד ימין ולקדש בכלי ולא ביד כמ"ש תוס' (כ: ד"ה עצים).

שמעתין משמע דאפילו בכעין פנים בעינן זריקה המשתברת. וכן משמע בסמוך ואפי' בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל. לכן נראה לפרש כעין פנים כעין זביחה וזריקה דבר המשתבר. ולכאורה דבריהם תמוהין מה הוכיחו מזריקת מקל דאפילו בכעין פנים ואפי' בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל בעינן זריקה המשתברת, הא מקל אינו שייך כלל לפנים. ומוכרח דסברי מרנן דמקל גם שייך בפנים במה שמעלה עצים למערכה.

אכן יש לבאר עומק כוננתם, ההנה בחידושי הריטב"א ביאר דברי רש"י דבעי שעבודתה במקל וז"ל: "פירוש לפירושו. דכיון דליכא עבודת מקל לפנים, היכי חשבינן לה כעין זביחה, אלא דכיון שדרך עבודת הארורה הזאת במקל, היא לה מקל לדידה ככהמה בפנים, ומעתה היא שבירת מקל זה כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא למיהוי תולדה דידה". וזה מה שכתבו התוס' להוכיח דכיון דדרך לעבדה במקל היא לה "כבהמה" דלמרות דחשיבא כפנים, מ"מ בעינן זריקה המשתברת ודו"ק.

נהדר לדין די"ל עוד דס"ל לרש"י דכשמקריב לעבודה זרה ממש שמוסרו לו דורון חייב גם אם אינו כעין פנים ושאינו מזרק מקל לפניה שהוא אינו נותן ומקריב המקל ממש לעבודה זרה. שו"ר בעזה"י דכ"כ באבן האזל (הל' ע"ז ג, ד). ויש להוכיח כן ממ"ש רש"י (סוכה לא: ד"ה לולב) גבי לולב של עבודה זרה דאסור הוא משום דמיירי שעבודתה בלולב, להעבירו לפניה או לזרקה בו ועיי"ש, הרי מפורש דלא בעינן זריקה המשתברת, וע"כ כיון שמקריבו ממש לפניה ממש לא בעינן כעין פנים ואסור, ועיי' בספר ההשלמה ובכפות תמרים (סוכה שם) ובש"ך (סי' קלט סק"ג) ושע"מ (הל' לולב ח, א).

ברם, עיין בפירוש הראב"ד (ע"ז מז.) שתירץ וז"ל: "ורישא כגון שקצעו מתחילה לתקרובת ע"ז דהו"ל כעין זביחה ואסור", וכ"כ במאירי (ע"ז נא.) וז"ל: "ובלבד בשקצעו מתחלה לכך דהוה ליה כשחטיטה והויא לה כעין פנים". וכן מפורש כן בשאלתות דרב אחאי גאון (שאלתא

פה:): וברמב"ם (הל' איסור"מ ו, ב.) וכל שכן דלקרבן עצים דפסול וכדפירושו התוס' (שם ד"ה בעי) עד כדי דמספקה לגמ' התם דיתכן שלוקה על מה שמקדישו למזבח כדין מקדיש בהמה בעלת מום אמטו להכי בשבר מקל כזה מחדש רב דחייב כשדרכה לקשקש במקל אף שאין דרכה בשבירה, ורבי יוחנן דפוטר בשוחט בעל מום לע"ז כבר כתבו הראשונים דמיירי בע"ז שאין דרכה בבהמה.

וחכ"א שליט"א אמר לי דיתכן דרב מיירי שהיו העצים פחות מאמה כדאיתא בגמ' (ובחים סב:): דהשיעור הוא של הגזירין אמה על אמה גרומה והעובי כמחק גודש סאה, ומסתבר שהשיעור הוא מעכב את"ד. ונראה דלומר דמיירי בעצים שיש בהן יותר מאמה ליכא למימר, דמנא לן דזה מעכב, הא י"ל דשיעור לא יותר מאמה אין זה מדין שיעורים, דאינו אלא בשביל שלא לעכב את הילוך הכהנים כדכתב רש"י (שם ד"ה באמה), ועיי' ברמב"ם (הל' איסור"מ ז, ג ומעה"ק טז, יג) וצ"ע. ומ"מ שפיר יש להעמיד במקל שהוא פחות מאמה שבזה ודאי יש פסול.

אך עדיין צריך לי תלמוד הא דבעינן בשבר מקל שעבודתה במקל ואל"כ לא נאסר הגם דאיכא כעין זביחה והא כתבו הראשונים הנ"ל דהא דחייב בפרכילי ענבים שבצרן לכך דחשיב כעין זביחה, אע"ג דאין עבודת המרקוליס בענבים כלל, היינו משום דשאני מקל דלא שייך בעבודת המקדש כלל, משא"כ ענבים היו באים ביכורים ולכן מהני שבצרן לכך ועביד כעין זביחה, וא"כ גם מקל שייך בפנים וכנ"ל, ודוחק גדול לחלק ולומר דשאני פרכילי ענבים דכמות שהם שייכי בביכורים, משא"כ מקל למשנות מיירי במקל שפסול למערכה. דסו"ס יש לשם מקל שייכות וליסגי בהכי דלא ניבעי שעבודתה במקל, וצ"ע.

ויעוין בתוס' (ע"ז ג:): שכתבו על מה שמשמע מרש"י דהיכא שהוא כעין פנים שהוא ראוי להקריב לפנים לא בעינן זריקה המשתברת דכיון דהוי דומיא דלפנים קרי זבח עבודת כוכבים וכתבו: "ואין נראה לר"י, דהא בכלה

שבעת המינים, דסתימת הרמב"ם לא משמע הכי דכתב פירות בסתמא. ולומר דכיון דמשכחת לה דבר הקרב בפנים בפירות שבעת המינים הו"ה כל פירות, דחוק מאד.

ועוד דמסתבר דדברי הרא"ש רק ביניות שמנים וסלתות כדכתב בדבריו שהם דברים הקרבים ממש על המזבח ולא בפירות הגם שהם משבעת המינים מ"מ אין מקריבים אותם ע"ג המזבח, ולא דמי ליינ המתנסך ע"ג המזבח או למנחה שמגיש אותה בכלי אל הקרן המערבית דרומית של המזבח ונוגע במזבח כדתנן (מנחות טו.) וכן מקטיר את הקומץ על המזבח ועיי' ברמב"ם (הל' בכורים ג, יב).

תדע שכן הוא, שהרי הגמ' מקשה מפרכילי ענבים ומשני כשבצרון מתחילה לכך והשתא יקשה להרא"ש למה לדחוק ולומר דמיירי בבצרון מתחילה, תיפו"ל בדבר הקרב בפנים לא בעי כלל כעין פנים, אשר על כן מוכרח מזה דהרא"ש לא קאמר כי אם בדבר הקרב על המזבח ופרכילי ענבים ושיבולים אינם קרבים על המזבח, דהסולת והיין הם פנים חדשות וכמ"ש הרשב"א ובתוספות רי"ד וכו"ל וע"ע בראבי"ה (ע"ז פ"ד סימן אלף וסח) ולא הבנתי מה שרבינו הגר"א (יור"ד סי' קלט ס"ק יד) תמה על הרא"ש מפרכילי ענבים וכתב לדחוק לדכותא קאמר עיי"ש. ועיי' בחזו"א (יור"ד סי' נו סק"ז).

ולכן נראה דצ"ל כמ"ש במרכבת המשנה שם דהרמב"ם מפרש דהתוצן מחדש דאין איסורא דפרכילין משום תקרובת כדהבין המקשן ולכן בצירתן הוי כעין זביחה, דליתא, דמה מהני זה שבצרון לכך הרי אין עובדין מרקוליס בענבים ושבלים. [ועיי' בתוספות ר"י שירלאון דכתב דמיירי בעבודתה בכך, אך עיי' ברשב"א]. אלא הביאור הוא דכיון שבצרון מתחילה לכך הו"ל הפרכילין והשבליים דברים של נוי ואסורין עולמית [כדמשמע מדתנן אסורים] כדין תשמיש ע"ז שנעשו מתחילה לשם תשמיש ונשתמש בו דאסור עולמית, דרק אם עשאו לכך מתחילה חשיב תשמיש שאסור עולמית עיי"ש שהוכיח זה ולכן איתא בירושלמי (ע"ז ד, ב).

פח) וכ"כ בתוספות חד מקמאי ובספר ההשלמה (יבמות שם). וכן צ"ל בהא דפרש"י (ע"ז יב: ד"ה בורד) דורד והדס הם תקרובת ע"ז וגם התם יקשה הא בעינן זריקה המשתברת, ועכצ"ל דמיירי בבצרון מתחילה לכך, שו"מ במאירי ובהשלמה (ע"ז מד:) שכתבו להדיא לתרץ כן.

ודברי הראשונים שכתבו דמיירי ששחט בהמה לשם עבודה זרה, הוא משום שאין צורך לדחוק דמיירי שקיצע את העור לעבודה זרה ולא מצינו אלא הקרבה לפנייה או בצירת פרכילי ענבים ולא מצינו בתלמוד הקרבת העור, ולכן העמידו טפי בפשיטות דמצינו בקרא וכל הגמרות שהיו מקריבים בהמה בזביחה לעבודה זרה, אבל ודאי דהו"ה דלדידם אפשר לאוקמי בהכי אלא שאין צריך לדחוק בהכי, וליכא פלוגתא אי בקיצוע עור לשם עבודה זרה איכא כעין זביחה ולא איכפת לן כלל אם הוא שבירה של דבר קשה כשבירת מקל או שהוא חיתוך עור דהכל הוא רק כעין דמיון בעלמא וכמו שנתבאר.

והנהגה הרמב"ם (הל' ע"ז טו, טז) כתב וז"ל: "בשר או יין או פירות שהכינום להקריבם לעבודת כוכבים לא נאסרו בהנאה אף על פי שהכניסום לבית עבודת כוכבים עד שיקריבום לפנייה, הקריבום לפנייה נעשו תקרובת ואף על פי שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם", ולכאורה אמאי אסר את הפירות ולא התנה דמיירי דוקא שבצרון מתחילה לכך וכבר תמהו בזה האחרונים, עיי' בספר יד הקטנה (הל' ע"ז פ"ה אות כא) ועוד.

ודוחק גדול לומר דהרמב"ם ס"ל כהרא"ש (פ"ד ס"א) ותלמידי רבינו יונה (ע"ז ב:) ורבינו שמואל הו"ד בנימוקי יוסף (שם ס"א) ובתוס' (ג. ד"ה בעינן) דתקרובת שכיוצא בו מקריבים בפנים כגון יינות שמנים וסלתות ומנחה ומאפה תנור ומים ומלח ונתנוה לפני עבודת כוכבים לתקרובת מיתסר אף על גב דליכא זריקה המשתברת וגם לא הקטירו ממנו כלום ולא עברו אותו אלא נתנו לפני עבודת כוכבים לתקרובת דעצם מה שנתייחד לעבודה זרה נאסר ומיירי בפירות של

שבירה ולא בעינן לא חיתוך ולא שבירה אלא הוא רק איזה דמיון לזביחה וסגי בהכי ותו לא מידי, וכמו שעצם מעשה הזביחה בלא נתינה ואף בעבודה זרה שאין עבודתה חייב, דמעשה זביחה הוא עבודה בכל הע"ז, הו"ה נמי שבירת מקל וכן ספת לה צואה וכיו"ב כל שעובד לה בעצם הפעולה היא תקרובת ואסורה.

ומה שכתב רש"י (ע"ז נ: ד"ה שבר מקל) וז"ל: "דכיון דדמי שבירה לזביחת בהמה של פנים ששובר מפרקתה הרי זבח לפניה דבר שרגילה בו". הנה מלבד מה שאמר ראשונים לא הזכירו כלל בביאור הגמרא דבעינן שבירת מפרקת, וסגי בהאי טעמא דחיתוך, דלא בעינן ממש זביחה וסגי במה שיש בו ענין של חיתוך. ונראה בכונת רש"י, דהנה יקשה אמאי שבירת מקל דמיא לזביחה, הא התם היא פעולת חיתוך שמוליך ומביא הסכין, משא"כ שבירת מקל זה פעולת שבירה בלא פעולת חיתוך מדקתני "שבר" מקל ולא קתני חתך, וכהא דהתוס' שם הוצרכו לחדש דשבירת אבנים למרקוליס חשיב כעין זביחה, וביאר בלחם סתרים שם על התוס', דהוצרכו לזה, מכיון דאינו בדרך חיתוך וגם אינו שובר בידו אלא על ידי הכאה בכח, וס"ל לרש"י דלא סגי בתוצאה ובעי שעושה כעין הפעולה.

ולזה קאמר רש"י דגם בזביחה שובר את המפרקת וא"כ הו"ה שבירת מקל, ולא אתי רש"י כלל לומר דבעינן דבר קשה וכדחזינא בסלקא דעתך דגמ' (ע"ז נא:) דשבירת מקל תליא בפלוגתא דתנאי, דרבי יהודה דמחייב בשחט לה חגב היינו משום דלא בעינן כעין פנים אלא סגי כעין זביחה ופרש"י (ד"ה מר) וז"ל: "רבי יהודה סבר אמרינן כעין זביחה ואף על פי דלאו זביחה ממש היא דהא אין שחיטת חגבים נהגת והויא כשבירת מקל דחייב הואיל ואיכא למימר כעין זביחה והו"ה שבירת מקל דהויא שבירה וחיתוך", הנה רש"י מדגיש דמזה דמחייב רבי יהודה בשחט לה חגב הגם דלאו שם "שחיטה" עליה וכמחתך בדבר שאין לו חיות, מזה מוכח דלא בעינן ממש זביחה דאל"כ לא היתה הגמ' מדמה שבירת מקל לשחיטת חגב שהיא פעולה

דאפילו עטרות של ורד והיינו דאין הטעם דשיבולים אסורות משום תקרובת וענבים וחטים הוי כעין פנים דחזי לבכורים, אלא אפי' של ורד אסורות משום תשמיש ע"ז דחוששין שנתלשו ונעשו לכתחילה לשם ע"ז עיי"ש. ועיי' באבני נזר (יור"ד סי' קטז).

ונראה ראייה לזה מהא דקאמרה הגמרא שבצרן מתחילה לכך, ולכאורה יקשה אמאי בעינן שיבצור מתחילה לשם כך הא כדי שיהיה כעין פנים סגי במה שיביא פרכילין ויחתכם בפני הע"ז לשם עבודה זרה. ומוכח מזה דלאו משום תקרובת אתינן עלה, אלא מדין תשמישי העבודה זרה וכמ"ש המרכה"מ. אכן אין זה מוכרח, די"ל דהא דבעי שבצרן מתחילה לכך, משום דאל"כ לא היה נאסר כיון דאין עבודת המרקוליס בכך והא לדעת רש"י והרמב"ם בעינן שדרך לעבדה בנענוע המקל ורק אז מהני מה דשבר המקל למחשב כעין זביחה וכמ"ש הראשונים.

והא דבשבירת מקל חייב משום דכעין זביחה הוא, פשוט דלא בעינן זביחה ממש והוא רק דמיון בעלמא וסגי במה שיש בו ענין של חיתוך וכדפירש נמי רבינו חננאל: "השבירה נמי מעשה עבודה היא כגון חתיכה", וביד רמ"ה (סנהדרין סב.) וז"ל: "כגון ששבר מקל בפניה לשם עבודה שהוא חייב משום זיבוח דמה לי שובר מקל מה לי חותך בשר". וגם מפורש בחידושי הרמב"ן (ע"ז נא:) וז"ל: "ויש מי שאוסר בנרות של שעוה משום תקרובת ומדמי לה לפרכילי ענבים שבצרן מתחילה לכך שהדלקתן זו היא שבירתן, ואינו נכון דהתם מתכוין לעבודה זרה באותה בצירה דהיינו שבר מקל לפניה, וכן פי' רש"י ז"ל, אבל אלו אין עבודתה בכך אלא לקלון ע"ז עשויות ומשמשיה הן", וכ"כ בחידושי תלמידי רבינו יונה שם. ובכתוב שם לראב"ד (ע"ז כג:) השיג על בעל המאור שהתיר הנרות של שעוה כיון דלאו בפנים הוא וז"ל: "אמר אברהם. חס ושלום. כי הנרות של שעוה שעשאו לע"ז משתבר הוא כעין פרכילי ענבים שבצרן מתחילה לע"ז". הרי דאפילו הדלקה חשיבא

שם, ודאי דליתא, דהא כתב רש"י במפורש בשובר מפרקת בהמה. וגם פשוטת הסוגיא (חולין מ: וסנהדרין סב.). דלא בעינן הפרדת הראש, ומכל שכן שיקשה למה שהש"ך בנקוה"כ (יר"ד סי' כד ס"ה) דייק מדברי הרשב"א בתורה"ב (כ"ב ש"א) שכתב: "וקרא למאי אתא דלא לישויה גיסטרא, פירוש, שלא לחתוך אלא מקום שהוא שח בלבד דהיינו סימנין, אבל לא המפרקת כדי שלא יבלע דם באיברים ובשחיטת קדשים לדם הוא צריך להזיות ולזריקות", דאוסר בקדשים חתיכת מפרקת אף בדיעבד דליכא דם, וא"כ ישנה עוד הקפדה בקדשים שלא יחתוך המפרקת אף שאינו מוכרח דגם רש"י ס"ל הכי וצע"ג.

אבל הא נראה בעזה"י לבאר כוונת רש"י אשר מימיו אנו שותים, דהנה אצל עכ"ם גם כששוחט אין שם "זביחה" עליה אלא חשיב כנוחר ומעקר אבל מכיון דכד' עבודות חשיבא עבודה במקדש, אמטו להכי אף כשאין דרכה חייב כיון דגם שחיטה של גוי לא היא עליה תורת "זביחה" אלא שבירה בעלמא ואפ"ה חייב דדמי לזביחת פנים דגוי השוחט לע"ז חשיב שבירת מפרקת בעלמא ואין עליה שם זביחה ואפ"ה חייב דסגי בשבירה הו"ה שבירת מקל חייב ואין כוונת רש"י לומר שבזביחה שהיתה במקדש איכא שבירת מפרקת ונתיישבו דברי רש"י. והעירני לספר נזר הקודש על תמורה (עמר' עח כ - כד).

העולה מכל האמור שכשעשה מעשה כעין זביחה לא בעינן כלל דבר שיהיה לו איזה שייכות למזבח כהא דורד והדס ולולב שהקשו הראשונים ותירצו דמייירי בבצרן מתחילה לכך. ויעויין בחידושי תלמידי רבינו יונה (ע"ז נא:) הקשו וז"ל: "ואם תאמר במעות יש להסתפק שמה חתכן מתחילה לשם ע"ז והוי לה משתבר כעין זביחה כדאיתא בגמ' גבי פרכילי שבצרן מתחלה לכך". ובפירוש הראב"ד (ע"ז מט:) כתב: "ואי קשיא לך מעות נמי איכא לספקינהו שמה חתכן מתחלה לכך, דהויא משתבר כעין זביחה כדאיתא בגמ' לענין פרכילי ענבים איכא למימר כיון שצריך אומן לא שכיחא". ובמאירי

דבר שיש בו רוח חיים ולהכי לרבי יהודה חשיב זביחה ומאי שאיטייה לשבירת מקל, וע"כ דגם התם אין שם "זביחה" והוי חיתוך בעלמא ולכן בשבירת מקל חייב דסגי במה שיש קצת דמיון.

או כלך לדרך זו דהא לא מצינו אלא זביחה שהיא נטילת החיות של הבהמה וא"כ כיצד מדמינן לה שבירת מקל, ולזה כתב רש"י דגם בזביחה איכא איזה דמיון דשובר מפרקת דהא כשכבר נחתכו הסימנין קרי ליה הותו הראש לפי שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בדיקולא דמיא וכמ"ש רש"י (חולין כז. ד"ה מנין), ושבירת מקל דמיא ממש לשבירת מפרקת.

ועצם דברי רש"י הקדושים, לאיזו דרך שנבאר צע"ג, דמנא ליה לחלק עד שהוצרך לומר ששובר מפרקת, הא גם בזביחה בפנים לא בעי כלל חתיכת מפרקת ופשוטת הגמ' (חולין כז.) דילפינן מקרא דושחט שלא יעשנו גיסטרא ופרש"י (ד"ה דלא) לחד פירוש שלא יחתוך כל המפרקת לשנים דהכי משמע חטו הוצא את דמו ותו לא עיי"ש, ואם נפרש שהוא איסור, ודאי שהיא קושיא גדולה על מה שפרש"י דאדרבה הא בפנים אסור לחתוך את המפרקת והאיך פירש דזביחה שובר מפרקתה. ועיי' במרדכי (פ"ב דחולין סי' תרב) ובתשובות פסקים ומנהגים למהר"ם מרוטנבורג (ה"ב סי' ו).

ואף אם נפרש כלישנא אחרינא דפרש"י שם, דהיינו שלא ידרוס, אלא בעי הולכה והבאת הסכין דאינו חותך אלא לפי דעתו וכשהוא רוצה מושך את ידיו אבל דורס זה החותך כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט שחותך בכח ומתיו עיי"ש, עדיין יקשה, דנהי דאין איסור, מ"מ אין זה כלל חלק ממעשה הזביחה וגם בעולה שיש דין לחתוך את הראש, מ"מ אין זה כלל חלק מהזביחה ואדרבה רק אחר שמפשיט עד החזה חותך הראש דהפשט קודם לניתוח וכדאיתא במשנה (תמיד ד, א) וברמב"ם (הל' מעשה"ק ו, ה). ולומר דכונת רש"י במליקה דחשיבא בכלל זביחה כדכתב הכס"מ (הל' ע"ז ג, ג) וע"ע רש"י (סנהדרין ס: ד"ה ולחשוב) ובר"ן

דכהאי גוונא הוי תקרובת ע"ז האסורה ולא מהניא לה ביטול.

איסור תקרובת הוא גם שלא בפני הע"ז

גם נראה פשוט, דאיסור התקרובת הוא גם כשלא בפני העבודה וזה כל שעושה כן לשם העבודה וזה, דאטו בפרכילי ענבים מיירי שהכרם היה נטוע בתוך בית העבודה וזה, והוא דוחק עצום. גם לא מציינו דאיסור תקרובת בעי דוקא לפני עבודה וזה ומפורש איפכא בגמ' (חולין מא.) עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני עבודת כוכבים אסרו, וישראל שניסך לא אוסר כיון שאינו מתכוין לעבודה וזה אלא לצעוריה. ולר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא מתירין אותו מפני שני דברים אחד, שאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים, ואחד, שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי. היינו משום שאין הדרך לנסך אלא בפני העבודת כוכבים, ומוכח שאם היה הדרך לנסך גם שלא בפני העבודת כוכבים, שפיר היה היין נאסר.

ובחידושי הרא"ה (ע"ז נט.) כתב וז"ל: "אחד שאין מנסכין יין אלא בפני ע"ז, וכל כי האי גונא לא חשיב ניסוך, כיון דלאו אורחיה כלל, דכל שלא בפניו אין כאן שם ניסוך ולא שם תקרובת". ובתוס' (ע"ז סב.) כתב וז"ל: "פ' יי"ג של גוים הוי כשמשכשך אותו לתוכו לשם ע"ז וזה ה' נסוכם אפילו שלא בפני ע"ז ולר' יהודה דאמר אין מנסכין אלא בפני ע"ז ה' הגוי מוליד יינו לפני ע"ז ומנסך ממנו קצת וכל השאר היה נקרא יין נסך מפני שהכל נעשה תקרובת ע"ז כיון שניסך ממנו קצת". והיינו טעמא לרבנן דקימ"ל כוותיהו דלא כריב"ב אסור אף שלא בפניה.

והא מפורש בגמ' (ע"ז נא.) דכל שהוא לפניו מן הקלקלין אפי' מים ומלא אסור, חוץ לקלקלין דבר של נוי אסור, שאינו של נוי מותר. ולפעור ולמרקוליס ליכא קלקלין ואפי' חוץ כפנים דמי ואסור. ופרש"י (ד"ה שאינו) דהא דחוץ לקלקלין מותר אפי' הוא כעין פנים הוא משום

(שם מט.) כתב וז"ל: "וכן יש מקשים מעות נמי נחוש שמא חתכם מתחלה לכך. ותי', מאחר שצריך אומן זה מחשב וזה עובד לא אמרינן. וא"ת נחוש שמא הוא עצמו אומן הוא. אין זה מצוי כלל ואין לחוש בו". ובמאירי (שם נ.) כתב: "אבל אבנים וכיוצא בהן, הואיל ואין כיוצא בהם קרב בפנים ואין נעשה בהם כעין זביחה, אין להם דין תקרובת".

והא דלא קשיא להו על עצם מה דתנן מצא מעות דמותרות והא שיטתייהו דתלמידי רבינו יונה והמאירי (ע"ז ב.) דתקרובת שלא כעין פנים אסור אם נמצא במקום עבודתה ומ"מ מהני לה ביטול, עיי' בשע"מ (הל' לולב ח.א.), וממה דקתני הרי אלו מותרין משמע אף בלא ביטול. וא"כ נהי לא נאסר מדין נוי כדמוקי לה בגמ' שאינם מונחין דרך נוי כלים דסחיפא ליה משיכלא ארישיה, וכיס תלוי בצוארו, כסות בטלית מקופלת על ראשו, מ"מ יאסר מדין תקרובת.

הנה כי כן כבר כתב בחידושי הרשב"א דאפילו למאן דאמר דאבני מרקוליס אסורין מדין תקרובת ולא בעינן זריקה המשתברת, מ"מ מעות וכסות וכלים אינם בכלל תקרובת אף על פי שדרכה בכך, שאינה נקראת תקרובת אלא דבר שאוחזין בחוקי הע"ז שלהן שהיא חפצה בכך בזריקתן לפניו או בהעמדתן לפניו, כגון אבני המרקוליס שיש בחוקי המרקוליס שהיא חפצה בתקרובת זריקת האבנים, אבל כלים ומעות אינם תקרובת שתהא העבודה וזה חפצה בגופן של מעות ושל כלים, אלא שהמעות הם נדרים ונדרות ליקח מהם צרכי ע"ז ואין הקדש לע"ז עיי"ש.

ולכן הקשו הראב"ד ותלמידי רבינו יונה והמאירי רק מדין שחתכן האומן לכך מתחילה כמו פרכילי ענבים והאומן הרי לא נמצא שם בקלקלין וחותרך ובכהאי גוונא מדין תקרובת לא שייך אלמלא מה שחתכן מתחילה לכך ודמי לזביחה שאסור, ואם כן נחוש שמא חתך לשם העבודה וזה כבצרון מתחילה לכך ויהיה אסור מדין תקרובת שבעין זביחה שמפורש בגמרא

(ע"ז נא.) כתב וז"ל: "הנה כיון דנקט תחילה שיבר מקל לפניו משמע דאם לא הוי לפניו פטור, א"כ צריך לומר כיון דלמאי דמשני עכשיו שבצרן מתחילה לכך א"כ הוי עיקר איסורו מצד הבצירה א"כ צריך לומר שהיה הכרם נטוע לפניו ע"ז ובצרן לפי לעבודתה לכך מתסרו. אך אפשר לומר דמה דנקט תחלה שיבר מקל לפניו הוי רק דאז בסתמא אף שאינו מפרש דהוי לעבודתה מסתמא הוי לעבודתה וחייב אבל שלא בפניה אינו חייב בסתמא. אבל אם פירש דהוי לעבודתה, אף בסתמא חייב, ואם כן שוב יש לומר דמיירי כאן שלא בפניה רק שבצרן מתחילה בפירוש לכך ולזה חייב בכל ענין".

ומעתה פשוט וברור דמה שמגלחים שערן לצורך האליל וזה דבר שאוחזין בחוקי הע"ז שלהן שהע"ז חפצה בכך בזריקתן לפניו או בהעמדתן לפניו שכתב בחידושי הרשב"א (ע"ז נא:): דזה גזר תקרובת, ועל ידי הקרבת שערם לפני האליל "עוזרים" לו לשלם את חובו. גם אם לא היה הגילוח בפני האליל נאסר מדין תקרובת דדרכה בכך והוי כעין פנים בחתיכת השער כזביחה וכדכתב המאירי (ע"ז שם) וז"ל: "וכל חתיכה תולדת זביחה", וכל שכן שכולם באים להתגלח במקום האליל ובחדרים ומבנים שבמתחם שיש במרכזו פסל ענק של אותו אליל, ובכל אחד מבתי התגלחת שבמתחם קיים פסל. וגם אלו המתגלחים בבתי המלון שסביב לבית התיפלות יש לפנייהם תמונה של הפסל וקטורת ואומרים שהם מגלחים שערם לכבוד האליל, ועיי' בחזו"א (פנהדרין ליקוטים סי' כב ל"ד ג): וז"ל: "תמונה שעושין ליכרונה ועובדין לה על הכונה וזהו עבודת העכו"ם ורצון יראתם צ"ע אי הוי כעכו"ם עצמה או כמשמשין. ומיהו אם הכונה למשפיע על התמונה הזאת שפע וכח, ודאי הוא עכו"ם עצמה וצ"ע". ובאמת אין כל נפ"מ בזה, דאפילו אם היו עושים את התגלחת שלא בפני האליל הרי זה תקרובת ע"ז וכנ"ל. ולכן לפסק השו"ע דכשאיכא כעין זביחה לא בעינן דבר הקרב בפנים כדעת רבים מרבותא, א"כ אסור השער כדין תקרובת עבודה זרה.

דלא מנחי תקרובת. וכ"מ בתוס' (ד"ה אפילו) ובחידושי הריטב"א שם דכשהוא חוץ מן הקילקלין אין דרך לעשות שם תקרובת עיי"ש.

וצ"ל לפי"ז דהא דקתני "שבר מקל בפניה", י"ל לרבותא דזורק לפניו פטור אף אם זרק לפניו הע"ז וכעין מה שתירצו הראשונים הא דקתני "שעובדין אותה במקל" לרבותא דזרק וכנ"ל. ועוד י"ל דנקט שבר מקל לפניו למימר דאז בסתמא לעבודה זרה הוא, אבל שלא בפניה אינו לשם עבודה זרה אלא בפירוש.

ומפורש כן בתוס' (חולין מ. ד"ה לפני) בהא דהיתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים, כיון ששחט בה סימן אחד אסרה דתקרובת אסורה אף שלא לפני ע"ז וז"ל: "אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר (לקמן מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים וכו' אלא ודאי אף על פי שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט. א"נ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אף על פי שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר".

וליצא למימר שרק גבי שחיטה אסרינן שלא לפני העבודה זרה כיון שהיא ממש עבודת פנים משא"כ שבר מקל לפניו, דהא הרשב"א (ע"ז נא:): כתב וז"ל: "אבל אותם אובליאש שהוא לחם אונן שלהם לחם מגואל הוא ואסור משעת לישא דהוי כעין זביחה אף על פי שאינו משתבר לפני הע"ז שהרי השוחט לשם הרים הרי זה זבחי מתים אף על פי שאינו לפני הע"ז", הרי חזינא דמדמה לחם אונן לשוחט לשם הרים ופשוט דכמו דהתם לא מיירי שאחר השחיטה מביאו להרים, הו"ה בלחם אונן מיירי שעושה הכל שלא לפני עבודה זרה ובעצם היחוד שיחדן לעבודה זרה סגי לאסור. וכן כתב בפשיטות המנ"ח (מצ"ו כו).

ופלא לי על מה שהגרש"ק בספר עבודת עבודה

בממון השני כגון ששוחט בהמת חבירו שלא בפניו, אבל בפניו שפיר אסור עיי' בתבואות שור (שמלה חדשה סי' ד ס"ה).

וכן ראיתי בתשובות והנהגות (ח"ה סי' רס) שכתב וז"ל: "הנה מלבד שהמגלח הוא בעצמו אחד מהכת הטמאים ושייך לדתם ומאמין באמונתם הטפילה, ובודאי נהנה כשמשפירים לכבוד האליל ומתכוין לע"ז. הרי שגם במעשה הטיית הראש של המתגלח לעבודה זרה, נאסרים השערות מדין מסייע, כאילו היה מתגלח בעצמו. ואף שהרבה מהפוסקים ס"ל דבכל התורה כולה [מלבד בפאות הראש] מסייע אין בו ממש, עיי' נקודת הכסף (יו"ד סי' קצח ס"כ), ומג"א (ריש סי' שמ), ומ"ב (שם סק"ג וסי' שכח סק"א), ועי' מג"א (סי' שכח סקט"ז), ומ"ב (שם סק"ט), מ"מ לגבי עבודה זרה ק"ל, דאפילו שנים שוחטין, ואחד מהם מסייע שאין בו ממש, ומתכוין לע"ז, נאסרת הבהמה מדין תקרובת, כמבואר בתבואות שור (שמלה חדשה סי' ד סקט"ו), וטעם הדבר, משום שבשוחט לע"ז, אפילו במעשה כל דהו נאסר, וכ"ש לפי שיטת הט"ז והחכ"צ (סי' פב), דס"ל שגם בכל התורה כולה אמרינן, דגם בסיוע של הטיית הראש או הושטת אצבעו, הוי כעושה מעשה בעצמו ואסור, ועי' חת"ס (סי' שכח וסי' שמ) שנשאר בצ"ע אי כהט"ז או כהנהגה כ"כ."

והנה השו"ע (יו"ד סי' קלט,ג) כתב וז"ל: "ותקרובת, כל שכיוצא בו קרב על גבי מזבח, כמו כל מיני מאכל, כגון בשר, שמנים וסלתות, מים ומלח, אם הניחו לפניו לשם תקרובת, נאסר מיד. אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים, אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעבדה באותו דבר, אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין. כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקים לפניו במקל ושיבר מקל לפניו, נאסר, מפני שבבירת המקל דומה לזביחה. אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל, ושיבר מקל לפניו, אינו חייב ולא נאסר. ואם עבדה בקשקוש מקלו, והוא דרך עבודתה חייב ולא נאסר. וכן בכל דבר שעבדה כדרך עבודתה,

גם יש לדון דאף לראשונים דס"ל דבעינן כעין פנים ממש ולא סגי בכעין זביחה ודלא כדפסק השו"ע, מ"מ גילוח השער דמי לפניו שהרי היו מקריבים שער הנזיר תחת הדוד שהיו מתבשלים בו השלמים כדאיתא (נזיר מה:): ולהרמב"ם בספר המצוות (עשה קיא) הוי חלק מקרבן השלמים שמביא הנזיר [והעירוני לחידושי מרן רי"ז הלוי (הל' נזירות ח,א)] אפשר דדמי לביכורים דחשיבי ככפנים כיון דצריך בהו הבאה והנחה בעזרה והראיה דבגמ' (מכות יח:): ובתוס' (ד"ה הנחה) איתא גבי ביכורים דבעי שנה עליו הכתוב לעכב כמו בקדשים. והכא נמי כיון שהשער חשיב קרבן כיון דחלק מקרבן הנזיר קרב ע"ג המזבח גם השער שהוא חלק מהקרבן חשוב ככפנים וצ"ע. עכ"פ אין צריך לזה דאין לנו לזוז מפסק השו"ע שהוא כדעת רוב בנין ומנין מרבתינו הראשונים, ה"ה השאלתות דרב אחאי גאון (שאלתא פח) רש"י, התוס', תלמידי רבינו יונה, תוספות רבינו יהודה מפרישי, המאירי, הנימו"ק, הרא"ש, הרמב"ם, הראב"ד, רי"ו, הטור ועוד רבים מרבוותא, ולא הביא כלל את דעת החולקים אפילו בשם יש אומרים.

הספרים גם הם מעובדיה

ודע דפשוט שלפי התחקירים הרבים שגם אלו המגלחים אותם הם כומרים ואדוקים לעבודה זרה זו, שהרי אין לוקחים סתם ספרים בעלמא אלא דווקא אותם המאמינים בעבודה זרה זו ומתכוונים לשם העבודה זרה שלהם, כך שלא שייך לומר זה מחשב וזה עובד לא אמרינן (חולין לה:): גם אי נימא דבמעשה שנעשה בגופו ולא רק בממונו ג"כ לא אמרינן זה מחשב וזה עובד וע"ע בש"ך (יו"ד סי' ד סק"ג). ועוד, דכמו דמצינו גבי מקיף וניקף דהניקף עובר גם על לאו דמקיף כיון שהוא מסייע כדאיתא בגמ' (מכות כ:): הכא נמי חשיב המתגלח כמגלח בעצמו, אע"ג דלגבי שאר דיני התורה איכא פלוגתא אם מסייע יש בו ממש, עיי' בריטב"א (מכות שם) ובט"ז (ארו"ח סי' שכח סק"א) ובש"ך נקוה"כ (סי' קצח) וחכ"צ (סי' פב) ואכמ"ל. ועוד, דהא דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן הוא דוקא

הודי הם אסורות באיסור חמור דתקרובת עבודה זרה וחמירא מע"ז גופה דמועיל לה ביטול ולתקרובת לא מועיל לה ביטול כדפסק בשו"ע (סי' קלט,ב) עיין בט"ז (ס"ק ד) טעם החילוק, ומפורש כן בגמרא (ע"ז ג.) דגם בתקרובת דלאו בר אכילה לא מהני לה ביטול ואבני מרקוליס שחיפו בהן דרכים וטרטיאות היו אסורים בהנאה אילולי מה דלא הוי כעין פנים. ומה שאחרי התקרובת לוקחים הכמרים את השער ומוכרים אותו לתעשיית הפאות ותוספי שער וכיוצא בזה, הנה אחר שנאסר השיער מדין תקרובת שוב אין לו ביטול במכירה דהא גם ככעין פנים הוא נמי כן דאחר זריקת הדם אלו ואלו מתערבין באמה, ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן כדתנן (יומא נח:).

ומפורש בחידושי הרשב"א (ע"ז נא:): "וז"ל: אבל אותם אוכליאש שהוא לחם אונן שלהם לחם מגואל הוא ואסור משעת לישא דהוי כעין זביחה אף על פי שאינו משתבר לפני הע"ז. וכתב רבינו הרב נ"ר ורבינו יצחק ז"ל היה אומר שאין הככרות תקרובת לפי שאין מתכוונים אלא לתתם לגלחים, ודוקא באותן דורות שהיו עובדי ע"ז אומרים שהע"ז אוכלת ונהנית מן התקרובת היה התקרובת אסור, ויש טעם לאסור כי מכל מקום כיון שמניחין אותו תקרובת לפניו וחושבין שמתרצה בהנחתו לפניו אף על פי שעושיין על מנת לתתו לגלחים משלפניה אסור, ובשם רש"י ז"ל כתבו גם כן שהככרות ההן תקרובת ע"ז הן ואסורין ואף על פי שלוקחין אותן אח"כ ומשברין אותן אין בטלה עולמית לתקרובת. וכ"כ בחידושי הריטב"א שם. ופשוט דכיון דהמגלחים דעתם לעבודה זרה אף אם יודעים מראש שמוכרים את שערותיהם נאסר כדון הלחם שיודעים מראש ואעפ"כ אסור ורק אם מעיקרא היה דעתם רק לכומרים מהני.

ועוד, שהרי כתב בתוספות רי"ד שם וז"ל: "וכל אלה הפתילות של שערה שדולקות לפני ע"ז או הצורות של שערה שהן תלויות לפני ע"ז אף על פי שהכומרים סותרים אותן ומוכרין אותן נוי

בין אם הוא דרך כבוד או דרך בזיון, ואינו כעין פנים, חייב ולא נאסר. אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה, אלא זרקו לפניה, אינו חייב ולא נאסר."

הנה כי כן השו"ע פסק כרש"י דהא דבשבירת מקל חייב הוא דוקא אם עבודתה בנענוע על ידי מקל לפי שכן דעת הרמב"ם (הל' ע"ז ג.) שכתב וז"ל: "עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה חייב ונאסרת, זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת", ובכ"י לא הביא כלל הנך רבנותא דפליגי ארש"י. וגבי שחט לפניו חגב, פסק (שם ס"ד) דנאסר אפילו אין דרך לעובדה בחגב כלל. וצ"ל דס"ל כמ"ש הריטב"א דשחטת חגב אע"ג דלא הויא בפנים, מ"מ שאני ממקל שאין עליה שם אחת מארבע עבודות ואף על גב דהוי כעין זביחה בענין השבירה, לא חשיבא תולדה אלא כשעבודתה במקל. משא"כ שחט לה חגב איכא שם שחטה ואיכא שבירת מפרקת כעין זביחה. והשו"ע השמיט דין ספת לה צואה ויתכן שגם בזה דעתו שאין צריך שעובדין לה בצואה, כיון דסו"ס יש עליה שם זריקה וכדכתב הריטב"א.

וכן מוכח מהרמב"ם (הל' ע"ז ג.) שהביא דין ספת לה צואה ולא כתב דמיירי שעובדין לה בצואה וע"כ הוא משום דס"ל לחלק כמ"ש. ושם פסק דשחט לה חגב ובהמה בעלת מום פטור אא"כ עבודתה בכך, והראב"ד השיג דאטו גרע מספת לה צואה. ואשר יראה לומר בזה דהנה יש לדקדק בלשון ספת "לה" צואה ורש"י פירש שהאכילה והיינו דחשיב תקרובת ממש במה שנותן ומגיש לפניו וכהאי גוונא שפיר לא בעינן זריקה המשתברת דהא בבשר שנותן לפניו שכתב הרמב"ם אינו עושה זריקה המשתברת ואפ"ה אסור, וע"כ כיון שנותן לפניו ממש ומייחד לה, בזה אין צורך שיהיה כע"פ. ורק כששובר מקל לפניו או ששוחט חגב שאי"ז ממש תקרובת לפניו ואינו מיחד את המקל לה רק שעושה מעשה שחטה ועובר לפניו, בזה הוא דבעינן כע"פ ועי' באו"ש.

ומהשתא שנתבאר דהפאות המיוצרות משער

ומזלות עבודת כוכבים ומזלות בטר דפלחה וה"ק בשלמא מוקצה ונעבד מסתמא לא חיישינן להו כל כמה דלא חזינן לה בהדיא דאם איתא דפלחיה מסתמא לא הוה מזבין ליה. והראב"ן תירץ דבהמה שאני משום דאיתנהו בהמות טובא ומסתמא כי מזבין לא מזבין בהמה דפלח לה אלא אותה דלא פלח". הרי דסברא זו רק על חשש רחוק וכדכתבו התוס' והיינו משום דלא שכיחא ומסתמא לא חיישינן, אבל לא דאמרין דוה סברא להיתר דכל שמוכרה ראייה דלאו תקרובת היא ולא עבדה.

וכן הא דאיתא (ע"ז מב.) איזו היא אשרה סתם אמר רב כל שכומרים יושבין תחתיה ואין טועמין מפירותיה, גם התם מיירי שיש לנו ספק וכדכתב רש"י (ד"ה איזוהי) וז"ל: "איזו היא אשרה סתם אילן שלא הוברר לנו שהיא אשרה באיזה סימן ניכר אם היא אשרה אם לאו", וכ"כ רש"י (עירובין עט: ד"ה איזו) וז"ל: "אע"ג דלא חזינן ליה דפלחיה, מחזקינן לה בהכ"י". ומה שלא אוכלין מפירותיה זה ראייה דיש לנו לחוש מסתמא ואם אוכלין מפירותיה היא הוכחה מסתמא דאין אילן זה אשירה וכפרש"י (עירובין עט:): "דאי לאו דפלחיה לא הווי פרישי מינה, ומשמע שאם היו אוכלין ראייה דמסתמא לאו אשירה היא.

והנה תנן (ע"ז לב:) בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור. והא דיוצא אסור קאמרה הגמ' מפני שהוא כזבחי מתים דאי אפשר דליכא תקרובת עבודת כוכבים והוי ודאי וכדכתב הרמב"ם (הל' ע"ז ז, טו) דלוקה ועיין בר"ח ובמאירי שם. וכתב בחידושי הריטב"א וז"ל: "אי אפשר דליכא תקרובת. פירוש וליכא למימר בה דלא הווי מזבני ליה כדאמרן בריש פרקין (כב:), אבל לבתר דאקרבוה שפיר מזבני ליה". הרי דאחר שהיא תקרובת היה דרכם למכרה ואפ"ה תקרובת היא.

ובעצם ודאי דהגוי מוכר התקרובת אחר שהקריב לעבודה זרה והביאור בגמרא דבהמה חיה שרוצה לעבודה את זו אינו מוכר דהוא רוצה לעשות אותה עבודה זרה, אבל בשר

ע"ז הן הצורות והפתילות הן תקרובת ע"ז והן אסורין עד לעולם ולא תימא כשסותרין אותן ומוכרין אותן הן ניתרין כי זה הוא ביטולן דומיא דאבני מרקוליס שהן תקרובת ע"ז והן בטלות דהתם אדעתא דהכי זרקו להו שיעמדו על הגל תמיד הילכך אי שקלינהו מהתם בטלינהו ושרי אבל אלה לכך הן עשוין שתתנאה ע"ז בהן לפי שעה ואחרי כן יתפרנסו מהן שמשי עבודה זרה הילכך אין זה ביטול". והכא נמי לא שנא.

והא דאיתא בגמ' (ע"ז כב:) דלוקחין מהן בהמה לקרבן, ואין חוששין משום מוקצה ולא משום נעבד מהאי טעמא דאם איתא דאקצייה ואם איתא דפלחיה לא הוה מזבין ליה, הפשט הוא דמסתמא לא חיישינן כשלוקח מהגוי בהמה שמה הקריבה לעבודה זרה דאם איתא דעבדה לא הוה מזבין לה וזה סברא רק לענין דלא חיישינן בסתמא וגם לולי זה היה מותר וכדכתבו תוס' שם (ד"ה אי איתא) וז"ל: "לרווחא דמילתא נקטיה כלומר אפילו במקום דשכיחי דמקצו ופלחו אין לחוש מדמזבין ליה דבלאו האי טעמא בסתמא לא חיישינן לדלמא מקצו ופלחו אסרינן למכור אלא משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ונעבד". וכ"כ בתוס' הרא"ש ותוס' רבינו אלחנן ותוס' הר"ש שם.

אבל ודאי אם הגוי עבד ועשאה תקרובת היא עבודה זרה ולא אמרינן מדמוכרה לאו תקרובת היא דהא תנן (ע"ז נג.) דעכו"ם שמכר או משכן את הע"ז חכ"א לא ביטל והכי קימ"ל ולא אמרינן דמעשה המכירה מוכיח מדמכרה ש"מ דלא עבדה. ולומר שכונת הגוי בתחילה היה לעבדה ורק אח"כ נמלך למכרה זה ודאי דליתא וכדלהלן. ועיינן בתורת חיים (ע"ז שם) כתב: "אם איתא דאקצייה ואם איתא דפלחיה לא הוה מזבין ליה. אף על גב דתנן בפרק רבי ישמעאל מכרה העובד כוכבים ומזלות או משכנה רבי אומר ביטל משמע דעובד כוכבים ומזלות מזבין לעבודת כוכבים ומזלות שלו אף על גב דפלחיה יש לומר דנהי שאם מכרה עובדי כוכבים ומזלות אית ליה לרבי דבטלה מ"מ מילתא דלא שכיחא הוא שימכור עובד כוכבים

שבתוצה לארץ לאו עובדי ע"ז הם. הילכך, אותם שבארץ ישראל, אינם אדוקים כל כך שיהיו מעשיהם לשם עבודה זרה". כלומר דנימא בהו סתם שחיתתן לעבודה זרה.

ומפורש כן בש"ך (י"ד סי' ד סק"ג) וז"ל: "כששוחט עובד כוכבים מין או ישראל מין האדוקים בעבודת כוכבים, אז אסור בהנאה, דסתם מחשבתן לעבודת כוכבים. אבל עובד כוכבים או ישראל מומר, שאינם אדוקים בעבודת כוכבים, אי שמעינן דחשבי, אסור בהנאה. ואי לא, מותר בהנאה, דבהנך לא אמרינן סתם מחשבתן לעבודת כוכבים כן הוא בש"ס ופוסקים".

וסברא זו דסתם נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, שנזכרה בראשונים גם לגבי סתם יינם אי אסור בהנאה, וכן לגבי משא ומתן בינם אידם, היינו לומר, דכל שלא ידענו שאותו גוי פלח לעבודה זרה לא חיישינן לה, דיעויין בתוס' (ע"ז ב. ד"ה אסור) שדנו על מה שמכו העולם לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים עמהם וז"ל: "וזאין לומר דהיינו טעמא, משום דעובדי כוכבים שבחול לאו עובדי עבודת כוכבים, אלא מנהג אבותיהם בידם, דהא אמר שמואל לקמן בגמ', בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד, משמע, הא יום אידם מיהא אסור וכו' לכן נראה דטעם ההיתר, משום דעכו"ם שבינינו, קים לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים, ומהאי טעמא שרי לקמן רב יהודה דשרד ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו, אמר, קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים, וכן רבא דשרד ליה קורבנא לבר שישך ביום אידו, אמר, קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים".

וברא"ש (פ"ק דע"ז סי' א) וז"ל: "אלמא, מעיקרא לא היתה גזירה אלא לפי המקומות שעובדים עבודת כוכבים שם, דהא דקאמר שמואל, בגולה אין אסור אלא יום אידם בלבד, משום דלא הוו אדוקי כולי האי, והשתא דחזינן דגוים שבחול לא אדוקי כלל, אפילו ביום אידם יש להתיר". הרי דכל ההיתר הוא משום דלא פלחו

וכו"ב שכבר עבדו ועשאו תקרובת ודאי דמוכר ואין הוכחה כלל מהמכירה. ומוכרח לומר כן דאל"כ אמאי בשר היוצא אסור הא מדמכרוהו מסתמא לא חשב הגוי לע"ז הגם דהקריבו.

סתם גויים בחול אינם עובדי ע"ז

והנה שמעתי באומרים לי דכיון דסתם נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, א"כ לאו עבודה זרה. ודברים אלו הם דברים בטלים וכאשר אבאר הנה בסוגיא (חולין יג): אהא דתנן שחיתת עכו"ם נבלה, מקשה הגמ', אמאי לא אסורה בהנאה, ניחוש שמא מין הוא. ומשני, אין רוב מינין באומות עובדי כוכבים, סבר לה כי הא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רב יוחנן נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן. וכתב בפסקי הרי"ד וז"ל: "פירוש, זהו לאו עובדי ע"ז הן, שאינן אדוקין בה שתהא סתם מחשבתם לה כמו שהיו אדוקין בה האמוריים, אבל מיהו ע"ז גמורה היא לכל דבר, אלא שאינן אדוקין בה שיהא בהם דין מינין".

והיינו כלפי מה שהגמ' אמרה קודם לכן, דמה דקתני במשנה דשחיתת עכו"ם נבילה, ומשמע דאינה אסורה בהנאה זה דלא כרבי אליעזר דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים, אלא אם כן הוא מין. וע"ז שאלה הגמ' דניחוש שמא מין, ומשני, דלא חיישינן לה. ומבואר להדיא דהענין סתם עכו"ם שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים, אין הפירוש דגוי שעובד עבודה זרה לאו עבודה זרה היא, אלא הביאור הוא דכששוחט סתמא, לא אמרינן דמסתמא נתכוין לעבודה זרה, דכיון דלא אדוקים בעבודה זרה אמטו להכי אמרינן דסתמן לא שחט לעבודה זרה. וזה גם עומק מה שכתב בחידושי הר"ן שם וז"ל: "כותיים שבחוצה לארץ, לאו עובדי עבודת אלילים הם. הילכך, בארץ ישראל מסתיא שיהו עובדי עבודת אלילים, אבל אינן אדוקין כל כך בה, שיהו מינין", ובתוספות הרא"ש שם: "גויים

שאסרו בהנאה משום בנותיהם, אין טעם להתירו. ואפילו תאמר שמתחילה לא אסרו בהנאה, אלא משום שהיו מנסכין, אבל האידינא שאין מנסכין, דין הוא שנעשה יינם כמו שלקות של גוים שאסורות באכילה ולא בהנאה. מ"מ אין לנו ראייה ברורה להתירו בהנאה, והנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין". ובמאירי (ע"ז נז.) כתב וז"ל: "רוב גאונים הסכימו בתשובותיהם ובחבוריהם, שכל העממין בזמן הזה, אינם יודעים בטיב ע"ז ואין מגען אוסר אלא בשתיה וכו' ומ"מ קצת חכמי צרפת התירו בכל העממין אף סתם יינם בהנאה להצלת חובו, ואין צריך לומר במגעם. ורוב מפרשים מסכימים בה למגעם, אבל לא לסתם יינם. ולדעת, כל אותם הקצוות שעבודת האלילים נשארה לשם, הרי הם בחומר הראשונים".

הנה כי כן מפורש בדבריהם דההיתר הוא לפי שאין העכו"ם מנסכין, ולו יצוייר שהיו מנסכין ודאי אסור, ומפורש בנמו"י שכתב שאין מנסכין אלא בע"ז שלהם, וביותר במאירי שכתב במקום שהם אדוקין בעבודה זרה והיינו אף שלא במקום העבודה זרה, מ"מ כיון שהם עובדי ע"ז מוצהרים, גם יינם מנסכים לעבודה זרה ולא אמרינן סתם עכו"ם בחו"ל לאו עובדי ע"ז הם ואין תורת ניסוך ובטל דין איסור תקרובת חלילה.

ועוד, שהרי היתר הראשונים מבוסס על מה שאין יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה, והנה בתוספתא מפורש כיצד יודע שידוע בטיב עכו"ם ומשמשיה, כל שהוא זוכר ומזכיר בפיו הע"ז ומשמשיה, וכ"כ הרשב"א בתה"ק (ב"ה ש"א) וכ"כ הטור (סי' קנד.) וכתב בפרישה (סק"א) וז"ל: "ופירושו, שזוכר במחשבה ומזכיר בפיו, ומתוך שמזכיר בפיו, אנו יודעין שזוכר גם כן במחשבה, ומשום הכי אף שבשעת נגיעה אינו מזכיר שום ע"ז, מכל מקום כיון ששומעין ממנו שרגיל להזכיר בפיו, מסתמא בשעת נגיעה היתה מחשבתו על העבודה זרה". והט"ז (סק"א) כתב דכפל הלשון זוכר ומזכיר בפיו, היינו דגם הלשון זוכר היינו בפה, והיינו שזוכר כן שם עבודת כוכבים בכוונה ורצון לרעה עיי"ש. הרי

כלל לע"ז, אבל הדבר מוקצה מהדעת לומר דאי פלח לע"ז לאו עבודה זרה היא, דהא ביום אידם מיהא אסרינן, והיינו משום דסברא זו דסתם נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן היא סברא רק בסתמא, אבל לאו למימרא דאין עבודה זרה בזמן הזה והטושו"ע מלא מזה.

ובאור זרוע (פסקי ע"ז סי' צה) כתב וז"ל: "ודוקא בארץ ישראל אסור שלשה ימים, מפני שכולם עובדי ע"ז הן ושגורה בפייהם, וכי מרויח מידי, מודה לע"ז וקא עבר משום לא ישמע על פיך. אבל בגולה, אין אסור אלא יום אחד בלבד. פירוש, ואפילו דקים ליה בגויה דפלח לע"ז, לא אסור אלא יום אחד בלבד, והואיל ורובם לאו עובדי ע"ז הם, ואינה נשמעת על פיהם, איהו נמי אף על גב דפלח לה, אינה שגורה בפיו אלא אותו היום בלבד, כההיא דפ"ק דשחיטת חולין דאמר רב חייא בר אבא א"ר יוחנן גוים שבחוצה לארץ לאו עובדי ע"ז הם, אלא מנהג אבותיהם בידיהם. הילכך סתם גוי בחוצה לארץ דלא ידענא ביה אי פלח לע"ז אי לא פלח, סמכינן אדרבי יוחנן ושרינן במשא ומתן דידיה, ואפי" ביום אידם, דסמכינן אדוכתא דלא פלחי לע"ז, ואף על גב דחזינן להו דאזלי לתועבה בכל יום, כל מה דעבדי אינו אלא מנהג אבותיהם בעלמא". הרי מפורש כמש"נ.

ובתוס' (ע"ז נז: ד"ה לאפוקי) וז"ל: "ועוד פירשו רשב"ם והריב"ן בשם רש"י, שכתוב בתשובת הגאונים, כי בזמן הזה, אין איסור הנאה במגע עובר כוכבים ביין, כי עובדי כוכבים של עכשיו אין רגילין לנסך לעבודת כוכבים, וחשובין כאין יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה והווי להו כתינוק בן יומו. ועל זה אנו סומכין לגבות יינות העובדי כוכבים בחובותינו". וכ"כ ברא"ש (פ"ד דע"ז סי' ז) ובטור (יו"ד סי' קג). ובנימוקי יוסף שם כתב: "ועוד, אפילו לרבי נתן יש להתיר מגע גוי בזמן הזה, כיון דנגיעתם אינה יכולה לבוא לידי ניסוך, כיון שאין מנסכין כלל אלא בע"ז שלהם ויש לומר שלא גזרו אלא על המנסכין. ומיהו, טעמים הללו אין מספיקין אלא למגע גוי ביין של ישראל. אבל סתם יינם

וז"ל: "ואני תמה על דברי רשב"ם בשם רש"י, היאך כתבו דגוים בזמן הזה אין רגילים לנסך לע"ז, דהא חזינן הני גוים דמנסכו יין ולחם אונים היא להם והיא עיצומה של ע"ז. ויש לומר, מכל מקום לא מיקרי ההיא נסך, כיון דלא שפכי ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים, אלא שהגלח מקריבו קמי ע"ז ואחר כך שותהו, נהי דמיתסר משום תקרובת ע"ז, מכל מקום לא מיקריא ההיא עבודה ניסוך. ומיהו, הני יונים דחזינן להו דלא שתו חמרא עד דאתי גלח וזורק עליו מים טמאים, ומתערבים המים טמאים עם היין. היה נראה שזריקת המים שזורקים בו הוי ניסוך, והרי מים שנתנסכו לע"ז מעורבים ביין, אלא דכיון דאינם מנסכים היין לשפכו לפני ע"ז כדאמרן, ואי אתה בא לאסור את היין אלא מחמת שנתערבו בו מים המנוסכים, הוי ליה מים ביין דבטלי".

הנה כי כן ביאור עומק דבריו הקדושים, דבאמת אין הגויים בזמן הזה רגילים בעבודת ניסוך של שכשוך היין, ורק מביאים אותו בתורת תקרובת לפני העבודה זרה וזה באמת אסור בהנאה, אבל אין לגויים אף בזמן הזה עבודת שיכשוך בפנים, אמטו להכי כשאין זה לפני העבודה זרה דלא שייך "תקרובת" ע"ז, ומצד פעולת שכשוך, הא אינם בקיאים בטיב עצם עבודת שיכשוך שיש בזה תועלת וענין לעבודה זרה, ולכן כתבו הראשונים שאין הרגילות של העכו"ם בזמן הזה לנסך.

ויעויין בספר האשכול (ח"ג סי' נט) שכתב וז"ל: "ועוד חזי לן, דמותר בהנאה, דגויים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז אלא מנהג אבותיהם בידיהם, ובזמן הזה אין מנסכין יין לע"ז, אלא תקרובת בעלמא. ודאי יין של גויים שמקריב אסור בהנאה. אבל אידך, אין אסור אלא משום מגע וגזירה הוא, הלכך יינו של ישראל עשוי ביד גוי, מותר בהנאה, שאין בו משום תקרובת ע"ז ולא משום יין נסך".

ועל זה בא הב"ח וכתב וז"ל: "ולפעד"נ דאין צורך לחלק בכך, אלא אפילו אם תמצוי לומר דמנסכין ושפכין ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים, מכל מקום, כיון דקיימא לן דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם, אם כן מה שמנסכין יין לעבודה זרה, אין קרוי ניסוך כלל, כיון דקרינן בהו שאינן יודעין בטיב ע"ז ומשמשיה, דמהאי טעמא נמי אין רגילין לנסך לע"ז, כלומר, אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים". הרי שהב"ח כותב במפורש דמה שמנסכין יין לע"ז לא נאסר מהאי טעמא דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם אלו תוכן דבריהם.

להדיא שכשמוזכר שם העבודת כוכבים ודאי דהוי יין נסך. וכן ברמ"א (סי' קח סי' וסי' קנה סי' ג) מפורש דאיכא יין נסך האסור בהנאה ולא משתמיט לשום אחד מהפוסקים שיאמר דמיירי בארץ ישראל וכל הראשונים ודיני תקרובת שהובאו בשו"ע בדוכתי הם תיובתא דהאומרים "סברא" זו.

והעירוני גם מדברי הראב"ן (ע"ז סי' רצא) וז"ל: "ומזה הטעם אנו משכירין בתים לגוים עכו"ם בזמן הזה, אף על גב דתנן אף במקום [שאמרן] להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכו ע"ז וכו' ועוד סמכין אהא דגוים שבחו"ל לא עובדי ע"ז נינהו ואין לחוש למכניס לתוכו ע"ז שאינם אדוקין בה לעשותה בביתם ותלינן לקולא ואמרינן דילמא לא עביד, אבל ברוסיא ובארץ יון ודאי אדוקין שהם עושיין על שעריהן ועל פתחי בתיהן ובכותלי בתיהן עבודה זרה". והו"ד גם בב"ח (יו"ד סי' קנא), הרי מפורש יוצא מדבריו כמשנ"ת. וכל שכן בעובדי דת ההינדו שהם עובדי עבודה זרה מובהקים כמינים ושם העבודה זרה מוזכרת בפיהם תדיר שמבואר בסוגיא דבמין לא אמרינן סתם גויים וכו' ופשוט.

גם שמעתי באומרים לי מדברי רבינו הב"ח (יו"ד סי' קכג) וז"ל: "ולפעד"נ דאין צורך לחלק בכך, אלא אפילו אם תמצוי לומר דמנסכין ושפכין ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים, מכל מקום, כיון דקיימא לן דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם, אם כן מה שמנסכין יין לעבודה זרה, אין קרוי ניסוך כלל, כיון דקרינן בהו שאינן יודעין בטיב ע"ז ומשמשיה, דמהאי טעמא נמי אין רגילין לנסך לע"ז, כלומר, אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים". הרי שהב"ח כותב במפורש דמה שמנסכין יין לע"ז לא נאסר מהאי טעמא דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם אלו תוכן דבריהם.

והנה אין מהצורך להאריך בביטול דברים מוזרים אלו אבל כיון שרבים נשתבשו בזה, מוכרח אני להאריך קצת. הנה הב"ח שם כתב

וז"ל: "וכתב הרשב"א בתוה"ב (ב"ה ש"ד) דאפילו גוים שבחוצה לארץ שאין עובדין עבודה זרה, אלא מעשה אבותיהם בידיהם, מכל מקום כיון שהם מנסכין יין לפני עבודה זרה, אין כח בידינו להתיר ליחד אצלם ואפילו בדיעבד אסור". ואמאי לא פליג הב"ח שם על זה. וע"כ כמשנ"ת. זהו עומק דברי רבינו הב"ח ואין בדבריו נפתול ועקש למי שחפץ להבין ולא למי שרוצה לעקור הלכות קבועות בלימוד מקופיא מהשפה ולחוץ ואפילו בזה פליג עליה הב"י וכן הרמ"א בדרכ"מ והט"ז שם הביאו דברי הב"י להלכה.

דין הפאות כדין לקיחה מהקבוע

ומעתה הבוא נבוא לענין קניית פאה מפאנית. הנה איתא בגמ' (כתובות טו.) תשע חנויות, כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה, ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח ספיקו אסור, ובנמצא הלך אחר הרוב. ופרש"י (ד"ה הלך אחר הרוב) וז"ל: "הואיל והבא לפנינו לא במקום קביעות לקחה וכבר פירשה על ידי אחר וכל דפריש מרובא פריש", והיינו דבנמצא אמרינן דתחילת הספק שנפל אצלנו הוא עכשיו ועתה אין זה מקום הקביעות.

וכ"מ בשיטמ"ק שם בשם הרא"ה וז"ל: "דכיון דנולד לו הספק במקום הקביעות אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אבל נמצא שהספק נולד לו עכשיו אחר שפירש כל דפריש מרובא פריש ואפילו ברואין שנפל מיד לוקח הוא דמתיליד לן ספיקא ועל שעה זו נדון הספק לא על מקום הקביעות ומותר דאמרינן כל דפריש מרובא פריש". וכן מתבאר במהר"ם חלאוה (פסחים ט:).

ובתוס' (חולין צה. ד"ה הכא) כתבו דמה דמבואר בגמרא שם דכשנמצא ביד עובד כוכבים חשוב פירש הואיל ולא ראינו שלקח ממקום הקביעות ולכן הספק נולד רק אחר שפירש, ואה"נ אם ראינו את העכו"ם שלקח חשיב שנולד הספק במקום הקביעות ואסור עיי"ש. וכ"כ התוס' (פסחים ט: ד"ה היינו).

פנים, מכל מקום, כיון דקיימא לן דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם, א"כ מה שמנסכין יין לע"ז, אין קרוי ניסוך כלל, כיון דקרינן בהו שאינן יודעין בטיב ע"ז ומשמשיה, דמהאי טעמא נמי אין רגילין לנסך לע"ז, כלומר, אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים".

ודברי רבינו הב"ח לכאורה צ"ב, מה זה שכתב דאין "צורך" לחלק בכך, דמשמע שמסכים לעצם דברי הבית יוסף, והא איכא טובא בדבריו וחיודוש גדול, דליכא האידנא כלל דין תקרובת עבודה זרה, דבר דלא אישתמיט שום פוסק לומר, וכל דין תקרובת אינו קיים בחו"ל בזמן הזה וגם הם נגד הב"י להדיא בלשונו: "נהי דמיתסר משום תקרובת ע"ז, מכל מקום לא מיקריא ההיא עבודה ניסוך". וגם מה זה שכתב הב"ח: "דמהאי טעמא נמי אין רגילין לנסך לע"ז, כלומר, אין רגילין לנסך תמיד", הא לדבריו ולהיתר דידיה, לא איכפת לן אם רגילין לנסך תמיד או רק לפעמים.

אשר על כן נראה ברור דלא קאתי הב"ח אלא לחלוק על מה שהב"י מסביר דברי הראשונים שאין רגילין לנסך היינו דלא שפכי ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים, אלא שהגלח מקריבו קמי ע"ז ואחר כך שותהו, ועל זה פליג לומר דגם אם תמצי לומר דאיכא גוים בזמנא דמנסכין ושפכין ליה קמי ע"ז בדרך ניסוך פנים, מ"מ אמרינן דגוים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודה זרה נינהו אלא מנהג אבותיהם בידיהם, ואין להם כלל עבודת שכשון כי אם תקרובת, כיון שאינן יודעין בטיב ע"ז ומשמשיה והראיה לזה מדאין רגילין לנסך לע"ז, תמיד אלא לפעמים, זה ראייה דאין להם הבנה בטיב פעולת שכשון אלא הכל בדרך הקרבה, דאי היה להם הבנה בעבודת השכשון אמאי אינם רגילין לנסך תמיד, ולכן גם כשמנסכין יין לע"ז אין זה פעולת ניסוך ושכשון.

תדע שכן הוא, דהא רבינו הב"י (סי' קכח) על הא דכל מי שדרכו לנסך אין מייחדין יין אצלו אפילו שעה אחת ואם יחדו אסור בהנאה כתב

ומצאה או אפי' לקחה בחזקת היתר מיד הלוקחה ממקום קביעותא מותר הואיל ופירש יש לדון שמן הרוב פירש ואפי' לא היו עוד שם מקולין בעיר שיש לדון על כל פנים שמאותם המקולין יצאה".

הנה כי כן י"ל דהם מיירו שהלוקח ממקום הקביעות ידע שלקח מהאיסור ולכן כשלקח ממנו השני חשוב פירש דהספק נולד אצלו. אבל כשהספק נולד אצלו דאיהו גופיה אינו יודע, שפיר דין השני כלוקח ראשון וחשיב כלקח מהקבוע. וכן אם מעביר הראשון ממש לידיו של השני חשיב השני כלקח מהקבוע.

גם כשפירש ע"י גוי חשיב פירש מהקבוע

ולפי זה פשוט דהיכא שגוי מוזהר עליו שפיר אף בנמצא אצל גוי חשיב שהספק נולד במקום הקביעות, והגם שהגוי לא איכפת לן בזה מכל מקום בסברא שפיר נחשב שהספק נולד במקום הקביעות, וכן בקודש חזיתי להגאון רעק"א בחידושו (חולין ס) שכתב בהא דקאמרה הגמרא נמצא ביד עכו"ם שאני, דהא דנקט דוקא ביד עכו"ם ולא ישראל, היינו דמישראל אין רשאי לקנות דהשתא הוי ג"כ ספק הנולד במקום הקביעות דהא ישראל בעצמו צריך לקנות דוקא כשר ע"כ הוי ג"כ ספק אם לקח מקבוע, אבל בנכרי דלא איכפת דלדידיה כולם היתר תלינן שלקח מרובא, לפי"ז אם היו ט' חנויות כשרות ואחת מוכרת אבר מן החי דאף לנכרי אסור ואם נמצא אצלו בשר ג"כ אסור מטעם קבוע עיי"ש.

גם המנחת חינוך (מצוה עח סק"ה) כתב וז"ל: "ודע דמבואר בש"ס ויו"ד (סי' ק) בט' חנויות דבנמצא אזלינן בתר רובא כיון דלא נולד הספק במקום קבוע והו"ה נמצא ביד עכו"ם ג"כ מותר לישראל ברוב כשר, והטעם דעכו"ם אף שלקח מקבוע מ"מ אצלו לא נולד ספק כלל במקום הקבוע כי בשר נבילה ג"כ מותר לו ועיקר לידת הספק הוא שלא במקום הקבוע מה לי נמצא ביד עכו"ם או ביד עכבר ועורב. וא"כ זה דוקא באיסורים כגון נבלה וכדומה דמותר לבן נח

ופשוט לפי"ז דאם הישראל לקח ממקום הקביעות ואינו יודע אם מהכשרה או מהחנות הטריפה א"כ תו הקונה ממנו חשיב כלקח איהו גופיה ממקום הקביעות, כיון שהדיון נולד במקום הקביעות ויש נפ"מ מה דין הבשר באכילה ורק בעכו"ם שאין לו שום נפ"מ אם הבשר כשר או לא דאינו מצווה כלל ואינו משוייך באיסור של נבלה וטרפה. ורק אם רואה את העכו"ם לוקח אז חשיב שנתעורר עתה הדיון והספק על הבשר, כיון שהרואה יש לו להסתפק מה דין הבשר וחשיב שהספק במקום הקביעות וכמו שביאר היטב בש"ש (ש"ד פ"ח).

וכן מוכח במישור מדברי השיטמ"ק הנ"ל בשם הרא"ה שהקשה וז"ל: "ואם תאמר ואם נפל מיד לוקח ניוחש שמא לא ידע מאיזה מהן לקח י"ל דהא לא שכיח ולא חיישינן לה מסתברא מאן דזבין ידע ממאן זבין", ומוכח דבנפל מיד לוקח שלא ידע בבירור שלקח ממקום האיסור, אלא אינו יודע האם מהטריפה או מחנות הכשרה, המוצא בשר זה אסור כיון שהספק נולד במקום הקביעות וחשיב כלקח בעצמו, וכן כתבו הרבה אחרונים דלקח מהקבוע ולאינו יודע אם מהכשרה או מהטריפה נאסר לכל העולם, עיין בשב שבעתתא שם, וביד יהודה (סי' קי סקט"ו) ובחזו"א (יו"ד סי' לו סק"ז).

ומה שכתב רבינו הרשב"א בתורת הבית (בית ד שער א) וז"ל: "ומה שאמרו כל קבוע כמחצה על מחצה דמי הני מילי בשלקח הוא מן הקבוע לפי שהספק נפל לו בקבוע אבל אם לקח אחד מן הקבוע ונפל מיידו או שהניחו במקום חוץ ממקום קביעותו ולא נודע אם מן ההיתר המרובה או מן האיסור המועט אין זה קבוע שהרי לא נפל לנו הספק בקבוע אלא בפורש ובכל כי הא אמרינן כל דפריש מרובא פריש והיינו סיפא דתניא ובנמצא הלך אחר הרוב".

וכיו"ב כתב המאירי (חולין צה). וז"ל: "אבל אם לקחה שלא במקום קביעותא כגון שפרשה חתיכה אחת משם על ידי איזו סיבה ומצאה או שלקח אחד מן הקבוע ונפלה מיידו או שהניחה באיזה מקום חוץ למקום קביעותא ובא זה

"דהנה יש לספק קצת כיון דב"נ מצווין על ע"ז אם מצווין על לאו זה דלא תביא תועבה אל ביתך אי נימא דהוי בכלל עבודה זרה ממש וכמו שהנכרי מוזהר על ע"ז כן נמי הוא מוזהר על לא תביא תועבה אל ביתך או אפשר דלאו דלא תביא כיון דלא נאמר לבן נח אינו בכלל עבודה זרה ולא שייך לבן נח. ולכאורה י"ל כיון דכתיב בקרא ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו אם כן מדאמרה התורה והיית חרם כמוהו משמע דהוי הבאתו בכלל ע"ז ממש ולכך יש לומר דגם בבן נח שייך כן".

ובטורי אבן (חגיגה יג. בהשמות) כתב דנהי דבני נח על ע"ז מצווין על הנאות ע"ז ומשמישה ותקרובתה לא מצינו שיהיו מצווין והוכיח מהגמ' (פסחים עג.) דפריך למ"ד מקלקל בחבורה בשבת פטור מהא דתניא השוחט בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' חטאת דמה תיקון איכא, ומשני שמוציאן מידי אבר מן החי, ופירש"י שאם אכל ב"נ אינו נהרג. ואי ב"נ מצווין על לאו לא ידבק אכתי לא תיקן אפי' לב"נ כיון ששחטו לע"ז אסור לב"נ משום לא ידבק עיי"ש.

אכן יש לדחות, דהנה הרמב"ם (הל' מלכים טו.) כתב וז"ל: "וכל שאין בית דין של ישראל ממיטין עליה אין בן נח נהרג עליה, ואף על פי שאינו נהרג אסור בכל", וא"כ שפיר תיקן לבן נח שלא יהרג על לא ידבק אלא רק הוי איסורא. ואדרבה מדפרש"י דהתיקון הוא רק לענין שלא נהרג משמע דהגוי מצווה על תקרובת ואמטו להכי פירש דהתיקון לגבי אבר מן החי הוא רק לגבי החיוב מיתה שזה גם תיקון לגבי תקרובת שג"כ לא חייב מיתה.

ויעויין ברבינו חננאל שם שביאר דלא כרש"י והתיקון הוא לישראל וז"ל: "תיקן להוציא מידי אבר מן החי דאלו קמי שחיטה הוה אכיל מינה אבר אפי' כזית בשר גידים ועצמות חייב משום אבר והשתא דשחטה כמו נבלה היא ולא מחייב עד דאכל מינה כזית בשר". וא"כ לק"מ מהתם למה דמפורש בראשונים דגוי מצווה על תקרובת, דהם יפרשו כדברי הר"ח והא גם הטורי אבן שם שרצה לפרש כן, דחה זה משום

א"כ לא נולד הספק במקום הקבוע. אבל אם היה האיסור אבר מן החי דאסור לבן נח, א"כ אם לקח בן נח נולד לו ספק במקום הקביעות והו"ל ספק קבוע ואסור לישראל אף ברוב כשר מטעם קבוע וכו' וסברא זו מבואר בקצה"ח סי' רצ"ב לענין אחר".

ועיינתי בקצוה"ח (סימן רצב סק"ב) וראיתי שגם כן כתב וז"ל: "ולענ"ד נראה דעד כאן לא אמרו לחלק בין לקח עכו"ם ללקח ישראל אלא בלקח מתשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבילה, דכיון דאיסור נבילה ליכא בנכרי ומשו"ה לא הוי ביה דין קבוע, כיון דאין הספק נוגע אליו כלל. אבל באיסור גזל דנכרי מצווה כמו ישראל וחמיר ביה איסור גזל, דאזהרתן היא מיתתן (סנהדרין נז.), א"כ מה לי לקח ישראל ומה לי לקח נכרי, וא"כ אפילו לקח נכרי שלא בפניו אמרינן ביה דין קבוע כמחצה על מחצה". ובנתיה"מ (שם סק"ז) משמע שמסכים לעצם דברי הקצוה"ח אלא דפליג וס"ל דאין לגוי נפ"מ בספק כיון שאינו מצווה בהשבה עיי"ש. ובגליון מהרש"א (יו"ד סי' קיג.) שכתב וז"ל: "ויש להסתפק אם הדבר אסור גם לעכו"ם כגון ט' מוכרות אבר מן החי, ועיי' בקצוה"ח (סי' רצב סק"ב)". וכל זה דלא כשערי יושר (ש"ד פ"ג) דס"ל שיסוד פירש על ידי גוי הוא משום שלגוי אין נאמנות להעיד ולכן חשיב שנולד הספק אצל הישראל כשכבר פירש, ולפ"ז גם אם לגוי אסור חשיב שהספק אצל הישראל כשכבר פירש כיון דא"ל נאמנות.

גוי מצווה על הנאה מתקרובת ע"ז

ומעתה בנידון שלפנינו אף אם הגוי עצמו לוקח ממקום הקביעות ואח"כ מוכר לסוחר אין זה נחשב פירש כיון שהספק נולד במקום הקביעות כיון שגם לגוי יש נפ"מ אם השער הוא תקרובת של ע"ז וכדלהלן. דהגם דלכאורה גוי מוזהר רק שלא לעבוד עבודה זרה אבל להנות ממנה לא מצינו שאסור, וכ"כ בפשיטות במנ"ח (מצו' תכח סק"ה) ובאו"ש (הל' ע"ז ח,א).

והגרש"ק בספר עבודת עבודה (ע"ז טו.) כתב:

סבירא להו דתקרובת היא מאבזרייהו דע"ז דכמו שאסרה התורה לעבוד ע"ז אסרה גם הנאה ממנה וכיון דמוזהר להנות מע"ז הו"ה על תקרובת. ועיי' ברמב"ם (הל' מלכים ט,ב) שכתב, דאסור להניח הגוי להקים מצבה, ולא ליטע אשרה, ולא לעשות צורות וכיוצא בהן לנוי. ובפשוטו הוא משום דהוי אבזרייהו דעבודה זרה. וכן הוא להדיא בחידושי הר"ן (ע"ז כז.) דתקרובת הויא מאבזרייהו דעבודה זרה עיי"ש. וכן הוא בר"ן על הרי"ף (פ"ב דפסחים.) וע"ע בצפנת פענח (הל' יסוה"ת ה,ג).

ובצפנת פענח (הל' מאכלות אסורות יא,א) כתב וז"ל: "אך העיקר דגם עובד כוכבים אסור ליהנות מתקרובת לא מחמת ואכלת מזבחו רק מחמת לא ידבק דגם עובד כוכבים מוזהר על זה עיין מה שכתב רבינו ז"ל בהל' מלכים פ"ח הנ"ל דעל עשה דונתצתם גם בן נח מוזהר". הרי דכתב בפשיטות כן.

ויעיין בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן לח) שהסביר דברי הטור (או"ח סי' תקפו) שכתב שאם נתכוון לזכות בשופר של ע"א לא יצא דהר"ל ע"א של ישראל ולכאורה קשה הא הוי ליה גזל דהא של גוי הוא עיי' במג"א (סק"ה) ותירץ השבו"ז דכיון שעומד לבערו כדכתיב ואשריהם תשרפון באש מופקר ועומד הוא ואין כאן גזל כלל ורחל גנבה את התרפים יוכיח דודאי לא לקחתם באופן גזל וגניבה עיי"ש, חזינא מדבריו דס"ל דהגוי גם מצווה שלא להנות מהע"ז, דאל"כ אמאי לא הוי גזל הא יכול הגוי להנות ממנו.

ולכאורה יש לתמוה על תלמידי רבינו יונה, הרמב"ן והר"ן מהגמ' (ע"ז טז.) אמר להו רב נחמן מסתברא, דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותרין, מדהנהו דאתו לקמיה דרבה בר אבוה, אמר להו זילו זבינו כל מה דאית לנו ותו איתגייירו, מ"ט משום דקסבר דמי עבודת כוכבים ביד עובד כוכבים מותרין. ודחינן דלמא שאני התם, דכיון דדעתיה לאיגורי ודאי בטלה. ואי נימא דע"ז אסורה לגוי בהנאה האיך סלקא דעתך שלא ביטלו הא יקשה האיך קאמר להו רבה בר אבוה לזבונה ולהנות אלא ע"כ

דאיסור תקרובת ילפינן מלא ידבק וא"כ לוקה בכל שהוא כיון דלא כתיב אכילה עיי"ש, וא"כ י"ל דבאמת הא דס"ל לרבינו הרמב"ן דגוי מצווה על תקרובת הוא משום דס"ל בביאור הסוגיא דפסחים כהר"ח שהרי הרמב"ן כתב בסהמ"צ (לארין קצד) שאיסור תקרובת הוא מקרא לך ואכלת מזבחו, וא"כ כתיב לשון אכילה והוא בכזית ולא בכל שהוא.

אבל אשתמיטיה לכולהו חידושי תלמידי רבינו יונה שם (ע"ז טט:) שכתבו במפורש שיין נסך דאיסורו משום תקרובת ע"ז אסור גם לגוי להנות ממנו שכתב גבי הא דגוי דנסכיה לחמריה דישאל מותר למשקל דמי מההיא גוי שרי דמיקלא קלייה. דאם מיירי שהגוי נסך יינו של ישראל לע"ז לדעת נסוך, מתחייב הוא בתשלומין מן הדין הלכך תשלומי הנזק הם הדמים וז"ל: "אבל ניסכו ממש ודאי משלם דהא מזיד הוא ומזיד לדעת הוא, דקא אסיק עליה שמייה דעבודה זרה ואסריה בין לדידיה בין לאחרים דאיסור הנאה בבני נח הוא, הלכך משלם דמקלא קלייה מיניה". וכן הוא בחידושי הרמב"ן שם וז"ל: "אבל נסכו לע"ז ממש ודאי משלם דהא מזיד הוא ומזיק לדעת הוא דקא אסיק עליה שמא דע"ז ואסריה בין לדידיה בין לאחרים דאיסורי ע"ז בבני נח נמי הוא הלכך משלם דמיקלא קלייה מיניה". וכ"כ בחידושי הר"ן שם וז"ל: "אבל כשנסכו לעבודה זרה ממש מחייב בתשלומין דמקלא קלייה כיון דאסיק עליה שמא דע"ז ואסריה בין לדידיה בין לאחרים שאיסורה של עבודה זרה אף בכך נח הוא נוהג ומשום הכי קאמר רב אשי דהאי עובד כוכבים דנסכיה לחמריה דישאל בפירוש לעבודה זרה שרי למשקל דמי חמרא מניה דמקלא קליה וקא מייתי מנא אמינא לה מדרבנן דאמרי דאדם אסור דבר שאינו שלו. הילכך האי עובד כוכבים דנסכיה לחמריה דישאל, לאו משום בנותיהם בלבד נאסר כדי שיהיה העובד כוכבים פטור מן התשלומין, שאף משום עבודה זרה ממש הוא נאסר, וכיון דמקלא קלייה חייב בתשלומין".

וכנראה תלמידי רבינו יונה, הרמב"ן והר"ן

דגוי אינו מוזהר על הנאה מעבודה זרה.

דאסור למכור איסורי הנאה משום דבשעת מכירה הוא נהנה מגוף האיסור והו"ל כשרשיפא מעצי איסור וגם אם מכרם בדיעבד פשיטא ליה דמותרין מן התורה וכו". ובפשוטו איסור מכירה הוא מהתורה מדהוכיחו ממה דבעי קרא למ"ד לא תאכלו איסור הנאה למישרי למכור נבילה לעובר כוכבים דש"מ דאיסורי הנאה אסורים וכן מסברת התוס' שכתבו דהו"ל כשרשיפא מעצי איסור דחשיב ממש הנאה מגוף הדבר.

וצ"ל דזה גופיה דחיית הגמרא, דאין ראייה דדמי ע"ז מותרין, דהרי כיון דדעתיהו להתגיר, ודאי קיימו מצוות בני נח והיו מחוייבים לבטלה דאסור לבן נח להנות מהע"ז וכפרש"י ולהכי קאמרה הגמרא "ודאי" בטלה. איכרא לפירוש הר"ן שם, דעצם המכירה היא הביטול האיך היה מותר ליעץ להם לבטלה על ידי המכירה ולהנות במכירה.

ישׁוב הקושיא

וכן מוכח מדברי הרא"ש (פ"ז דנדרים סימן ה) שהביא כהוכחת התוס' וכתב: "אלמא דאסור למכור איסורי הנאה דמכירתן היינו הנאה כיון שמקבל דמיהם והוה ליה כנהנה מגופן ואם נמכרו בדיעבד פשיטא דמותרין מן התורה", משמע דאיסור מכירה הוא מהתורה. וכן מצאתי בחידושי הריטב"א (חולין ד:) שכתב וז"ל: "ומיהו כיון שאסור למכור ולהחליפו מן התורה נמי הרי חשוב שאין לו דמים ואין לו תשלומים, שאין לנו להחזיקו שהיה עובר על התורה למכור ולהחליפו". ובחידושי הריטב"א (ע"ז נד:) וז"ל: "שאם מכרן וקדש בדמיהן מקודשת כבר כתבתי במקומה (קדושין נו:) בס"ד דמכרן קתני בדוקא, שלכתחילה אסור למוכרן ואפילו מדאורייתא". ועיי' בשו"ת חוות יאיר (סימן מו).

ונראה לענ"ד דאע"ג דכתב הרמב"ם (הל' ע"ז זב) וז"ל: "עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", מ"מ ס"ל להרמב"ן והר"ן דלמכור איסורי הנאה הוא רק מדרבנן כדעת הר"מ שהביא השיטה לא נודע למי (קידושין נו:) וז"ל: "המקדש בערלה וכלאי הכרם אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהם מקודשת ואף על גב דאסירי בהנאה ואסור למכרן, מ"מ היכא דזבניננהו יכול לקדש בדמיהן דאין תופסין את דמיהם ולא דוקא קדש בדמיהן אלא לכתחילה נמי מקדש בדמיהן כיון שמכרן. והר"מ כתב דכל איסורי הנאה מותר למכרן לכתחילה שאין הנאה אלא דבר הנהנה מגופו כגון צביעה והדלקה וסיכה וכיוצא בזה. וקשה לי אם כן אמאי איצטרין קרא למפטר בנבלה היתר מכירה ונתניה". וכ"מ בפירוש הרא"ש (נדרים מז:) דהמכירה היא רק איסורא דרבנן בעלמא הוא עיי"ש ולכן רבה בר אבוה, אמר להו זילו זבינו דס"ל דלגוי העומד להתגיר לא גזרו.

אכן הר"ן שם לא הביא הוכחה זו אלא כתב: "ולאו להחליפן לכתחילה מיבעיא ליה דודאי כל שהוא אסור בהנאה אסור למוכרו ולהחליפו דאי לא תימא הכי מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שיכול למוכרו לעוברי כוכבים ואמאי תנן שהגזול פטור מן התשלומין אלא ודאי פשיטא ליה דלכתחילה אסור אלא בשעבר והחליפן מספקא ליה". ונראה משום דהר"ן ס"ל דהוא איסור דרבנן ולהכי לא מייתי מהתם כדקשה בשיטה לא נודע למי, דבאמת ראייה זו יש לדחות דהא דאיצטרין קרא להתיר נבילה בהנאה ממה דכתיב או מכור, אינו משום שאם היתה אסורה בהנאה לא היתה התורה מתירה למכור, דבאמת מותר מהתורה למכור, אלא משום דאי היתה אסורה בהנאה לא הוה שייך

והנה מפורש בתוס' (נדרים מז. ד"ה אמר) וז"ל: "ולכא לפרושי דמיבעיא ליה באיסורי הנאה מהו בחילופיהן אם מותר למוכרם בתחילה דפשיטא דאסור כדמוכח (פסחים כא:) למ"ד לא תאכלו איסורי הנאה משמע, מדאיצטרין קרא למישרי נבילה למכרה לעובר כוכבים אלמא

שלא כדרך הנאה, אבל בעבודה זרה אסור, ועיי' במל"מ שם ואכמ"ל. גם י"ל דשלא כדה"נ הוי רק איסור דרבנן ולא אסרו מכירה שהיא שלא כדרך הנאה דומיא דמה שכתבו הראשונים דהא דייעץ להם למכור גם יין נסך דלית ליה ביטול, הוא משום דסתם יינן הוה ולא רצו לגזור בו דמים ביד גוי, א"נ משום מצוה דגר, וכ"כ בחידושי הרשב"א. אבל מ"ש המהרי"ל דיסקין שיש איזה קדמונים דס"ל דמכירת איסורי הנאה הויא שלא כדרך הנאתן, הנה כי כן במיעוט ידיעותי לא אדע מי הם הסוכרים כן, דהא רק מכירת מידי דאכילה חשיב שלא כדרך הנאתן לדעת הרמב"ם (הל' מאכא"ס יד, א), אבל במכירת ע"ז שאין לה הנאת אכילה ודאי דהמכירה חשיבא כדרך הנאה, וודאי לא נראה לומר דהרמב"ן והר"ן ס"ל דהגוי מוזהר רק על הנאה מגוף הדבר ולא בהנאת מכירה.

וראיתי בחמדת ישראל (ח"א קונטרס נר מצוה דיני בן נח סק"ה) שעלה ונסתפק אי בן נח מותר להנות מעבודה זרה וכתב שאין בזה ספק שהרי איתא (בראשית לה, ב) ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסרו את אלוהי הנכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלתיכם ופרש"י שהיה בידם משלל שכם חזינא דבן נח אינו מוזהר באיסור הנאת עכו"ם ואפילו לרמב"ן שכתב שם דכבר ביטלו, היינו משום דהיה קשה לו כיון שיעקב רצה להחמיר בכיעור עכו"ם כדין, מש"ה לא מהני לו קבורה אבל זה גופא שלקחו בני יעקב השלל זה לא קשיא ליה לרמב"ן וע"כ לפי שבן נח אינו מצווה על זה ושכן נראה מלשון הרמב"ם שלא הוזהרו אלא בהרחקה מעשיית עבודה זרה ועבודתה ולא הוזהרו בהנאת עכו"ם, ומכח זה תמה על השבוע"י הנ"ל שכתב שאין איסור לגזול עבודה זרה של גוי עיי"ש, שו"ר שבספרו כלי חמדה (פרשת וישלח) העיר מהגמ' הנ"ל ואשתמיטיה כל דברי רבותינו הראשונים שהבאנו דגוי מצווה על הנאה מתקרובת ע"ז ולראשונים אנו שומעין.

תקרובת ע"ז אסורה מהתורה

העולה מן האמור דלראשונים כמלאכים אנו

לקרוא לזה "מכירה", דחשיב מוכר דבר שאינו שלו ואין לו עליו בעלות והוי גזל. ואפילו לדעת התוס' וסיעתם י"ל דרבה בר אבוה, דאמר להו זילו זבינו ס"ל כרבי יהודה דמפיק איסור הנאה מלכלב תשליכון אותו ואין ראייה לאסור מכירה מן התורה.

והלום ראיתי שכיונתי בזה לדברי החתם סופר (נדריים שם וחולין ד:) וכתב שם דגם דעת הרמב"ן כן דאיסור מכירה הוא רק מדרבנן והוכחתו ממה שכתב רש"י דלמחליף אסור מן התורה דאל"כ מצינו דמים לחמץ בפסח. והרמב"ן דחה דגם אם למחליף שרי מ"מ לא מצינו דמים לחמץ משום דלא הוי דמיהן והדמים שמקבל איננו דמי חמץ וערלה שהרי איסורי הנאה אין להם דמים ולא שום שווי כלל, ומש"ה אין הגזלן צריך לשלם לו, ומדלא דחי בפשיטות דלמא לעולם למחליף מותר מן התורה ומ"מ לא מצינו דמים מפני שלכתחילה אסור להחליף מן התורה וכמו שהקשו תוס' והריטב"א (חולין שם) על רש"י, ש"מ דס"ל לרמב"ן שאפילו לכתחילה מותר להחליף כל איסורי הנאה.

והזי הוית בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א אות קמא) שהביא דברי הטורי אבן הנ"ל שנסתפק אי ב"נ מוזהר על הנאה מע"ז וכתב דאישתמיטיה סוגיא ערוכה דע"ז הנ"ל דרבה ב"א יעץ לאלו שבאו להתגיר למכור הכל. וכתב דאולי דעת הטו"א דהא דמכירה נחשבת כהנאה דילפינן מקראי אתי רק גבי ישראל ובבן נח דליכא קרא לא חשיבא הנאה אבל הנאת הגוף י"ל דאסורה גם לב"נ או דם דמהא גופיה. ובהגהה שם כתב דאפילו לאיזה קדמונים דס"ל דמכירת איסורי הנאה הויא שלא כדרך הנאתן, מ"מ הא בע"ז אפילו שלא הנאה אסור עיי"ש.

והנה באמת בדעת הרמב"ן והר"ן י"ל הכי דס"ל דשלא כדרך הנאה שרי בע"ז והתוס' (ע"ז יב:) נסתפקו בזה ועיי' תוס' (פסחים כו. ד"ה שאני). אכן מלשון הרמב"ם (הל' יסוה"ת ה, ח), שכתב: "במה דברים אמורים שאין מתרפאין בשאר איסורים אלא במקום סכנה, בזמן שהן דרך הנאתן כגון שמאכילין וכו' משמע דרק בשאר איסורין שרי

חזיתי למרן החזו"א (יור"ד סי' לו סק"ג) שנסתפק במומר דכיון שאין נפקותא לדידיה יש לומר דחשיב כפירש וכתב להכריע וז"ל: "ומסתבר דאסור שאין הרשעה משנה את ישראל ובאמת הדבר נוגע אליו כמו לישראל כשר". וכן הכריע בספר יד יהודה (סי' קי בקצר סק"ט ועיי' בארוך סק"ז) דגם בישראל מומר חשיב קבוע.

סוחר הקונה מגוי חשיב כקונה מהקבוע

נמצא שפאנית או סוחר יהודי שקונה את השער מחנויות ובתי חרושת הגויים הגם שרוב השער אינו מתקרובת עבודה זרה מ"מ נאסר אצלו דחשיב קבוע ואסור לקנות ממנו. ויעויין בדברי חיים (יור"ד ח"ב סימן נג) שנשאל בדבר ציקוריה (זה צמח שנקרא "עולש" שמפיקים ממנו אבקה כמו נס קפה ובחברת "עולית" ג"כ מייצרים אותו) שנודע בבירור שמערבין בו דבר אחר או שומן של נבילה וכתב וז"ל: "וגם בלאו הכי אפילו אם היה ידוע שרוב אינם מערבים, מ"מ אסור ליקח בביתם כמ"ש הרמ"א (יור"ד סי' קיד ס"ג). והנה המוכר אינו מביא הציקארייע לבית הקונה, רק כשהקונה כותב ומבקש ממנו שישלח לו כך וכך ככר ציקארייע, שולח לו מביתו ובההוא גוויי הוא כלקח מן הקבוע ממש דמה לי שלקח ביד או שמצוה ליתן לו מן הקבוע ולא יחלוק על זה זולת חסר דעת. ולכן לדעתי הדבר פשוט לאסור הציקארייע במדינתנו ובפרט במדינתנו שהסוחרים יודעים שלוקחים מהבתי חרושת שעליהם העידו שמערבין שומן של איסור ואין לפלפל רק במדינות רחוקות שהמה לוקחים מהסוחרים דמדינתנו וי"ל שלהם מיקרי פירש אך עדיין גם בזה י"ל כיון שכבר שם איסור עליהם ביד ישראל המוכר שלקח מן הקבוע אסור ליקח ממנו".

וסברתו סברא אלימתא היא, דכשהקונה כותב ומבקש שישלח חשיב שהספק נולד עתה במקום הקביעות ולא גרע ממי שלוקח בעצמו גם אם אין שליחות לגוי, וכ"ש דלחומרא יש שליחות לגוי. וכן ראיתי בקובץ תשובות (ח"ג סי' קיח עמ' קנד) בנידו"ד אשהסתמך על הדברי חיים למעשה.

שומעין ותקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה אף לגוי ויתכן לומר דתלמידי רבינו יונה, הרמב"ן והר"ן אצלו לשיטתייהו דאיסור תקרובת עבודה זרה הוא מהתורה כמ"ש להדיא בחידושי הרמב"ן (קדושין נח.) ובהשגותיו לשהמ"צ (ל"ה קצד) והרשב"א בחידושו (חולין מ.) ובתוה"ב (ב"ה ש"א) וכ"כ בחידושי הר"ן (ע"ז שם) וכדעת התוס' (ע"ז כט: ד"ה יין וסב. ד"ה מ"ט וחולין יג: ד"ה תקרובת, וקטו. ד"ה הדא) וכ"ד התוס' רי"ד והמאירי והריטב"א (ע"ז שם) והריטב"א (קידושין נח.) והמאירי (מכות כב.). ובחידושי הרא"ה (ע"ז נט:) וכ"פ הרמב"ם (הל' ע"ז ו,ב,טו) והיראים (מצו' קא) והסמ"ג (לאוין קמח) וכ"ד החינוך (סי' קיא) ועוד רבים מרבוותא מגדולי רבותינו הראשונים שמימיהם אנו שותים. אבל אי אסורו רק מדרבנן ורק האכילה מהתורה, עיי' תוס' (ב"ק עב: ד"ה דאי) שנסתפקו, וכיש סוברין שהביאו הרמב"ן והרשב"א (קידושין שם) דס"ל דהוי דרבנן נגד כל הני רבוותא. ויעויין בשעה"מ (הל' אישות ה,א) ובדברי אמת (קונטרס ח סי' ה) ובמי נפתוח (טהרות פרפר אות נב) מה שהאריכו בזה ובשעה"מ כתב שהתוס' שכתבו דהוי דרבנן היינו רק לחזקה ולא קימ"ל הכי. א"כ י"ל דבגוי לא גזרו. מ"מ פשוט שהלכה כרובא דכל רבוותא שכתבו דאיסורו מהתורה וכל שכן בספיקא דרבוותא קימ"ל להחמיר בדאורייתא. ויעויין בחידושי רבי עקיבא איגר (חולין יג:) דאף לתוס' ספק תקרובת לחומרא כיון דהנאה משום סרך אכילה חשיב עיקרו דאורייתא וספק דרבנן בעיקרו דאורייתא לחומרא כדאי' בגמ' (עירובין לו:) לחד שינוי.

ומעתה דעת לנבון דמלבד מה דיש נפ"מ גם אצל הגוי שהוא תקרובת וחשיב אצל הגוי כלוקח מהקבוע, וכל שכן ישראל מומר הקונה ממקום הקביעות חשיב כלוקח מהקבוע דהוא מוזהר, שפיר חשיב כנתעורר לן הספק בלקיחה מהקביעות אף שלא איכפת ליה מהאיסור כלל, דסו"ס הוא מצווה על זה ועיי' בביאור הלכה (סימן קצט ד"ה מזמנין) שהביא דברי הרמב"ם בתשובה דאפילו ירבעם בן נבט שבלא"ה עבד עבודה זרה אף על פי כן יענש גם על קלות כגון עירובי תבשילין וכדומה עיי"ש. וכן בקודש

להפרישו מנבילות אם יהיה מותר עיי"ש, ומוכת במישור שאם היה מצווה להפרישו חשיב קבוע, וא"כ גבי גוי דאיכא מרבוותא דס"ל דאסור לסייע ביד גוי עיי' ברמ"א (יו"ד סי' קנא ס"ה) ובש"ך שם ובשיו"ב (סק"א) ואכמ"ל.

קניה מפאנית חשוב שוב קבוע

ובר מן דין, הנה עתה שבאים פאות מסין ושאר מדינות ויש לנו בוודאות בארץ ישראל פאות שיש בהם תערובת של תקרובת עבודה זרה, אפילו אם רובייהו לאו משער עבודה זרה לכאורה יהיה אסור לקנות מחנויות הפאות או מפאנית כיון דעתה שוב נקבע ואסור ליקח מהקבוע. והנה הרמ"א (יו"ד סימן קיד ס"י) כתב וז"ל: "ואם ידוע שמקצת עובדי כוכבים בודאי נותנים בו יין, ומקצתן בודאי אין נותנים בו יין, אזלינן בתר רובא, דכל דפריש מרובא פריש. אבל אסור לקנות מהם בבתיהם, דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי".

וכתב הש"ך (סקי"ט) וז"ל: "והוא הדין אם העובדי כוכבים המוכרים יש להם חנויות הרי נעשה קבוע בחנויות שלהם ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש אלא כשהעובד כוכבים הולך לשוק ומוכר", ומתבאר להדיא בהגם שבנמצא כל דפריש מרובא פריש, מ"מ אם הגוי מביא שוב לחנות מקרי שנולד הספק במקום הקביעות ואסור. וכ"כ הפרי חדש (שם סקכ"ו) וכ"פ הזבחי צדק (אות כט) ובית לחם יהודה (אות יד) והחכמ"א (כלל סו אות יח). וכ"פ המשנ"ב (סי' לב סקכ"ה) גבי קניית גידין מגוי דחיישינן שמא מבהמה טמאה דאם העו"ג הביא לשוק מותר לקנות ממנו, שכיון שפירש מקביעותו אמרינן כל דפריש מרובא פריש אם לא שמוכרין שם בשוק בחנויות אז חוזרין לקביעותן עיי"ש.

ויעויין בבית מאיר (יו"ד סי' קי ס"ג) שכתב דהא דפסק השו"ע דבשר הנמצא בשוק או ביד נכרי מותר משמע אפילו נמצא ביד נכרי בביתו. אכן מהתוס' (כתובות טו. ד"ה דלמא) משמע דנמצא בין החנויות דוקא בשוק שרי דאז חשוב כפירש,

ונראה פשוט, דאף לגרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת (מהרו"ג ח"ב יו"ד סי' יד) שהשיג על הדברי חיים וכתב וז"ל: "דבריו תמוהין, דלוקח מן הקבוע אין איסור רק אם הלוקח לוקח דבר זה מן הקבוע, אבל אם אין לוקח זה בשעת קביעות, רק המוכר שולח אליו הדבר, היינו פירש ואזלינן בתר רוב והיינו ממש כעין נכבשינהו דניידי וכל שהלוקח אינו לוקח מן הקבוע רק המוכר שולח לו היינו פירש וזה ברור לכל יודע דת ודין".

הנה כי כן לא מצינו זה כי אם גבי קבוע שאינו ניכר דהוי רק דרבנן, אבל כשניכר והוי קבוע דאורייתא מנא ליה לומר דמהני. ועוד דהתם לא מיירי בשליחותו של הישראל. ועוד, דהתם עיי' שכובשם והם מניידי גורם שיפרשו לבד ונולד הספק אחר שפרשו דתחילת הלקיחה עתה היא ממה שפרש, משא"כ הכא עצם הלקיחה של הסוחר או הגוי היא מהקבוע ואמאי ישתנה הדין של החפצא ולא ימשך הקביעות שכבר נקבע. וגם אם נקבל את הדברים, פשוט דאיהו מיירי שרק עושה משלוח ועדיין הסחורה של הגוי ואינה של הישראל כלל, אבל אם עושה היהודי משלוח וקונה בדרכי הקנין בכרטיס אשראי או בהפקדה לחשבון המוכר, ברור דחשיב שיש נפ"מ ללוקח הישראל במקום הקביעות, וגם הא כיון שכבר שילם וקנה חשיב כבר של הישראל ועתה מוציא ממקום הקביעות מה לי הוציאו בעצמו או שאמר לגוי להוציאו. גם אינו מובן מה שהגרש"ק כתב להעמיד את הדברי חיים שהמוכר שולח אליו, ולא הדגיש את עיקר הדברים שהמוכר שולח אליו על פי בקשתו ושליחותו דבזה מיירי הדב"ח, משא"כ כששולח אליו סחורה ומציע את מרכולתו, יתכן ואף לדברי חיים חשיב פירש כיון שאין הדבר על פי שליחותו וציוויו אלא הוא מציע לפניו את מרכולתו כדרך הסוחרים.

ובלא"ה אין אנו צריכים לכל זה שהרי כבר הבאנו מהיד יהודה ועוד שאם לוקח אחד מהקבוע אסור לכל. וגם למה דמפורש ברעק"א הנ"ל דמסופק אם נמצא גבי קטן דאינו מצווה

ויקרב. דחיישנין לשמא אחר שיקחם אחד אחד עד ששחטו י' והם רוב יבואו י' כהנים ויזרקו דמיהן ויקטירו אימוריהן כאחד ואפשר לצמצם, ונמצא דקריב רובא בבת אחת ואיכא למיחש דאיסורא ברובא איתיה. ומקשה הגמרא על זה אלא מעתה מגיסא אסירא דמאחר שמשכו ולקחו אחד אחד לבדו וכל חד וחד אמרינן דמרוכא פריש ושחטן וקבל דמן במגיס בחזקה שהוא כשר, האיך חוזרים ומצטרפין השחוטין להיות רוב ולהיאסר. ומשני, משום שמא יבואו י' כהנים בבת אחת ויקחו מתוך התערובת וכיון דרובא נשחטים בבת אחת יש לחוש דאיסורא ברובא איתיה עיי"ש. וחזינא מזה דאחר שפריש וחל עליו שם היתר תו אינו יכול להאסר, וכן הוכיח הרא"ש (חולין פ"ו ס"ז לו).

אכן צע"ג דהפ"ח לכאורה סותר דברי עצמו גבי כבשים דאם פירשו לחנויות תו חשיב קבוע. ובכל זאת כתב (סי' קי סקכ"ב וסקל"ז) דאם פירשו כולם ממקום הקביעות אע"פ שחזרו אח"כ למקום הקביעות, לא חשיב קבוע עיי"ש. ותו קשה מהגמ' (נזיר יב.) דאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם, אסור בכל הנשים שבעולם, דחזקה שליח עושה שליחותו, ולא ידע מי האשה מהעולם קידש השליח. ומקשה הגמרא מהא דקן שהפריש ופירש איזו לחטאת ואיזו לעולה ופרח גזול אחד מהן לאויר העולם ועתה אינו יודע אם מה שנשאר חטאת או עולה אין לו תקנה, דאינו יכול ליקח לו זוג דאין ראוי להקרבה שהעולה נעשית למעלה והחטאת למטה. ואילו שאר קנין דעלמא לא פסלינן דלמא זה שפרח היא אחת מהן ונמצא מתכפר בקרבן חברו. ומשני, דאשה שקידש השליח לא ניידא, אלא היתה נחה וקבועה בביתה וכמחצה על מחצה דמי ואפילו אם קדשה בשוק מ"מ חוזרת לניחותא, וכיון דעכשיו קבועה היא חשובה כחצי הנשים בעולם, אבל עוף אין לו קביעות אפילו כשחוזר לקנו, דתדיר נודד ממקומו ופורח מקן לקן ואין לו קביעות מקום עיי"ש בפירושו הרא"ש.

הרי מפורש דגם אחרי שפירש אם חזר למקום

משא"כ אם היה נמצא בבית דאז הדר לניחותא חשיב קבוע וכן כתבו התוס' גבי תינוק מושלך בעיר דלא חשיב קבוע הואיל ולא נמצא בבית, משמע הא בבית חשוב שנולד הספק במקום הקביעות וא"כ מה דאיתא (חולין צה.) נמצא ביד נכרי, היינו נמי שעומד הנכרי בשוק ולא בבית, וצ"ע שלא חילקו הפוסקים עיי"ש. ולהלן (ס"ו) כתב הבית מאיר עמ"ש הרמ"א שאם נתערכה תרנגולת טריפה בכשרות, ונמצא ביצה ביניהם, הביצה מותרת אף על גב דהתרנגולים חשובים ולא מתבטלין, לגבי ביצה אזלינן בתר רובא, דלפי התוס' לא חשיב קבוע הואיל ולא נמצא בביתו אם כן ע"כ צ"ל דלגבי ביצה החצר לא נחשב ביתו עיי"ש, עכ"פ לא העיר מהש"ך.

וחזינא מכל זה דבר ברור דהנידון בפירש אינו משום שאנו דנין על החתיכה שפירשה מאיזה חנות היא באה, דא"כ תו מה איכפת לן שהחתיכה עתה במקום קביעות, סו"ס אין הנידון על החנות אלא על מעשה הפרישה מהיכן הוא וא"כ לא איכפת לן מה שהחתיכה קבועה עתה בחנות, דהנידון הוא מעשה הפרישה וזה שפיר יש למיזל בתר רובא, ומדברי הש"ך והפוסקים הנ"ל מוכח דהדיון שלנו הוא על החתיכה שהיא קבועה וכל שהדבר שאנו דנים עליו הוא קבוע אית לן חידוש התורה דלא אזלינן בתר רובא. ועיי" בשערי יושר (ש"ד פ"ו) שהאריך בזה לתמוה, אבל מדברי התוס' מוכח כן ומש"כ בביאורם הוא דוחק גדול ועכ"פ בפוסקים הנ"ל מוכח דלא כדבריו. ועיי"ן בקוב"ש (כתובות שם).

והנה הפ"ח גופיה (סי' קי סקכ"ח) כתב וז"ל: "ואם פירשו מקצת שלא בפנינו והותרו וחזרו והוקבעו פעם אחרת עם שאר התערובת אלא שמכירין וכן אם נתפזרו כולן בפנינו וחזרו והוקבעו מותרין דכיון שהותרו שוב אינן חוזרין ליאסר", ומקור הדברים דהנה תנן (זבחים ע:) דחטאת שעומדת למיתה שנתערכה בשאר זבחים אפילו אחת בריבוא ימותו כולן. ובגמ' (עג:) פריך דניכבשינהו דניידי שלא יהיו קבוע ונימא כל דפריש מרובא פריש, ומשני, אמר רבא גזירה שמא יבאו י' כהנים בבת אחת

וביאור דבריו הקדושים דמה בכך שפירש הא עדיין לא חשיב שחל "היתר" שלא יכול לחזור לקביעותו ולהאסר, דשעת חלות האיסור הוא בביאה וזה כשהיא בביתה ולכן לא חשיב שהותרה וחזרה ונאסרה וחשיב שהדיון שלנו הוא בשעה שהיא קבועה ולא דמי כלל לבשר שפירש דאמרינן דחל עליה כבר היתר כיון שכבר כשפירש יכול לאוכלו ויש כאן נפקא מינה לעכשיו ולכן לא יכול לחזור לאיסורו.

ולפי זה פשוט שאם הפאנית או סוחר יהודי קונים ממקום הקביעות ואינם יודעים אם לקחו ממפעל האסור או ממפעל היתר הרי זה נחשב שנולד הספק במקום הקביעות ואסור אף לאחר לקנות מהם דנאסר לכל העולם וכו"ל. ולכאורה אם הסוחר שקנה ממקום הקביעות יודע שלקח מהאיסור הרי זה נחשב שנולד הספק רק כשפירש ולכאורה יהיה שרי ליקח ממנו. ברם לכאורה כיון דהשתא הוא בחנויות וחזר והוקבע, נהי דלא אמרינן דחזר והוקבע וכו"ל, מ"מ היינו משום שחל עליו שם היתר בשעת הפרישה אמטו להכי תו אינו יכול להאסר. אבל היכא דלקח מהקביעות ויודע שהוא מהאיסור, הרי אין כל ספק בשעת הפרישה וא"כ לא חייל עליה שם היתר בשעה שפירש מהקבוע ושפיר יש לאסור כשחזר והוקבע בחנות דחשיב שעתה נתעורר הספק.

וכן ראיתי למרן החזו"א (סי' לו סק"ד) שהביא דברי החק יעקב (סי' תנג) שאם בני הכפרים מביאים לעיר קמח לא מקרי קבוע ואע"ג דהמוכרים לקחו מן הקבוע, מ"מ כיון שהם יודעים אם הוא חמץ [ומיירי למוכרים לכל השנה ולא לפסח] אין הספק נולד אלא במופרש. מיהו י"ל כיון דהשתא חזרו לקביעותן אסורין. ואע"ג דבעלמא הפורש מן הקבוע אע"פ שחזר והוקבע שרי, שאני התם שהותר בשעת פרישה, אבל הכא אין היתר בשעת פרישה שהרי המוכר יודע עיי"ש.

ולכאורה יש לומר דלסוברים דתקרובת עבודה זרה אסורה רק מדרבנן לא שייך קבוע דספיקא דרבנן לקולא. ברם מלבד מה שנתבאר לעיל

הקביעות שפיר חשיב קבוע דעתה אנו דנים עליו במקום הקביעות וזה תמוה מהך סוגיא דזבחים דחזינא דאחרי שחל דין פירש שפיר אינו יכול לחזור ולהקבע. והפר"ח גופיה הביא ראייה מהסוגיא דנזיר דגם אם פירש שפיר יכול לחזור ולהקרא קבוע. ויעויין בדגול מרבכה שתמה על הש"ך (סי' ק) הנ"ל מהסוגיא דנזיר הנ"ל דחזינא דאחר שפירש יכול לחזור לקביעות, ובאמת לכאורה היא סתירה בין הסוגיות דדברי הש"ך כסוגיא דזבחים וצ"ג.

וחזי הוית להגאון חיי אדם בבינת אדם (שער הקבוע כלל יח) שישב על מדוכה זו וכתב ליישב דההיא דזבחים מיירי שנודעה הפרישה קודם שחזרו לקביעותן וכיון דנייד וחל עלייהו היתר דפירש אמטו להכי לא יכול שוב להקבע, משא"כ ההיא דנזיר מיירי שלא נודע לבעל הפרישה רק אחר שהאשה חזרה ונקבעה ולכן לא חל היתר כשפירשה כיון שכל עוד לא נודע לו מזה פרישה לא חשיב שחל על מה שפרש דין היתר, וכתב שם לחדש לפי זה, דההיא דכבשים דכתב הש"ך, מיירי שלא נודעה התערובת בשעה שפירש, ועל כן לא חייל בזה היתר פירש ולכן כשבא לחנות חזר לקביעות.

אבל באמת הדברים אינם מוכרחים דשפיר י"ל דמהך סוגיא דנזיר ליכא להוכיח דאחר שפירש יכול לחזור לקביעותו, דבאמת התם כיון דאשה במהותה עתידה בהכרח לחזור למקום הקביעות, א"כ לא חייל עליה כלל דין "פירש" ורק היכא שאין הכרח שיחזור הדבר למקום קביעותו וכבר חייל עליה היתר דפירש שוב אינו יכול לחזור למקום קביעותו. ועוד מצאתי מציאה רבתי בספר האשכול (ח"ב פרק ג"ה הל' תערובת איסור סי' לד) שאחר שהוכיח מסוגיא דזבחים דדבר שחל עליו היתר תו אינו יכול להחשב קבוע ולהאסר וכהוכחת הרא"ש, הקשה על זה מהסוגיא דנזיר דחזינא דאע"ג דהותרה כשניידא חזרה לאיסורה על ידי שעתה חזרה לקביעותה וכתב ז"ל: "לא קשיא, אימתי חל איסורא דערוה כשבא עליה, בההיא שעתא היא בביתה והדרא לניחותא וקודם שבא עליה לא חל איסורא".

גם קשה מאד למצוא שיער אירופאי שחור מאחר ורובו ככולו בהיר ואין אפשרות טכנית זמינה והקושי הגדול מאד לצובעו בצבע שחור שגם לא מחזיק מעמד ובזמן קצר מתחמצן ויורד גוון הכהה. רוב ככל הפאות במגזר הם צבעים 26-4 ולפי גורמים יודעי דבר המצויים שנים רבות בענף ולפי חוקרים בלתי תלויים, 98% מהשער המתאים ליצור פאות מגיע מהודו. גם שער בלונדיני למעשה מקורו בשער הודי, שעבר בדקות ספורות הליך שטיפה ועיבוד ובטכניקות חדישות אין צורך להרוס ולהוציא את הפיגמנטים שלו. לאחר מכן השער עובר צביעה מיוחדת ע"י מי חמצן כשתבוך דקות ספורות הוא הופך לשיער "אירופאי" בלונדיני בצבע יפה מאד מבלי יכולת לזהות את העיבוד והצביעה. חשוב לציין שאפילו מומחים גדולים אינם יכולים לזהות את מקור השער על ידי משמוש וריח, אלא אם כן השיער עדיין גולמי ממש לפני שטיפתו וגם אז זה לא ברמת דיוק של 100%.

הדברים ברורים גם מצד הגיון בסיסי נטול נגיעות. איזו סבירות יש שאשה אירופאית תסכים לגלח את שער ראשה מהקרקפת, או להאריך שיערה לפחות עד המתניים כ- 8 שנים שנים, בשביל להשאר עם גודל שער נורמלי וכל זה בשביל "להרויח" 200 דולר, פשוט שאף לא בשביל 2000 דולר ויש לקחת בחשבון שבשביל לייצר פאה אחת אופנתית צריך בממוצע 5 נשים. אין אספקה תדירה ותמידית כזו אשר תספק את הביקוש הגדול ומכאן המסקנא המתבקשת לכל בר דעת, שהמקור ההגיוני עם אורך וכמויות שער כאלה זה אך ורק מהודו.

על פי מידע אמין ביותר, לפחות 50% אחוז מהשיער בארץ מגיע ישירות מהודו על ידי יבואנים רבים, ושאר השיער שקונים הישראלים מהעולם, מקורו מהודו והוא מתחבא בתוויות תחת הרבה שמות מותגים כאוות נפשם של הספקים מבלי רגולציה ופיקוח: ברזילאי, איטליה, ספרד, קמבודי, מונגולי וייטנאמי כשברור לכל היבואנים

דרובא דרבוותא ס"ל דאיסור תקרובת הוא מהתורה, זאת ועוד הנה מבואר ברמ"א הנ"ל שאם ידוע שמקצת גוים בודאי נותנים בו יין, ומקצתן בודאי אין נותנים בו יין אסור לקנות מהם בבתיהם, דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, הגם דסתם יינם הוא רק מדרבנן. ומוכח דגם בדרבנן אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה. או שמא י"ל דסתם יינם חשיב שיש לו עיקר בדאורייתא כמ"ש הב"י (יר"ד סי' צט) בשם הגמ"י וכן מבואר באיסור והיתר (כלל כב סי' יח) אמטו להכי גם אי נימא דלא אמרינן קבוע בדרבנן, מכל מקום ביש לו עיקר מהתורה אמרינן קבוע. וא"כ בנידו"ד תקרובת ע"ז חשיב שיש לו עיקר בדאורייתא ושפיר גם לסוברין דאיסור תקרובת מדרבנן, מכל מקום אמרינן קבוע, ועיי' בנוב"ת (אבה"ע סי' לח ד"ה ואחר) ובפמ"ג (סי' קי שפ"ד סקל"ח) ובשו"ת רב פעלים (ח"א יר"ד סי' כח).

רוב ככל השיער העולמי מקורו בתקרובת ע"ז

אבל באמת אין צריך לכל מה שכתבנו שזה בהנחה שרוב שער לאו מבתי עבודה זרה, דהנה על פי תחקירים אמינים ומדויקים ביותר והצלחתם עם ספקים, סוחרים, פאניות ומשווקי שער גדולים, מתבררים ללא כל צל של ספק הנתונים והפרטים דלהלן. שוק השיער העולמי מגלגל מיליוני דולרים בשנה. שיער הודי איכותי רב מסתובב בעולם. הוא מבוקש ומובחר מאד בתעשיית הפאות בגלל היותו, דק וחזק ודומה מאד לשיער אירופאי בעובי, בהחלקה ובגלגול, שורד בתהליכי העיבוד, נראה טבעי ושומר על הצבעים שצובעים אותו, שורשיו וגופו לא טופלו בשמפו העשוי מחומרים כימיים מלבד שמן קוקוס וסבון טבעי, נתון, מכריע לתעשיית הפאות, [להבדיל מהשער הסיני שהוא עבה מדי ולא טוב לתעשיית הפאות הוא אולי טוב לתוספות ותיקונים בצדדים] ובנוסף לאמור ישנו עוד גורמים מכריעים, מחיר זול, זמינות ונגישות גדולה וקלות השגתו עקב כמויות אדירות בלתי נתפסות של שער שבא בחינם מאתם המתגלחים לאליל בבתי מקדשם.

(ע"ז לה.) כיון דאוקמיה קא מוקים, חשיב ליה כמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה. ועיי' במנחת כהן (ח"ג ש"ג) ובפר"ח (יו"ד סי' קב סק"ה) ובפרי תואר (סק"ג) ובפמ"ג (סי' ק מש"ז סק"א). והכא עדיפא דאינו רק מראה בעלמא אלא יש בו ממשות ועומד בפני עצמו. ומה שפרש"י שהציפורתא חשוב כיון דמייפה את השק הנה כי כן אין כונתו מצד דין דבר חשוב דלא בטל, אלא כוונתו דהחשיבות היא מחמת החזותא וחשיב כניכר האיסור, ועיי' בהגהות שערי דורא (סי' עד סק"ג) דמתבאר דדין חזותא דלא בטל הוא מחמת חשיבות עיי"ש.

ועיי' בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סימן יב) שכתב לבאר: "כיון דהשביח את כל השק הוי כעין גדר מעמיד ומתבל שאוסר את הכל כמוהו. ומטעם זה פרש"י כן ולא סגי במה שהוא דבר חשוב בעצמו שמתעם דבר חשוב היה אסור בעצם רק הציפורתא ולא כל השק והיה יכול למכור לעכו"ם חוץ מדמי הציפורתא וכן היה מותר האפר שמכל השק והיה נבטל ממילא גם אפר הציפורתא ברוב. אבל כיון שמיפה לכוליה בגד נאסר כל הבגד כמו הציפורתא ואסור למכור לעכו"ם כל הבגד ואסור כל האפר".

והנה הרמב"ם (הל' בכורות ג,ג) כתב וז"ל: "האורג מלא הסיט מצמר הככור בבגד ידלק מצמר המוקדשין מקדש בכל שהוא", וסתם הדברים והשמיט דמיירי בציפורתא וכתב בכס"מ דנראה שטעמו של הרמב"ם דדוקא בשער נזיר ופטר חמור דלא חשיב הוא דמשני בציפורתא, אבל גבי צמר בכור דמיירי במלא הסיט צמר וחשוב הוא ולא בטיל אלא דתמה דהרמב"ם (הל' פסוהמו"ק יט,יב) בדין שער בשק לא חילק. והר"י קורקוס כתב דהרמב"ם מפרש דלאו דוקא שארג ציפורתא אלא כיון שהוא מלא הסיט שראוי לציפורתא חשיב ולא בטיל דאי מיירי בציפורתא אמאי בעינן מלא הסיט עיי"ש. אבל דברי הר"י קורקוס תמוהין מאד דהא הגמ' התם קפרכה, אי בציפורתא לישלופינהו עיי"ש, ומתבאר דמיירי ממש דעבדינהו ציפורתא ולא רק דראוי לעשות דאל"ה לא קפרינן מידי. וגם בעצם קושיותיו י"ל

שהכל מהודו בשיטת הדלת המסתובבת. כלומר, קונים שער מברזיל [אין שער בברזיל כלל] שבעצם מקורו מהודו רק שהשיער נסע מהודו לסיין ומסיין לברזיל.

מתח הרווחים של הפאניות והיבואנים עצום ביותר ועיקר הביזנס הוא בשיער הודי. יש הקונות בסין שיער הודי ומשלמות על כל קילו 300 עד 400 דולר ומה מייצרים 4 פאות המיוצרות בעיבוד יפה ביותר ופאה שעולה להן 150 דולר פעמים מוכרות אותה ב 10,000- שח. כל חברה עושה מחיר לפי הפרסומת, המותג והמוניטין שלה ואין קשר בין המחיר למקור הפאה הכל לפי הפרצוף של הקונה, השם והמותג שהצליח להתברג גבוה. במקור לכולם זה עולה אותו דבר בגרושים.

פאות סינטטיות

ודע, שגם בפאות סינטטיות יש תערובת משער טבעי וכדלהלן ויש לדון מדין ביטול ברוב שער סינטטי, והנה בגמרא (תמורה לד.) איתא: שער הנזיר יקבר. ורמינהו האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד ידלק הבגד, משער הנזיר ופטר חמור בשק ידלק השק. אמר ליה הכי אמר רב ששת כאן בשק כאן בשער. ומקשה הגמ' ליבטל שק ברובא. ומשני אמר רב פפא בציפורתא. ופרש"י (ד"ה בציפורתא) וז"ל: "שעשה מן האיסור צורת צפור בשק דחשיב דמיפה ליה לכולי שק ולא מיבטל". ובפירוש רבינו גרשום כתב: "בציפורתא כגון שארג מאותו שער נזיר בשק דמות עוף דמלאכה חשובה היא הלכך לא בטיל וידלק".

ונראה דלפרש"י הוא כעין ענין חזותא מילתא כהא דרמ"א (או"ח סי' תקיג, ג ויו"ד קב,א) בביצה שליבנו את המאכל, והו"ה הכא כיון דהציפורתא מיפה ליה לכולי שק חשיב כמציאותו קיימת וגוף האיסור קיים בעין בבגד ולהכי לא בטל, דחשיב כדבר המעמיד דלא בטל כיון דפעולתו ניכרת בתערובת כדאיתא בשו"ע (יו"ד סי' פז,יא) או מטעם דהמראה חשיב כניכר האיסור דלא שייך ביה ביטול, ועיי' בגמ' ב

איברא, דעדיין צריכין אנו למודעי דהנה השו"ע (י"ד סימן שח,ה) כתב וז"ל: "האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד, ידלק הבגד. וכתב הרמ"א: וי"א דדוקא שארג דבר חשוב, כגון ציור בבגד, אבל אם אינו דבר חשוב, בטל ברוב". ומתבאר דהשו"ע והרמ"א פליגי. דלשו"ע כל דאיכא מלא הסיט לא בטל, אבל פחות מזה לא הוי דבר חשוב וזה כדעת הרמב"ם דלא בעינן דוקא ציפורתא. והיש אומרים שהביא הרמ"א ה"ה הרא"ש (פ"ג דבכורות ס"ו ז) והטור שם, סבירא להו דבעינן דוקא דבר חשוב באריגה כגון מעשה ציור. ואם כן לדעת רבינו הרמ"א לכאורה יתבטל מיעוט שער האסור ברוב סינטטי.

אמנם האמת תורה דרכה דמלבד מה שכתב רבינו הב"ח שם שהרמב"ם אסרו בסתם ומשמע אפי' לא עשה מעשה ציור ויש להחמיר באיסורא דאורייתא. זאת ועוד, הנה הגאון הנודע ביהודה (קמא י"ד ס"ו קצג) תמה דהנה השו"ע (שם ס"ד) כתב: "גיזת בכור, אפילו גיזת בעל מוס, שנתערב בגיזי חולין אפילו אחת בכמה אלפים, כולן אסורות, שהרי הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא", ואמאי לא הביא הרמ"א כאן דעת היש אומרים שהביא בסעיף ה' עיי"ש.

ונראה פשוט, דהכא מיירי שכל גיזת הבכור התערבה ולכן הוי דבר חשוב ולא בעינן כלל שארג ממנה דבר חשוב שהיא היא עצמה בכמותה דבר חשוב, משא"כ בסעיף ה' דמיירי רק כמלא הסיט, זה לא הוי דבר חשוב כדמוכח מהגמ' תמורה הנ"ל דקאמרה על דין זה דמלוא הסיט דמיירי בציפורתא דרק אז הוא דבר חשוב.

ומעתה נראה ברור שגם לרמ"א לא בעינן כלל ציפורתא אם יש לו חשיבות, רק דס"ל להרא"ש והטור דהאורג מלא הסיט לאו דבר חשוב הוא לולי דעביד ליה ציפורתא, ולהכי סתמה המשנה (ע"ז ע"ד). דאלו אוסרים בכל שהוא שער נזיר ולא אוקמוה בגמ' דעביד ציפורתא, משום דהתם מיירי שגיות שער נתערבה וכדפרש"י

דאם הציפורתא פחות ממלוא הסיט אינו חשוב ועיי' בשפת אמת (תמורה שם).

שוב בינותי דבלח"מ תמה על המהר"י קורקוס. אבל באמת י"ל דכשהגמ' פרכה לשלפינהו ומשני דמיירי באי אפשר למשלפינהו, כונת הגמרא דאי אפשר למשלפינהו היינו דמיירי דלא עביד כציפורתא וא"כ אינו ניכר בבגד. דאי הכונה כפשוטה דאי אפשר לשלוף עדיין יקשה אמאי ידלק כל הבגד הא יכול עכ"פ לחתוך מקום הציפורתא ולהנות מהשאר. אלא ע"כ כמו שנתבאר.

ועיין לרבינו הגר"א בשנות אליהו (ערלה ג,ג) שכתב דהרמב"ם הכי מפרש לה להגמ' דפריך אמאי האורג בבגד ידלק הא יש לקיים מצוות קבורה דכל הנקברין לא ישרפו, ואי משום שאם יקבור כיון דלא מתכלה מהר חיישינן שימצא אדם ויבוא לידי תקלה, מ"מ ליבטיל ברוב והוי רק איסור דרבנן ויקיים עתה מצוות קבורה ולא ניהוש לתקלה שהוא רק ספק איסור דרבנן. ועל זה משני דמיירי בציפורתא והוי איסור מהתורה דלא בטל ברוב ולהכי ידלק. ופרכה הגמ' דלשליפנהו, ומשני דאזיל כר"י דהנקברין ישרפו ואינו עובר איסור במה ששורף ואה"נ אם יכול לשולפו עדיף טפי רק מיירי שאינו יכול לשולפו ועדיף לשורפו אף אם אינו ציפורתא מחשש שמא ימצא אדם ויהנה ממנו, ובמה ששורפו אינו עושה שום איסור לר"י עיי"ש. וכן ראיתי שכתב גם בחזו"א (ערלה ס"ו י סק"ד) ונעלם מעינו הברולח שקדמו הגר"א בזה. וע"ע בביאור הגר"א (י"ד ס"ו שח סק"ו).

ברם, יעויין במל"מ (הל' מטמאי מו"מ א,יד) שכתב דהרמב"ם מדמי לה לטומאת משא דלא בטלה כדאיתא (בכורות כג), דנהנה מכל הבגד כיון דבבת אחת נהנה מן הבגד ודחה הרמב"ם הגמ' דתמורה הנ"ל מהלכה עיי"ש. וצ"ל לדבריו דפחות ממלא הסיט אין בזה הנאת לבישה, וע"ע באבן האזל (הל' בכורות שם). ומעתה יהיה איך שיהיה, בנידו"ד לדעת הרמב"ם אין השער בטל בפאה הסינטטית כיון דהוא דבר חשוב וגם הוי כטומאת משא דנהנת בלבישה מהכל.

כדהביא בב"י שם. אבל באמת יקשה טובא על הסוגיא דתמורה דמקשה דליבטיל ברובא וקשה הא כשנהנה מהשק חשיב כאוכל את כל החתיכות וצע"ג.

וראיתי בספר עולת שלמה (תמורה שם) שעמד בזה וכתב, דכוונת הגמ' להקשות אמאי ידלק הבגד, יקרענו לחתיכות ותהיה כל חתיכה וחתיכה מותרת בשימוש דנתלה שהיא מהרוב, ולא חשיב מבטל איסור לכתחילה כיון דכבר מעורב האיסור אלא דבבת אחת אסור להשתמש וכשקורעו הוה כבזה אחר זה. ומשני, דמיירי בציפורתא שבכל הבגד מצויר צורות של ציפורים ואחת מהן של איסור, דכה"ג לא מהני שיקרע הבגד לחתיכות כיון שבכל חתיכה יש צורה והוה דבר חשוב ולא בטל עיי"ש.

ומעתה, כיון דקימ"ל דאסור לאדם אחד לאכול את כל החתיכות שפיר אין להתיר ללבוש את הבגד הגם דלא עביד ציפורתא ולא קשה מידי מהסוגיא דתמורה. אבל באמת יקשה טובא על הרמ"א גופיה דג"כ ס"ל (יו"ד סי' קט"א) דאסור לאדם אחד לאכול את כל החתיכות בבת אחת מדלא הגיה כלום על השו"ע בזה שפסק כהרשב"א ולא הזכיר כלל את דעת הרא"ש, ואדרבה חשש לדעת היש מי שאוסר שהביא השו"ע דאסור לאדם אחד לאכול את כל החתיכות אפילו בזה אחר זה וכתב הרמ"א דלכתחילה יש לנהוג כן ובכל זאת פסק כהרא"ש דאם לא עביד ציפורתא בטל ומשמע דאף לכתחילה וזה צע"ג.

וכוה ראיתי למרן החזו"א (ערלה סי' ט סק"ז) שתמה לפי דעת הרשב"א דביבש ביבש דנתבטל אסור לאדם אחד לאכלן יחד א"כ יקשה מהא דתנן (ערלה ג,ב) הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בכבד ואין ידוע איזה הוא ר' מאיר אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים, והאין יעלה באחד ומאתיים הלא כשלוש את הבגד חשיב כאוכל את כל התערובות בבת אחת מה לי חד בתרי מה לי חד במאתיים והיא קושיא גדולה ולא תירץ כלום עיי"ש.

והרע"ב שם, וע"ע תוס' (ובחים עב.) וזה הוה כבר דבר שבמנין ושפיר אינו בטל. וא"כ פשוט דבפאה סינטטית שמערבים בה שער טבעי מהודו האסור כדין תקרובת וכאמור, אינו בטל, כיון שהוא דבר חשוב וכל מטרת עירובו עם השער הסינטטי הוא כדי ליפות ולשפר את החזות המראה הכללי של הפאה גם הוא נותן לשער הסינטטי יציבות ומעמד כאשר יעידו על כך כל היצרנים אלא שקשה לעין רגילה לזהותו ולהבחין בו מחמת התערבות והשתלבותו במראה הכללי מחמת הצבע וכו' ורק טירחא רבה למומחים הגדרתו כאינו ניכר, עיי' צמח צדק (יו"ד סי' ע) באורך ובערוה"ש (סי' ק,ז). כמו כן בעשיית הסקין ישנה הקפדה לקשרו בשער טבעי שהוא חזק, הוה גם כן דבר חשוב כציפורתא לפירוש רש"י דמייפהו וגם היא מלאכה חשובה לפירוש הרגמ"ה, דבלעדי זה לא יהיה קיום לפאה וגם הוא ניכר בפני עצמו אלא שצריך לבדקו, וגם היצרנים יודעים את המקומות שמערבים בפאה את השער הטיבעי כגון בשכבה העליונה השפיר אינו בטל ברוב לכולי עלמא.

זאת ועוד, שפיר י"ל דאף הרמ"א לא קאמר להקל אלא בבכור דהגיזה עצמה אסורה רק מדרבנן ורק עצם הגיזה מהבהמה היא מהתורה וכמ"ש התוס' (בכורות כה. ד"ה שער וחולין לו. ד"ה ס"ד ומעילה יב. ד"ה חלב). ועיי' בדרכי משה (יו"ד סי' שיג סק"א) ובמל"מ (הל' מעילה א,י) וברמב"ם (הל' בכורות ג,יא), משא"כ הכא שאיסור תקרובת הוא מהתורה, מהיכי תיתי להקל.

גם נראה, דהנה בלאו הכי צע"ג הא דשרי להני רבוותא שהביא הרמ"א להנות מהשק שהתערב בו, הלא יש לו הנאה מכל הבגד ולא שייך בזה ביטול דחשיב כטומאת משא וכו"ל, ומלבד זה, הא גם בביטול איסור אסור לאדם אחד לאכול את כל החתיכות כדאיפסק בשו"ע (יו"ד סי' קט"א), הן אמת שזה אינו קשה על הרא"ש דהא איזה גופיה (פ"ז דחולין סי' לו) ס"ל דשרי לאדם אחד לאכול את כל החתיכות בבת אחת ורק דעת הרשב"א בתוה"ק (בי"ד ש"א) לאסור

של עוף זה בביצים של עוף אחר שהם מין במינו דאזלינן בתר שמא וכמפורש בבי"ש שם בשם המרדכי גופיה דס"ל דאזלינן בתר שמא, דתמיד נקרא ביצה אף שאומרים ביצת תרנגולת וביצת אווז והכא נמי י"ל דמה שנקרא שער סינטטי חשיב שוה בשמא. וגם זה רק דעת המרדכי שהביא הב"י ויש ראשונים דפליגי, עיי' בשו"ת הראב"י"ה (סימן אלף קג) ועוד דשור ואיל חשיב מין אחד ועיין מה שכתב בחכמת אדם (כלל נא אות כה).

ברם, יעויין בגמ' (ע"ז טו.) בהגהות הב"ח (סק"ב) וז"ל: "נראה דבלשון בני אדם אידי ואידי חלא מקרי וגם אידי ואידי חמירא מקרי ולא דמי לתבלין של שני שמות דלא מקרי בחד שמא אלא פלפל ארוך או פלפל שחור מקרי". חזינא דהכל תלי בלשון בני אדם עיי"ש. ויש להוכיח דלא אזלינן אחר לשון התורה דהא כתיב בפרשת נזיר חומץ יין וחומץ שכר, ואעפ"כ חשיב שוים בשמא, וגם מסתברא דהוי כמו נדרים דאזלינן אחר לשון בני אדם וכל מידי דממלך שליח חשיב כמין אחד הכא נמי הכא.

ועיין בחידושי הרשב"א (חולין צח:) דהקשה שם על רוטב ובשר דלכאורה חשיב כחמרא חדתא לגבי עינבי לרבא דאזיל בתר שמא והאי רוטב מיקרי והאי בשר מיקרי ולא הוי מין במינו: "והנודר מהבשר נמי מותר ברוטב (נדרים נב.) משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם והאי בשר מיקרי והאי רוטב מיקרי". חזינא דמדמים תערובת לנדרים מה נקרא מינו ומה אינו מינו והתם גבי נדרים תנן (נדרים גג.) הנודר מן החומץ מותר בחומץ סיתוניות שהוא שם לוואי והיינו דנקרא חומץ סיתוניות ולא חומץ סתמא. ויש לדון מזה גבי פאה אם רוב בני אדם אומרים פאה סינטטית או שמא רק בשעת הקניה, אבל בעלמא פאה סינטטית קרויה בלשון בני אדם פאה בסתמא.

ובר מן דין דעת השו"ע (יו"ד סימן קמ ס"א) דעבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובתה, אוסרים בכל שהוא, שאם נתערב אחד מהם, אפילו באלף, כולן אסורות, והשו"ע לא מחלק כלל

ואשר יראה לומר בזה בעזה"י, דס"ל להרמ"א דשאני ביטול חד בתרי דהוא משום דאמרינן על כל חתיכה שהיא מרוב חתיכות היתר ולכן כשאוכל כולן בבת אחת שפיר אסור כיון דאז אין לו דין של הלך אחר הרוב. משא"כ גבי ארג בבגד שער אסור הרי הכל חתיכה אחת ודיינינן לבגד זה כפי הרוב שהוא היתר דרובו ככולו והוי בגד היתר, ושפיר מותר ללבושו. עכ"פ העולה מכל הנ"ל דאף להרמ"א אסור בפאה לפי שהשער חשוב ולא בטל אפילו במין בשאינו מינו כדמוכח במישור מדברי הרשב"א (חולין קו:) וכן פסקו הרמ"א (סי' קט ט"ו) והש"ך (סי' קי סק"א) והפר"ח והחוו"ד (סק"א).

זאת ועוד נראה דלא שייך ביטול בדבר שהוא מעמידו על מתכונתו ובלעדיו יגרע טובא ועיי' במשנה ראשונה (ע"ל ג,ג.) שביאר, דציפורתא מיפה את הבגד והוי כמו נתינת טעם בשאר איסורים כיון שנהנה מהאיסור, וכיון דאי אפשר להסיר הציפורתא מהבגד בלא שיתקלקל לא בטל, דכל שהאיסור מעמידו ומתקן הכלי חשוב כמו שנהנה מהאיסור עיי"ש. והכא נמי לא שנא.

גם יש לדון דיתכן ששער טבעי המעורב עם שער סינטטי חשוב כמין במינו דשווה בשמא ולדעת הרמ"א (סי' צח,א.) אזלינן בכל האיסורים בתר שמא ולא בתר טעמא, וגבי תקרובת לכו"ע אזלינן בתר שמא כמפורש בש"ך (שם סק"ו) ובנקה"כ שם שחלק על הרמ"א, ומ"מ מודה דבתקרובת אזלינן בתר שמא כמפורש בגמ' (ע"ז טו.) גבי יין נסך דחומץ יין וחומץ שכר חשיב מין במינו בשמא וכ"פ ברמב"ם (הל' מאכא"ס טז, לה), והכא שניהם נקראים שער הגם שזה נקרא שער סינטטי י"ל דחשיב שוין בשמא, ולא דמי לשור איל ועז דמקרי אינם שווים בשמא, דשאני התם דמיירי דוקא כשהם שלימים אמטו להכי חשיב מין בשאינו מינו בשמא, אבל כשהם חתיכות מפורש בראב"ן (שו"ת סי' כו) והובא בש"ך בספרו הארוך ובאור זרוע (סי' רנג) ובאו"ה (כלל כג ד"ד) ולא איכפת לן מה שהם נקראים בשם לוואי בשר שור או בשר עז דסו"ס מקרו בשם "בשר" ודמי דמי לביצים

בין דבר חשוב לאינו חשוב ואם כן לכאורה לא שייך כלל ביטול בתקרובת כבשאר איסורין.

הן אמת דהרמ"א (סימן קלד ס"א) כתב וז"ל: "הא דחבית של יין נסך אוסר כל החביות שנתערבה בהן, היינו דוקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות, אבל אם הם קטנים ואינם חשובים, חד בתרי בטיל, כמו בשאר איסורים". ומתבאר דפליגי מרן והרמ"א אם עבודה זרה לא בטלה אף בדבר שאינו חשוב.

אבל הא דברי רבינו הרמ"א לכאורה סתראי נניהו מדברי השו"ע שפסק כהרשב"א בתוה"ב (ב"ד ש"א) ובשו"ת הרשב"א (ח"א סי' נג) שאין יבש ביבש בטל ברוב רק באיסור שהולכין בו אחר נתינת טעם. אבל אם בלח אוסר במשהו, הו"ה ביבש אינו בטל, עיי' שו"ע (א"ח סי' תמו ס"ט) שכתב וז"ל: "יבש ביבש, אף על גב דבשאר איסורים חד בתרי בטיל, חמץ במצה אפילו באלף לא בטיל. ויש אומרים דחמץ שוה לשאר איסורין בזה".

ולפי זה יין נסך שבלח אוסר במשהו הו"ה ביבש וא"כ אפילו חבית קטנה ופתוחה דלא חשיבא אפילו באלף לא בטלה, וכן מפורש להדיא בחידושי הרשב"א, הרמב"ן, הריטב"א והמאירי (ע"ז עד.) גבי יין נסך, וכן דעת התוס' (זבחים עב. ד"ה וליבטלו) דהחמירו ביין נסך לאסור אפי' חביות פתוחות משום דחמירא עבודת כוכבים משאר איסורין דמטמאה ותופסת דמיה. אי נמי כדמפרש בירושלמי יין נסך ועבודת כוכבים ועורות לבובים ע"ש לא ידבק בידך מאומה מן החום ואיירי אפילו בחביות פתוחות, וכ"כ הר"ש (ערוה ג, ו) וכבר השיג הפר"ח (סי' קי סק"ד) על הרמ"א וכתב שלא כיון להלכה וצ"ע ג.

אבל הא מוכרח לומר בדעת רבינו הרמ"א כמ"ש בשו"ת אבני מילואים (סי' א) דשאני יין היתר שנפל לתוך יין נסך מיינן נסך שנפל לתוך יין היתר דבטל כדאיפסק בשו"ע (סי' קלד ס"א). והא דתקרובת לא בטלה ומשמע אף אם אינו דבר חשוב, היינו משום דיינן נסך קיל דילפינן

לה מדברי קבלה דישתו יין נסיכם בגמ' (ע"ז כט:), משא"כ שאר תקרובת דילפינן לה מ"ולא ידבק בידך", כמו דלא הקילו מהאי טעמא הולכת הנאה לים המלח כי אם ביין נסך ולא בע"ז ותקרובתה עיי' לח"מ (הל' ע"ז ז, ט). ועצם דברי האבנ"מ צע"ג מהתוס' (ע"ז עג. ד"ה רואין) שפסקו להלכה דאפילו איסורא לגו היתרא אסור במשהו, א"כ אמאי היתירו התוס' (שם עד.) בחביות פתוחות וצ"ע. וע"ע בפת"ש (סק"ב) ובחור"ד (סי' קי סק"ס) ובחזו"א (יו"ד סי' נו סקי"ד).

ובנידו"ד י"ל, דגם להראשונים דס"ל דיש ביטול ביין נסך אם אינו דבר חשוב, כל זה דוקא כשהתערבה חבית בחביות שכל אחת עומדת בפני עצמה אלא שאי אפשר להבחין בה ולכן שפיר בטלה, וכן יין נסך ביין היתר ממש דבטל הוא משום דנתערב ואינו עומד בפני עצמו והילכך מקבל שם הרוב דהיתר, משא"כ בתערובת שער עבודה זרה שנתערב ברוב היתר, שכל שיערה עומדת בפני עצמה ומהותה ומציאותה קיימת בתוך התערובת אלא שאינו יכול להכירה, שפיר לכולי עלמא תקרובת חמירה ואינה בטלה בתוך התערובת כיון שמשתמש בכל התערובת.

הן אמת דלכאורה אין זה נוגע לנידו"ד, דהא דווקא יין ביין הוא בכל שהוא דהוי מין במינו אבל בשאינו מינו בטל כשאר איסורים, זולת אי נימא דגם הכא חשיב מין במינו וכנ"ל. והנה הרמב"ם (הל' ע"ז ז, ט) גבי תקרובת ומשמשי עכו"ם סתם לאסור בכל שהוא ולא חילק בין במינו לשאינו במינו, וי"ל דרק ביין נסך שהוא דבר דהוי מידי דאכילה וגם הוא יותר קיל משאר תקרובת וכדחזינא לענין הא דסגי ליה בהולכת דמי האיסור לים המלח, משא"כ בשאר תקרובת צריך שיוליך הכל וכדכתב הלחם משנה שם דיינן נסך קיל משום דאיסורו אינו אלא מדברי קבלה כדכתבו התוס' (יבמות פא. ד"ה רבי יוחנן) אבל תקרובת עבודת כוכבים חמירא עיי"ש.

ומוכרח לחלק כן למה שמפורש בדרישה (יו"ד סי' צב סק"ז) בשם המהרש"ל דחמץ בפסח וע"ז

תורה ומצד אחר בא שהוא מדרבנן, בזה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, שהרי ספק איסור מהתורה שנתערב באחרים אינו בטל אם הוא דבר חשוב אפילו שמהתורה בטל ורק מדרבנן לא בטל מפאת חשיבותו, ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא עיי"ש, ומקורו טהור באיסור והיתר (כלל כ"ב די"ב) ובדרכי משה (סי' נז סקט"ו) וכ"פ הפר"ח (סי' קי כללי הס"ס סק"ח) ומהאי טעמא ספק דרוסה שהתערב לא מבטל מהאי טעמא, וא"כ הכא נמי שיש לנו ספק אם נתערב בה שער מהודו או שער היתר והוי ספק איסור מהתורה ולחומרא, לא אמרינן דכיון שהתערב ומהתורה דבר חשוב בטל, הוי ספד"ר לקולא.

ומעתה לפי המתבאר להלן, בנידו"ד חשיב כיש כאן ריעותא ונכנסים אנו לבית הספק אי השער בפאה הסינטטית הוא משער הודי או לאו, א"כ תו לא מהני מה דנתערב, דמלבד דין קבוע הנ"ל, זאת ועוד אין זה עניין למה שכתב הרמ"א (סימן קי ס"א) וז"ל: "הא דדבר חשוב אינו בטיל, אינו אלא מדרבנן ואולינן בספיקו לקולא". דכוונת הרמ"א היא כשהספק הוא אם הוי דבר חשוב או לאו בזה הוא דאולינן בספיקו להקל, אבל בודאי דבר חשוב והספק אם יש כאן איסור, לא אמרינן ספק דרבנן לקולא וכמ"ש הש"ך (סק"י) והט"ז (סי' ק סק"א) והיא גמ' (ביצה ג:) דביצת ספק טריפה שהתערבה אינה בטילה ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא, דביצה היא דבר שבמנין ורק מדרבנן לא בטלה אלא אמרינן דלא בטלה כיון דהאיסור הוא דאורייתא ומקורו מהאיסור והיתר (כלל כ"ב די"ד).

ומלבד זה הנה הרמ"א (סי' קיד ס"י) כתב וז"ל: "ואם ידוע שעובד כוכבים אחד הוא בעיר שאינו מערב בו יין, אף על פי ששאר עובדי כוכבים דרכן לערב בו יין, מותר ליקח מכולן, כל זמן שלא ידוע כן בודאי שעירבו בו, דתלינן לקולא שמא לא ערבו בו. וכן כל כיוצא בזה באיסורי דרבנן. ואם ידוע שמקצת עובדי כוכבים בודאי נותנים בו יין, ומקצתן בודאי אין נותנים בו יין, אזלינן בתר רובא, דכל דפריש מרובא פריש. אבל איסור לקנות מהם בבתיהם, דכל קבוע כמחצה ע"מ דמי".

איסורן במשהו בין במינו בין שלא במינו עיי"ש והוא מהטעם שביארתי לחלק. וגם השו"ע (יו"ד סי' קמ"א) סתם גבי ע"ז ומשמשיה ותקרובתה דאוסרים בכל שהוא ולא חילק בין במינו לשאינו מינו, ורק גבי יין נסך (סי' קלד, א, ב) חילק בין מין במינו לאינו מינו. זאת ועוד בפאה סינטטית איכא תערובת שער טבעי מהודו וגם שלא מהודו גם חלק מהפאות הסינטטיות יש בהם שער טבעי מסוג גרוע שבושל וכמו שכתבתי בשם התחקירים, כך שתמיד הוי חשש של מין במינו ושייך הדין שכתבתי.

והנה כתב השו"ע (סימן קי"ג) וז"ל: "ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, ולקח מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן לקח, הרי זה אסור שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי". והיינו, דהתחדש בדין קבוע דלא אזלינן בתר רוב הכשרה אלא הוי ספק ואסור מהתורה כדילפינן זה בגמ' (כתובות טו:) מקרא ד"וארב לו וקם" פרט לזורך אבן לגו, וכתב הש"ך (סקט"ו) דכל קבוע כמחצה על מחצה הוא אפילו לקולא, כגון ט' חנויות מוכרות בשר נבילה ואחת בשר שחוטה ואינו ידוע מאיזה מהן לקח, לא אזלינן בתר רובא ואסור רק מספק עיי"ש.

ולכאורה כיון דדין קבוע הוא רק ספק, אם כן לפי הדעות דגם בע"ז בעינן דבר חשוב כדי שלא יבטל והא דהשער לא בטל בתוך השער הסינטטי שהוא הרוב הוא מצד דהוי דבר חשוב וכנ"ל, א"כ נימא, דכיון דמהתורה גם דבר חשוב בטל ורק מדרבנן אינו בטל כמפורש בגמ' (גיטין נד:) וברש"י (ד"ה לא יעלו) ובתוס' (זבחים עג: ד"ה אלא) וכ"מ ברמב"ם (הל' מאכא"ס טו, ו) וברמ"א (סי' קי ס"א) והכא כיון דעכ"פ מיהא ישנם פאות סינטטיות דמעורב בהם שער שאינו מהודו נימא דהוי ספק דרבנן ולקולא.

אכן האמת תורה דרכה דאין שייך לומר בזה ספק דרבנן לקולא דיעויין לרבינו הש"ך (סי' קי כללי הס"ס אות יט) דאין אומרים ספק דרבנן לקולא אלא אם הספק מצד עצמו הוא דרבנן, אבל אם האיסור מצד עצמו הוא ספק איסור

שקל אי מצה שקל ונכנס לבית בדוק אם נטלתו ממקום קביעותו אז הוי דינא הכי אם ביטל, ויקשה על הרמ"א וצ"ע.

ובאמת שבר"ן (פ"ק דביצה) גבי קניית ביצים ביו"ט מהגוי דאסור לקנות בביתם דילמא איכא חד דמזבן ביצים בני יומן וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, חזינא נמי דבקבוע דרבנן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא וכרמ"א, זולת אי נחלק דשאני התם דהוי ישל"מ.

ויעויין ברמב"ם (הל' מעשר יג, כ) שכתב וז"ל: "כל העיר מוכרין ודאי ואחד מוכר דמאי ולקח ואין ידוע ממי לקח כיצד מתקן, מפריש תרומה ותרומת מעשר ונותנן לכהן ומפריש מעשר שני בלבד והרי הוא כמעשר שני של דמאי". והיינו, משום שכל קבוע כמחצה על מחצה ואם לא לקח מהקבוע אלא פירש הולכין אחר הרוב והוי ודאי גמור וכ"כ הרדב"ו שם. הרי דאמרינן קבוע אף במעשר דרבנן ול"א ספד"ר ולקולא.

ועכ"פ בדעת הרמ"א י"ל דשאני הכא דיש לסתם יינם עיקר בדאורייתא. וגם יש לחלק בין איסור דרבנן שאינו ניכר דחשיב איתחזק איסורא וכמ"ש הש"ך (סי' קי כללי הס"ס אות כא) ולכן אמרינן קבוע ואסור אף בדרבנן ובהכי מיירי הרמ"א, לבין היכא דניכר האיסור דאזלינן לקולא, עיי' בפמ"ג (סי' קי שפ"ד סקל"ח).

ובר מן דין נראה דלא שייך להכריע על פי ספק דרבנן לקולא אלא כשבא הדבר באקראי, אבל כאן שבתמידות נצטרך להסתמך על דין ספק דרבנן לקולא לא אמרו ומצינו כמה ספיקות דרבנן דלא אזלינן בהו לקולא וזה מהאי טעמא שהוא בקביעות, וכה"ג כתב בחידושי הרשב"א (חולין צז:) ובש"ך (יור"ד סי' צח סק"ט). ויעויין כזה בתוס' (כתובות כח: ד"ה בית הפרס) שכתבו וז"ל: "ובית הפרס להכי הוי דרבנן משום דהוי ספק טומאה ברשות הרבים אף על גב דבעלמא טיהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר היינו היכא שהטומאה מבוררת ולא נולד הספק אלא באקראי ופעם אחרת לא יטמא כיון שמקום הטומאה ידוע אבל הכא שלעולם השדה בספק

וא"כ בנידוד, הנה אחר הבירור הממצה יש להם רצון שיקנו את הפאה סינטטית ולכן מערבים מעט שער טבעי בשכבה העליונה לשיפור המראה וכן הסקין נעשה לרוב משער טבעי כיון שהשיער הסינטטי נשרף ורגיש לחום וגם יש פאה סינטטית שמקורה משער הודי טיבעי גרוע ופגום או קצר של גברים שהוא זול ומשלבים אותו בתעשיית הפאה הסינטטית וודאי שמחמת הזמינות והמחיר הזול יש המערבים בפאות הסינטטיות שער מהודו, גם אם נאמר דרובא מערבים שער טבעי שבא משאר ארצות ולא מהודו.

ומעתה נפל פיתא בבירא ואסור לקנות מבתיהם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דחשיב גם כידוע שיש שם, ואפילו בספק דלא ביה אמרינן קבוע, מ"מ היכא שיש חשש סביר ורגלים לדבר שפיר חשיב קבוע ניכר וכדמוכח במישור מדברי הרשב"א (חולין צד:) ועיי' בשיטמ"ק (ביצה ז.) בשם הריטב"א והרשב"א ובר"ן (פ"ק דביצה), ובב"ח (אור"ח סי' תרה) ומג"א (שם סק"ו) ובפתח הדביר (סי' לב סק"ג) ומשנ"ב (סי' תקיג סקל"א) ובחק"ל (יור"ד ח"א סי' קג). והא התם מיירי הרמ"א באיסור דרבנן של סתם יינם וכמבואר שם, וכל שכן בנידוד דהוא איסור מהתורה דודאי אמרינן כל קבוע כמע"מ ואסור.

והנה בגמ' (פסחים ט:) איתא תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ, ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל היינו תשע חנויות. ומפרש"י מתבאר דלענין חיוב בדיקה מיירי דהוי קבוע וכמחצה על מחצה וספק איסורא לחומרא. אכן התוס' (ד"ה היינו) כתבו וז"ל: "לפי מה שפירש הקונטרס לענין בדיקה לא נהירא לר"י, דהיכי מייתי ראיה מתשע חנויות דהוי ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא כדאמרינן בסמוך. מיהו י"ל דאירי כגון שלא ביטל".

הרי להדיא דאם הוא איסור דרבנן שפיר אמרינן קבוע ספיקא דרבנן לקולא, וכ"כ הטור (אור"ח סימן תלט) וז"ל: "תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי חמץ

ובר מן דין חשוב להדגיש שהדיון כאן הוא לא על פרשת ביטול, מכיון שמרכזים את השיער הסינטטי מקדימה ובצדעים בשביל שיפור הפאה, וכיון שיתכן שהאיסור נמצא וקיים מרוכז במקום מסוים, לא שייך כלל לומר "ביטול" וכשיש אפילו מיעוט המצוי ישנה חובת בדיקה כמ"ש הרמב"ן (חולין ג.) והר"ן (פ"ק דחולין) והרמ"א (יו"ד סי' פד ס"ח) וכמו שבדקים שעטנו שחוט אין לו ביטול וכיו"ב ולדעת המשכנות יעקב (יו"ד סי' טז-יז) כל שיש 10% חשיב מיעוט המצוי לחייב בדיקה. ועיי' בריב"ש (סי' קצא).

ולא אכחד היות שבודאי יש פאות סינטטיות שמעורבות בהן שער טבעי, כמו ששמענו מממה מעבדות שעטנו שבדקו הרבה פאות סינטטיות ומצאו בכמה מהם (לטענתם בערך בין 10% ל-20%) מעורבים עם שיער טבעי, ופאה כזו אין לה דין ביטול ואסורה בלבישה, ומכיון שחסר לי מידע מדוייק בענין הזה, יש לבדוק כל פאה במעבדה לבדיקת שעטנו שיש ברשותה מקרוסקופ מיוחד לזיהוי שיער [לא כל מקרוסקופ מזהה] ודגם זה הוחזק שאין מעורב בו שיער טבעי. ולכן הרוצה להנצל מכל חשש ונדנדוד איסור יבדוק פאה סינטטית במעבדה מיוחדת.

מצוות איבוד תקרובת

והנה זה פשוט דמצוות איבוד הוא גם בתקרובת כמפורש ברמב"ם (הל' ע"ז ח, וז"ל: "כיצד מאבד עבודת כוכבים ושאר דברים האסורים בגללה כגון משמשיה ותקרובת שלה שוחק וזורה לרות או שורף ומטיל לים המלח". וצ"ע דא"כ אמאי כתב הרמב"ם (שם א, ז) "מצות עשה היא לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות", ולא כתב גם דין תקרובת ואדרבה ממה שכתב (שם ה"ב) עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה משמע דבדין מצוות איבוד ליכא בתקרובת ואינו בכלל מה שכתב "וכל הנעשה בשבילה", ודוחק גדול למימר דאה"נ יש חובת

לא רצו לטהר אף על גב דמדאורייתא טהור". ודון מינה ואוקי באתרה, ומה הטעם גם דבבין השמשות דשבת אסור לעשות איסורין דרבנן זולתי לצורך מצוה ולא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא, אע"ג דיש לחלק דהתם הוא ממש בקביעות בדבר שאי אפשר לעמוד על בירורו לעולם ובעוד חילוקים מ"מ כן נראה בסברא. זאת ועוד דאיכא מרבנותא דס"ל דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא בדבר שיש לו עיקר דאורייתא.

ודע דהנה השו"ע (סימן קיד, כתב וז"ל: "רוב חנויות מוכרות בשר שחוטה, ומיעוט מוכרות בשר נבילה, לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת, בטילה ברוב כד משום ספק ספיקא. וכתב הרמ"א: "ויש אוסרין בכה"ג, משום דכל מקום דאיסור במקומו הוי כמחצה על מחצה, והואיל וספק הראשון אסור מן התורה ואין כאן עוד ספיקא להתיר, רק תערובת, לא מקרי ספק ספיקא והכי נהוג". הרי לדעת השו"ע כל קבוע כמחצה חשיב ספק להצטרף לספק אחר ולהכי מתירים מס"ס ואילו דעת הרמ"א לאסור כיון דקבוע הוי כודאי איסור ואינו מצטרף לס"ס. וא"כ הכא נמי בנידוד לדעת השו"ע כיון שנתערב בפאות סינטטיות מס"ס דשמא לאו משער הודי.

אכן זה אינו, דהא סברת השו"ע דאיכא ספק ספיקא שמא לא זו היא שבאה מהקבוע ואת"ל זו היא שמא של היתר היא וכמ"ש הש"ך (סק"ד) וזה שייך דוקא התם שאחר שלקח מהקבוע התערבה החתיכה, אבל בנידוד שהתערב הכל בקבוע לא שייך כלל לומר ספק לא זו היא שבאה מהקבוע והוי רק ספק אחד. ועוד, דכיון דהיתר השו"ע מטעם ס"ס אסור לאדם אחד לאכול את כולן בבת אחת לפי דבזה איכא רק חדא ספיקא וכמ"ש הש"ך (סק"ד) וא"כ בנידוד שהתערובת היא בקבוע לא מהני גם לשו"ע. גם יש לדון האם השער הטיבעי המעורב בסינטטי הוא בגדר דבר המעמיד, כיון שכך יש קיום לשער הסינטטי בפאה. ועכ"פ איכא חשש גדול גם בפאות הסינטטיות.

ד"ה הנשרפין) ובתוס' (יבמות קד.) ובחזו"א (י"ד ס' סקי"ט). גם בשו"ע (י"ד ס' קמ"ד) לא נזכר כלל שריפה אפילו באשרה. ועיי' ברמב"ם (הל' מאכא"ס ה,ו) שמבואר דגם דשכר הבאת יין נסך צריך לשרפו, ומשמע שהוא משום דצריך לאבדו מהעולם ולא יהני קבורה. אך עיי' בתוס' הרא"ש ותלמידי רבינו פרץ (פסחים כח.) דמתבאר דמהני קבורה.

השכרת דירה לזוג שהאשה חובשת פאה

ודע, דכיון דנתבאר בדברי הרמב"ם (הל' ע"ז ז,ב) ובסה"מ"צ (ל"ת כה וקצד) ובחינוך (מצו' תכט) דבתקרות עבודה זרה איכא הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך והלאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם, ומה"ט ס"ל להרמב"ם (הל' ע"ז ז,ט) דגם תקרות תופסת את דמיה מהאי קרא דוהית חרם דילפינן לה דע"ז תופסת דמיה. וכ"כ הרמב"ן (דברים ו,י) וז"ל: "שבכל איסורי ע"ז היא עצמה ומשמשיה ותקרות שלה הכל אסור, שנאמר שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא", ולהלן (ז,כ-כב) כתב וז"ל: "והזהיר עוד ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו לאסור בהנאה כל עניני ע"ז, היא ומשמשיה ותקרות שלה והנויין", הרי שאף בתקרות ומשמשין נאמר הקרא דלא תביא תועבה אל ביתך שקץ תשקצנו כי חרם הוא. ועיי' בגמ' (ברכות נב:) דאסור להריח בבשמים של ע"ז דסתם מסיבתן לע"ז, ובחידושי הרשב"א פירש שהוא מדין משמשין, ובתוס' הרא"ש כתב דהוי נהנה מתקרות עבודה זרה, והרמב"ם בפה"מ שם וז"ל: "כבר ידעת שמפורש בתורה שאסור ליהנות בשום דבר משל עבודה זרה והוא אמרו יתעלה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם". הרי דבתקרות ומשמשין איכא לאו דלא ידבק, ולכאורה הו"ה לאו דלא תביע תועבה. וכן בגמ' (ע"ז לד:) מפורש דמקדש בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת. מקרא דלא ידבק בידך מאומה, וי"ל.

ודברי הרמב"ן בספר המצוות (מצו' קצד) וכן דברי הסמ"ג (לאוין מה) יש לבארם באופ"א,

ביעור תקרות וכמפורש בגמ' (ע"ז סב:) דאמר להו זיל קלינהו וקברינהו, אבל ליכא המצוות עשה אלא הוא רק חיוב דרבנן מחשש תקלה. וצ"ל להרמב"ם דהא דאיתא (חולין ח.) דשרי לשחוט לכתחילה בסכין של משמשי ע"ז, מיירי שהסכין של הגוי, דאל"כ הא חייב לאבדה.

אבל פשוט שהעיקר כמפורש ברמב"ם שיש מצוה על ישראל לאבד תקרות עבודה זרה, וכ"מ ברש"י (ע"ז סד. ד"ה רבנן) וז"ל: "אבל יין נסך דאסור להיות רוצה בקיומן דישאל מצוה לבטל עבודת כוכבים ותשמישיה". וכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א (ע"ז גט:) וכ"מ ברשב"א (יבמות קג:) ועכ"פ אף דיש מצוה באיבוד תקרות מ"מ אין דינן מהנשרפין דבמשנה (תמורה לג:) לא קתני עבודה זרה ותקרות בהדי הנשרפין או הנקברין ומפורש בגמ' (ע"ז מג:;) דע"ז דעיא שחיקה וזריה לרוח ופרש"י שם שהוא מחשש תקלה. וכ"מ מהרמב"ם בסה"מ"צ (עשה קפה.) אך יתכן ולדעת הרמב"ם הזריה לרוח היא חלק מעצם המצווה שצריך לאבד העבודה זרה וכן משמע מפשטות הגמ' (ע"ז מד.) דילפינן דין זריה מקרא. אך י"ל דדין זורה לרוח אינו מחמת איבוד ע"ז, דהא כבר היא אבודה, אלא משום לתא דאיסור הנאה דלא ידבק וכן משמע בתוס' ר"י מפרש (ע"ז מד.) וע"ע בשו"ע הגר"ז (או"ח סי' תמה ק"א סק"ב) ובחק"ל (י"ד ח"ב סי' קיח).

ועיי' בקרית ספר על הרמב"ם שרק בפסילי עץ איכא מצוות שריפה דכתיב פסילי אלוהיהם תשרפון באש, משא"כ בשאר ע"ז ותשמישיה, וכן מפורש בסמ"ק (מצו' מ) ובתוס' הרא"ש (ע"ז מד.) ומתבאר מדבריו שם שלר"ת אין חילוק וכל ע"ז יש לשרפה ולא דוקא אשרה עיי' תוס' (חולין פח. ד"ה שחיקת) דילפינן ממש ששרף העגל וכן מדוד עיי"ש. ועיי' היטב ברש"י (ע"ז מז: ד"ה נוטל ומח. ד"ה נוטל). ובאמת י"ל דמה שכתב הרמב"ם (שם ז,י) או אשרה שנשרפה, לאו למימרא דאיכא חיוב בשריפה אלא שכך יתור נח לאבדה, וכ"מ מהרמב"ם (פי"ח ה"ו) שלא כתב לאבדה בשריפה. ועיי' בתוס' (תמורה לג:

הגדול רס"ג בספר המצוות שכתב וז"ל: "אלוהים אחרים לא יהיה לך וכו' ולא תביא תועבה וציפוייה, ולא ישמע על פיך וזכרוניהם". והנה דין ציפויין דעבודה זרה הוא מדין משמשין כמפורש בירושלמי (ע"ז ג, ו) וכ"כ ברמב"ם (הל' ע"ז ח, ו) וז"ל: "וכל ציפויי עבודת כוכבים הרי הן בכלל משמשיה", וכ"כ בסמ"ג (לאוין מו) והמקור הוא בירושלמי וכמ"ש באור שמש שם. הרי להדיא מפורש דדין לא תביא תועבה נאמר גם על דין משמשין. וכ"כ ביראים (סי' סוד) גבי משמשין וז"ל: "וכל משמשי עבודה זרה ונוייה בכלל תועבה הם וכולם לא תביא, שהרי כולם הוזהרו למעלה פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכו' וכתוב בתריה ולא תביא תועבה אל ביתך למדנו ע"ז ונוייה בכלל תועבה הם". שו"ר שזה משנה מפורשת (שבת ז, רבי יהודה אומר אף המוציא משמשי עבודה זרה כל שהוא, שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם וצ"ע בה).

וא"כ לכאורה אסור להשכיר ביתו לאחד שיועד בו שאשתו חובשת פאה כל עוד ואין הכשר משעת הגזיזה, דהנה איתא בגמ' (ע"ז טו.) ושכירות מי קניא והתנן אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים ואי ס"ד שכירות קניא, האי כי קא מעייל לביתיה קא מעייל. ומשני שאני עבודת כוכבים דחמירא, דכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך.

והנה תנן (ע"ז כא.) אף במקום שאמרו להשכיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודת כוכבים, שנאמר "לא תביא תועבה אל ביתך". ובתוס' (ד"ה אף) כתבו דהא דהאינדא משכירין לגויים, הוא משום דהאסור מהתורה הוא רק בבית ישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו ורבנן הוא דגזרו שלא להשכיר לעובד כוכבים מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים ובחור"ל לא גזרו. וכ"כ בספר התרומה (סי' קמד) והו"ד גם בפסקי הרי"א"ז (פ"ק דע"ז ה"ה אות ח). וכ"כ בסמ"ג (לאוין מה) ובארחות חיים (ח"ב הל' ע"ז אות ד). ומשמע דאפילו היכא שאין

דהנה מוכרח דס"ל לרמב"ן דתפיסת דמים בתקרובת הוא מהתורה, דהא הרמב"ן (קידושין נז.) כתב דהא דתני בתוספתא מכר יין נסך או עורות לבובין וקידש אינה מקודשת, אע"ג דבאיסור דרבנן הרי היא מקודשת דמזה שמקדש בגוף היין נסך והעורות לבובין אינה מקודשת, הוא רק משום דתקרובת אסורה מהתורה. והא בתוספתא קתני נמי דמקדש ביין נסך בעבודה זרה ובעורות לבובין ובכל דבר שחל עליו איסור עבודה זרה, אע"ג שמכרן וקידש בדמיהם אינה מקודשת, הרי דתפיסת דמים הוא מהתורה, דאי מדרבנן אמאי אינה מקודשת. הרי דתקרובת חשיבא כע"ז ממש מהתורה. והא מה שע"ז תופסת דמיה ילפינן לה מקרא דלא תביא תועבה והית חרם כמוהו.

אשר על כן מוכרח בכונת הרמב"ן וכדהעריני בזה חכ"א שליט"א, דאה"נ לולי הקרא דוקרא לך ואכלת מזבחיו לאסור תקרובת, לא הוה ילפינן מקרא דלא תביא תועבה אל ביתך על תקרובת. אבל אחר דילפינן איסור תקרובת ע"ז מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחיו, שפיר גם תקרובת איכללא בלאו דלא תביא תועבה ושכ"מ בדברי הכנה"ג בדינא דחיי על הסמ"ג (לאוין מה).

וכן מפורש בדברי תרגום יונתן (דברים ז, כו): "ולא תיעלון ריחוקי טעוותא ותשמישתא לבתיכון", ובפשוטו כמו דמשמשין בכלל לאו זה הו"ה תקרובת, דמאי שנא וכן משמע הלשון "ריחוקי טעוותא". וכן ס"ל להרשב"ץ בזוהר הרקיע (ל"ח עד אות כט), וכן פשטות הגמ' (ע"ז יב): דקאמרה דהא דחנניות מעוטרות בורד והדס שאסורים מדין תקרובת אסור להריח ובמעוטרות בפירות שרי מדכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, נהנה הוא דאסור הא מהנה שרי עיי"ש. וכן הירושלמי (ע"ז ה, יב) קאמר דיין נסך וע"ז ועורות לבובין על שם ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אך מזה אין ראייה כיון ד"ל כמ"ש הרמב"ן בספהמ"צ שם ליישב את הגמ' בשבת.

והלום זכיתי וראיתי שכן מתבאר מדברי הנשר

היינו כשהישראל מביאה או ניחא ליה בכניסתה לביתו או מביאה אדעתא דנפשיה וגזרה זו לא היתה אלא בא"י אבל בחו"ל לא גזור. ועוד דמן התורה אינו אסור אלא בבית שהישראל עצמו דר דומיא דמזוזה דכתיב על מזוזות ביתך ודרשינן ביה דירתך. אבל בבית שאינו דר שם אינו חייב במזוזה אבל מדרבנן אסור להכניס ע"ז בביתו אע"פ שאינו דר שם ובחו"ל לא גזור רבנן". וכ"כ בתוס' ר"ש משאנן שם, ומשמע דלתירוצא קמא אף בבית שדר בו ואין הוא מכניסה הוי רק דרבנן אף אם הגוי מכניס בקביעות, ומאיך גיסא אפילו אינו דר בבית אם מכניסה או כשניחא ליה הוא איסור מהתורה. וכתרוץ זה כתב נמי בחידושי הר"ן שם וכן י"ל בדעת הרא"ש (ע"ז פ"א ס"י כב).

ויעויין בחידושי הריטב"א שם שכתב: "דאילו קרא גופיה, לא מיירי אלא באיסור ע"ז והנאתה ושלא נכניסנה לבתינו ליהנות ממנה", חזינא מזה דהאיסור הוא רק אם מכניסו לביתו על מנת להנות, אבל אם אינו מכניסו על מנת להנות אינו עובר על עצם ההכנסה, דשורש האיסור הוא הכנסה על מנת להנות ולא בעצם ההכנסה לבית ודלא כתוס'. גם בחינוך (מצו' תכט) כתב וז"ל: "שלא נדביק שום דבר מעבודה זרה עם ממוננו וברשותנו ליהנות בו, ועל זה נאמר ולא תביא תועבה אל ביתך", הרי שמכניס כדי להנות אף שעדיין לא נהנה עובר, אבל מכניס שלא ע"מ להנות אינו עובר על עצם ההכנסה, ובמנ"ח כתב דזה דלא כתוס' הנ"ל.

ברם, בחידושי הרמב"ן כתב וז"ל: "ומיהו הרחקה דרבנן היא, דקרא בהבאת ישראל עצמו כתיב דאסורה בהנאה, והכי איתא (מכות כב.) דמבשל בעצי אשירה עובר גם על לא תביא תועבה אל ביתך", וכונתו להוכיח דאי החיוב על מה שהביא לבית אין זה משום לתא דבישול וכבר עבר במה שהביא לבית ולא בעצם הבישול ומאי קפרכה הגמ' ולחשוב נמי מבשל בעצי אשירה ואזהרתיה מולא תביא תועבה אל ביתך, וחזינא דיסוד איסור הבאה אל ביתו הוא מדין הנאה, וכן מתבאר בדבריו עה"ת הנ"ל שכתב: "וזהוהיר עוד ולא תביא תועבה אל

הישראל נהנה, מ"מ בעוד שהוא דר בביתו אסור מהתורה דעצם ההכנסה לביתו אסור מהתורה וכשלא דר בביתו אסור מדרבנן ולהכי בחו"ל התירו. וכן מוכח במישור מהרא"ש (פ"א דע"ז ס"י כב) והאור זרוע (פסקי ע"ז ס"י קלז) והכל בו (ס"י צז) שכתבו טעמים למה האידנא מקילין להשכיר לו בית.

וביראים (סימן סוד) כתב וז"ל: "אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכו ע"ז והתורה אמרה לא תביא תועבה אל ביתך וכל משמשי עבודה זרה ונוייה בכלל תועבה הם וכולם לא תביא, שהרי כולם הווהרו למעלה פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וכתוב בתריה ולא תביא תועבה אל ביתך למדנו ע"ז ונוייה בכלל תועבה הם, הלכך, הלוקח נויי ע"ז ומשמשיה במשכון כגון מעילים וגביעים וכל שאר נוייהם ומשמשיהם עובר בלא תביא תועבה אל ביתך. ועוד, שנהנה מהם ועובר בלא ידבק בידך מאומה מן החרם, ואפי' מכניס בביתו בפקדון או השאיל או השכיר ביתו לאחרים בשאלה ושכירות לא קניא ועובר בלא תביא וכו' המשאיל והמשכיר". הרי מפורש שבעצם ההכנסה לביתו גם בלא הנאה עובר בלאו דלא תועבה אל ביתך, ולכן גם פיקדון ושאלה עובר בלאו זה. וכן מתבאר מהראב"ן (ע"ז ס"י רצא).

ויעויין בפירושו הראב"ד שם שכתב: "וקרא דלא תביא תועבה אל ביתך אסמכתא היא ולא אויסורא דאורייתא, דלא אסרה תורה אלא בהכנסת ישראל עצמו, אבל גרמא דעל ידי גוי לא", והו"ד בחידושי הרשב"א. ומשמע דהכנסה של ישראל אחר יש בה איסור מהתורה ורק על ידי גוי אסירא מדרבנן. ויל"ד דאף בישראל אחר אינו אלא מדרבנן, דסו"ס אינו מכניסו בעצמו, והא דנקט על ידי גוי, הו"ה דע"י ישראל, רק לא נקט ע"י ישראל דאינו מצוי שיכניס ע"ז.

אכן בחידושי תלמידי רבינו יונה שם כתב: "והטעם דקרא דלא תביא תועבה אל ביתך

כתב אל ביתנו, ועיי' מש"כ להלן.

ונראה שמוכרח לומר כן שהרי גם הסמ"ג (לאוין מה) כתב וז"ל: "שלא ליהנות מע"ז ומכל משמשיה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך והנהנה מאחד מהן לוקה שנים אחת משום לא תביא ואחת משום לא ידבק", ואם איתא שבהכנסה לרשות ליכא הלאו בלי הנאה זה נסתר מדברי הסמ"ג גופיה (לאוין מה) דמוכח במישור שאם הישראל היה דר בבית, היה עובר על עצם ההכנסה. ועכצ"ל דעובר על הלאו בעצם ההכנסה לבית על מנת להנות.

אך אינו מוכרח די"ל דכל שאינו מביאו ומכניסו לביתו ממש אינו עובר ורק כונת הגמרא להקשות אמאי דתנן המבשל גיד בחלב ביום טוב ואכלו לוקה חמש ואוקי לה במבשל בעצי אשירה, ואזהרתיה מולא ידבק בידך. ומקשה הגמ' דלילקי נמי משום לא תביא תועבה אל ביתך ומוקי לה שבישלו בעצי הקדש, והיינו דאי איתא דמיירי בעצי אשירה משכחת לה נמי דלוקה שש כשמבשלו בביתו ועובר על לא תביא תועבה אל ביתך ואמאי לא קחשיב לה. ומיהו גם במכניס לביתו מבלי להנות י"ל דלרמב"ם ליכא הלאו וצ"ע. שו"ר בבית הלוי (ח"א סי' מז סק"ג) ומשם בארה פלפול בזה. וא"כ חזינא מהגמ' דאף דכשמשכיר לו בית אינו אלא דרבנן אפ"ה אסור להשכיר לו בית אף אי שכירות קניא.

וכן ראיתי בחידושי הריטב"א שכתב, דאע"ג דהאיסור להכניס לביתו ע"ז לאו איסורא דאורייתא הוא אלא איסור דרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא הוא, דקרא לא איירי באיסור הכנסה אלא באיסור הנאה לומר שלא יהנה מע"ז, מ"מ מקשה הגמ' דאם איתא דשכירות קניא וביתא דגוי הוא לא איתא אסמכתא שפיר, ולא הוה להו נמי למיסר בהא דמאי איכפת ליה לישראל בהא, אלא ודאי משום דשכירות לא קניא והוי ביתא דישראל הוא דאסרו. ומשני דשאני ע"ז דחמירא דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם וכתיב ולא תביא תועבה אל ביתך, שלא יגרום להכניס ע"ז תוך ביתו כלל,

ביתך והיית חרם כמוהו לאסור בהנאה כל עניני ע"ז, היא ומשמשיה ותקרובת שלה והנויין". ויתכן דלפי דבריו אם יכניס על מנת להנות אינו עובר על עצם ההכנסה עד שיהנה ודלא כריטב"א. ועיי' בלב שמח (שורש ט). וכן בחידושי הרא"ה כתב וז"ל: "וכי תימא והיכי אפשר למישרי שכירות בשום דוכתא והא קרא קאמרינן ולא תביא תועבה אל ביתך. יש לומר דקרא אסמכתא בעלמא, דלא איירי אלא באיסור הנאה, דלא ליתנהי מינה, אבל איסור הכנסה דרבנן, ורבנן לא אסרו שכירות אלא במקום שאסור למכור", מבואר דליכא איסור בעצם ההכנסה ובפשוט אף על מנת להנות, ורק כתיב הכא איסור הנאה.

גם ברמב"ם (הל' ע"ז זב), שכתב וז"ל: "עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך. וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שנים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", מפורש דהאיסור מהתורה דלא תביא תועבה אל ביתך מיירי דוקא בנהנה, וא"כ כשמכניס לתוך ביתו בלי הנאה אינו אלא איסור דרבנן ולהכי איתא בירושלמי דבחוק לארץ שפיר דמי, והיינו דכיון דרק איסור הנאה מהתורה וההכנסה לרשותו היא רק איסור דרבנן, לא גזרו בחוצה לארץ והיכא שנהנה, אף שלא בביתו ג"כ אסור מהתורה. וכ"ד הסמ"ג (לאוין מה) והמאירי (מכות ס).

ועיי' בלב שמח שם שכתב בדעת הרמב"ם דבמכניס ע"ז להנות אסור מהתורה אף שעדיין לא נהנה, דהא כתב הרמב"ם בסהמ"צ (ל"ת כה) בלאו זה: "הזהירנו מחבר דבר הע"ז אל ממוננו אבל נרחק ממנה ומבתים ומכל מה שמיחס אליה", וכל שמכניס לביתו על דעת להנות אפילו שעדיין לא נהנה חשיב שמחבר ממונו אליה עיי"ש. ולהרמב"ם דשורש האיסור הוא הדיבוק והחיבור לע"ז, מסתברא דביתך לאו דוקא בית אלא היינו רשותך דסו"ס נתדבק ונתחבר לעבודה זרה, וזהו מה שכתב הרמב"ם: הזהירנו מחבר דבר הע"ז אל "ממוננו", ולא

ואפילו היכא דאגרה או שאולה, דמ"מ שמו עליו וביתך קרינן ביה.

ועיי' בספר עבודה עבודה שם שרצה לבאר תירוץ הגמ' עפ"ד התוס' שאיסור לא תביא תועבה הוא רק בבית שדר בו וזהו דקאמרה הגמ' דאפילו נימא דבעלמא שכירות קניא מ"מ שאני ע"ז דחמיר והחמירו דשכירות לא קניא כמו שהחמירו שאף באינו דר בו דאסור הגם שמהתורה אין האיסור אלא בדר בו, ואתי שפיר מה דהתרצן מביא הקרא דלא תביא תועבה אל ביתך, דלכאורה יקשה הא זה גם המקשן ידע ומכח זה הקשה עיי"ש שכתב ליישב עוד דהמקשן חשב דאין איסור להשכיר לגוי אי שכירות קניא דגוי אינו מצווה בלאו זה דלא תביא תועבה אל ביתך ולזה תירץ דע"ז חמיר דכתיב לא תביא תועבה אל ביתך והית חרם כמוהו ואם הבאת התועבה היא חרם ממש כמו העבודה וזה מסתבר דגם גוי מצווה על זה וא"כ אפילו אי שכירות קניא עובר הישראל בלפני עוור עיי"ש. ובאמת שבדברי הריטב"א מובא בתירוץ קרא דולא ידבק בידך מאומה מן החרם ואתי שפיר ואין צריך לדבריו.

ויעויין שם בסוגיא למסקנא דשכירות לא קניא מדתנן כהן ששכר פרה מישראל, אף על פי שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ואי שכירות קניא, אמאי לא יאכילנה פרה ידידה היא. אלא ש"מ, שכירות לא קניא. וכן המסקנא להלכה דשכירות לא קניא כדפסק הרמב"ם (הל' תרומות ט, ד) דכהן ששכר בהמת ישראל אף על פי שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני שאינה קניין כספו. ורק גבי אונאה שכירות יש לה אונאה דכתיב ממכר מיותר כדכתבו התוס' (ד"ה והשתא) ובחידושי הריטב"א ותוספות הר"ש שם. אבל בדעת הרמב"ם אי אפשר לחלק כן שהרי כתב (הל' שכירות ז, א), שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא ומבואר שהוא דין כללי ואינו דוקא גבי אונאה ופלואים דברי רבינו הש"ך (ח"מ סי' שיג סק"א).

ועכצ"ל דס"ל להרמב"ם כמ"ש הנימוקי יוסף (פ"ד דבי"מ) בשם הר"ן וז"ל: "והא דאמרינן

דשכירות מכירה ליומא וקניא היינו לענין שישתמש בו כל ימי שכירותו אבל גוף הדבר אינו קנוי כלל ומשום הכי אסרינן להשכיר בית דירה לעובד כוכבים דכיון דגוף הבית של ישראל הוא שפיר קרינא ביה ולא תביא תועבה אל ביתך ואמרינן נמי התם כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה". וכן נראה דעת הרא"ש (ש"ת כלל א סי' א) שכתב דשכירות ליומיה ממכר הוא, והוי כמו חצר השותפין עיי"ש, והיינו דכיון דמצד הנאת הפירות הוי של השוכר דממכר הוא, רק דהגוף של המשכיר אמטו להכי הויא כחצר השותפין. וכן ראיתי בספר תורת חיים (ב"מ ס"ט) ובש"ת ושב הכהן (סי' מז) ודו"ק היטב. וע"ע בחק"ל (ח"מ ח"ב סי' כב) וש"ת מקום שמואל (סי' א).

המורם מכל האמור שישנה פלוגתא דרבוותא אם בעצם הכנסת תקרובת לביתו גם שלא על מנת להנות יש בו איסור מהתורה, או שלא הוי רק איסור דרבנן. והיכא שמכניס אחר לביתו כשבעה"ב אינו דר שם כגון שמשכיר לו דירה, הוי איסור דרבנן. ויש דס"ל דאף אם אחר מכניסו לביתו המושכר, יש איסור מהתורה היכא שהוא בקביעות. וצ"ע לדינא אם יש לסמוך להקל פאות שהם בספק אף שהוא קרוב לוודאי וכנ"ל בריש אמיר, מ"מ איסור קבוע דכמחצה על מחצה חשיב ספק אף לקולא כמפורש בגמ' (כתובות טו.) וא"כ נימא ספק דרבנן לקולא, וצ"ע.

לארחה או להכניס לביתו אשה החובשת פאה

נמצא לדינא דאסור להשכיר ביתו לאשה חובשת פאה שיש בה חשש תקרובת עבודה זרה ועובר על לא תביא תועבה אל ביתך כיון דשכירות לא קניא. אבל להכניס לביתו אשה החובשת פאה נכרית לכאורה עוד חמיר טפי כיון דמכניסה לתוך ביתו ממש שגר שם ולפי תלמידי רבינו יונה כשהישראל מביאה או נחא ליה בכניסתה לביתו או מביאה אדעתא דנפשיה אסור ויש בזה איסור מהתורה, מ"מ הנה כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' קעז) וז"ל: "ואפילו בעבודה זרה בכי הא מנין שהוא אסור שלא

פרוטה דנפטר מהשבה כדאיפסק בשו"ע (ה"מ סי' רסב ס"א), ואף אי נימא דבספק השבה לא אמרינן הכי, מ"מ נראה דלקיים מצוות השבה אולי ליכא הלאו דלא תביא תועבה כמו דבתוקע בשופר של ע"ז יוצא יד"ח הגם דמביאה לרשותו בעצם מה שהשופר בידו ולכאורה אמאי יצא יד"ח, הא הוא מצוה הבאה בעבירה דעובר בלאו דלא תביא תועבה. ועל כרחק צריך לומר דבשביל לצאת ידי המצוה לא עובר בלאו זה. או שמא יש לומר דכיון שהכניסו אינו עובר כל רגע אלא בעת ההכנסה בלבד, וצריך עיון. ועיי' במנ"ח (מצו' תכט סק"א).

ויתכן שהראשונים דס"ל שהלאו דלא תביא תועבה אל ביתך הוא רק כשנהנה, מקורם הוא מהא דבשופר של עבודה זרה אם תקע יצא ידי חובה ולא קעבר על לא תביא תועבה והויא מצוה הבאה בעבירה, ועל כרחק משום דהאיסור הוא רק כשנהנה ומצוות לאו להנות ניתנו. ואף על גב דאיכא על כל פנים איסור דרבנן אף כשלא נהנה וכמו שכתב הריטב"א הנ"ל, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא דהוי מצוה הבאה בעבירה, י"ל דסבירא ליה דבעבירה דרבנן ליכא חיסרון של מצוה הבאה בעבירה, יעויין ברש"י (פסחים לה. ד"ה המאי, לט. ד"ה בדמאי) ובתוס' (נדרים י. ד"ה אדם) ואכמ"ל.

השכרת רכב לאשה החובשת פאה

גם יש לדון אם בהכנסה לרכב יש לאו דלא תביא תועבה אל ביתך, דרכב לאו "ביתך" הוא. והא חזינא בגמ' (פסחים ה:) גבי שאור לא ימצא בבתיכם, אין לי אלא שבבתיכם, בבורות בשיחין ובמערות מנין ת"ל בכל גבולך, ומוכח מזה דלולי זה היה שאור שבשיחין ומערות מותר דלא "בבתיכם" הוא, וא"כ הכא נמי גבי לאו דלא תביא תועבה אל ביתך, רכב לאו "בית" הוא.

ברם, י"ל דרק בורות שיחין שלא נועדו בשביל דירה ושהיית אדם, עיי' רש"י (ביצה כט. ד"ה שיחין ומערות) שמתכנסין בהן מים ושותין מהן,

אסרו ואפילו בארץ אלא להשכיר לו ביתו. אבל אם נכנס גוי לביתו של ישראל ועבודה זרה שלו בידו לא שמענו שיהא חייב ישראל בעל הבית להוציאו דלא תביא אמרה תורה". והיינו דיסוד הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך הוא היכא שעושה קביעות ורשותו לעבודה זרה דאז חשוב שהוא מקיים העבודה זרה, אבל באקראי ליכא כלל איסור. ומסתבר דאף אם מזמינה לביתו שפיר דמי ולא חשיב דניחא ליה כיון שידוע שהיא תבוא עם פאה לביתו, וצ"ע. ועיי' בספר התרומה (סימן קמד) שכתב: "ואומר רבי דשמא לא אסרה תורה אלא כי מביא עכו"ם בביתו בקביעות להשהותה שם ימים רבים ועכשיו אין רגילות לעשות כן", וע"ע באור זרוע (פסקי ע"ז סי' קלז). ומהתוס' שנקטו בלשונם שהעובדי כוכבים שבינינו אינם מכניסין לבתיהם עבודת כוכבים בקביעות אלא כשיש שם מת או שנוטה למות וגם אותה שעה אינן עובדין אותם מותר, חזינא דאין היתר היכא שאינו בקביעות ובאותה שעה עובד הגוי אותה, ויש לדון אם גם בתקרובת נימא דאם ישנה הנאה בשעה שמכניסה שלא בקביעות, אסור.

ומסתפקנא דיתכן והרשב"א מיירי שאינו מזמין את הגוי אלא נכנס מעצמו אבל להזמין את הגוי וידוע שבא עם חמצו שמא י"ל דאסור, ואף שאינו מוכרח יש לומר דהיינו דוקא גבי חמץ דאין איסור על עצם כניסתו משא"כ גבי עבודה זרה דיש לאו מיוחד דלא תביא תועבה אל ביתך שמא יש איסור כל שמזמינה ורוצה בעצם ביאתה הגם שאינה רוצה שתבוא עם פאה נכרית. ויותר מסתבר שאיסור לא תביא הוא רק כשמשכיר בית שעל ידי זה עושה קביעות מקום לעבודה זרה, משא"כ בסתם כניסה אף אם מזמין וידוע שבאה עם פאה לא חשיב קובע מקום לעבודה זרה וצ"ע.

מוצא פאה אם מותר להכניסה לבית

עוד יש לעיין במוצא פאה נכרית ומכניסה לביתו בשביל לקיים מצוות השבה אי עובר בלאו דלא תביא תועבה, דלכאורה ליכא כלל מצות השבה כיון דאסירה בהנאה ולית בה שוה

ויעויין במנ"ח (מצו' תכט) ס"ל דלאו דלא תביא תועבה אל ביתך היינו ידו ורשותו ולא דוקא בית, והוכיח ממה שמבשל גיד בעצי אשרה קפרכה הגמ' דללקי מצד לא תביא תועבה אל ביתך, חזינא דלאו דוקא בית. ולא הבנתי, הא כוונת הגמ' לומר דמשכחת לה עוד לאו כהאי גונא דמבשל בביתו ולא משום דביתך היינו רשותך. וגם ממה שמותר לכתחילה לשחוט בסכין של משמשי ע"ז, דלאו הנאה היא כיון שמפסיד בשחיטה כדפרש"י (חולין ת. ד"ה מקלקל), ואכתי אמאי מותר, הא נהי דלא חשיב "הנאה", מכל מקום יקשה דעובר על לא תביא תועבה אל ביתך, חזינא מזה דליכא הלאו בעצם מה שהסכין בידו.

ואולי יש לומר דבאמת בעצם מה שבידו עובר על הלאו, והא דשרי לשחוט בסכין משמשי עכו"ם לק"מ לראשונים שסבירא להו דהאיסור הוא רק בנהנה, דהכא בשחיטה שאין הנאה כנ"ל, שפיר אינו עובר על הלאו ודו"ק בזה.

והידוש גדול הוא לי מה שכתב בספר מסורת משה פסקי מרן הגר"מ פיינשטיין ז"ל (ח"ג עמ' ריא) משמו וז"ל: "ומישהו שאל, האם מחוייב האדם להקפיד על נכרי ששוכר ממנו מכונתו שלא יכניס לתוכו "צלם" וצורת אותו האיש. ואמר רבינו שרק על בית יש איסור להשכירו לגוי שמכניס לתוכו עבודה זרה, אבל מכונת אינה נחשבת כבית לענין זה ובאמת גם בית בזמן הזה מותר משום איכה."

ולענ"ד קשה לסמוך על זה לדינא וגם ברכב יש את הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך, דביתך היינו רשותך, דאם לא כן בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין לא יהיה הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך דלאו "בית" הוא וכדחזינא דלולי הסברא דלמען ירבו מיכם וימי בניכם וכי הני בעו חיי והני לא בעו חיי בתמיה הוה ממעטינן להו ממוזוה דביתך ולא ביתה, ביתך ולא בתיהם כדאיתא בגמ' (יומא יא.) ועיי' בתו"י שם וזה לא מסתבר כלל. ובאמת צריך לי תלמוד ונובך אני, דבכמה עניינים דכתיב בהו ביתך או בית כגון בלאו דלא תבוא אל ביתו

וברש"י (תענית יח: ד"ה לבורות) וז"ל: "לבורות שיחין ומערות וכו' וכולן בית כנסיות מי גשמים לשתייה", וכ"מ ברש"י (ב"ק צד: ד"ה בורות), ואה"נ דמערה ושיח שנועדו לשהיית אדם אף שאינו בקביעות שפיר גם לולי הפסוק בכל גבולך היה אסור.

ויעויין בספרי (דברים פיסקא רכט אות ה): "לא תשים דמים בביתך, אין לי אלא בית, מנין לבונה בית התבן, בית הבקר, בית העצים, בית האוצרות ת"ל ולא תשים דמים בביתך. יכול אף הבונה בית שער, אכסדרה ומרפסת, תלמוד לומר בית, מה בית מיוחד שהוא בית דירה, יצאו אלו שאינם בית דירה. ועשית מעקה לגגך, אין לי אלא גג מנין לרבות בורות שיחים ומערות חריצים ונעיצים תלמוד לומר ולא תשים דמים בביתך ע"כ.

ולכאורה חזינא דבורות שיחין ומערות איתרבו מ"ביתך" ורק דס"ד למעטינהו כיון דלא הוה גג, ולזה יליף מטעמא דקרא דלא תשים בביתך וכדאיתא בפסיקתא זוטרתא (פרשת תצא): "להביא כל שיש בהן שימת דמים, כגון בורות שיחין ומערות". אכן אין זה מוכרח, די"ל דאה"נ הו"ה דהוה מצי למימר דס"ד למפטרינהו מצד דלא חשיב "ביתך" וחדא מנייהו נקט ולעולם בורות שיחין ומערות לאו "ביתך" וכתלמודא דידן דלולי הקרא דבכל גבולך ס"ד דאינו עובר בכל יראה בבורות שיחין ומערות, אלא דאיתי טעמא דקרא דהכא שאמרה התורה לא תשים דמים וא"כ ע"כ דביתך לאו דוקא.

והנה ממה שהגמ' מכות הנ"ל פרכה אהא דהמבשל גיד בחלב ביום טוב בעצי אשירה ואכלו לוקה חמש ואוקי לה במבשל בעצי אשירה, דלילקי נמי משום לא תביא תועבה אל ביתך וגבי יש חורש תלם אחד פרכה דללקי נמי על לא ידבק כשחורש בעצי אשירה, ולא קפריך מצד לא תביא תועבה כדפריך גבי מבשל גיד. ומוכרח דכיון דשדה לאו "ביתך" לא לקי על זה, ולאוקמי שחרש בביתו הלאו אין זה דרך כלל.

ליכא איסורא דלא תביא רק כשמכניסו לרשותו שהוא בעצמו שם, אבל במכניס לרשותו דאינו שם ליכא איסורא דאורייתא ולא דבעי דוקא בית עיי"ש. והנה לתוס' דבעינן בית המיוחד לדירה, א"כ ברכב שאינו מיוחד לדירה ליכא האיסור כמו שהתירו להשכיר ארוות ואוצרות. אבל לדינא יש לאסור גם ברכב וגם במשרד. דהא הראשונים כתבו טעם אחר אמאי ליכא בארוות ואוצרות לאו דלא תביא תועבה משום שהגוי אינו מכניס שם ע"ז בקביעות, ומה"ט הקילו בשכירות בית לגוי וכדכתבו התוס' (ע"ז כא. ד"ה אף), וגם למשנ"ת הא דעת הרמב"ם דשורש איסור לא תביא תועבה אל ביתך הוא חיבור ע"ז אל ממוננו וזה שורש הלאו דלא "ידבק", וא"כ לא בעינן כלל בית.

וצ"ל לפי"ז, בהא דאיתא בגמ' (ע"ז סב:) בההוא גברא דאגר ארבא לסתם יינן ויהבו ליה חיטי באגרא, אתא לקמיה דרב חסדא א"ל זיל קלינהו וקברינהו. וכ"פ בשו"ע (יו"ד סי' קלג,א) דהה"נ עבר נמי בלא תביא תועבה אל ביתך, ואף בחינם שלא מקבל עבור הספינה שכירות אסור, והא דאמר לו ששכרו אסור, משום דמיירי שכבר עבר על מה שהשכיר הספינה והשאלה הייתה רק לגבי השכר שקיבל. והא דגבי מזוזה חזינא דבתים שבספינה פטורים מהמזוזה כדאיפסק בשו"ע (יו"ד סי' רפו סי"א) וע"ע ברמ"א (אור"ח סי' שסו ס"ב), היינו משום דהוי עראי ולא משום דלא חשיב "ביתך", והספינה עצמה בלא"ה היתה פטורה דלא חשיבא בית כיון דהספינות בזמנא היו פתוחות ללא קירוי וכמו דבית ללא קירוי פטור מהמזוזה, אבל רכב דיש לו קירוי שפיר חשיב "ביתך" לענין הלאו דלא תביא תועבה וכנ"ל אם עושים כן בקביעות. ונראה פשוט שאם משכיר רכב בקביעות לאנשים שמכניסים בו פאה, חשיב קבע אע"ג דאצל כל אחד הוא עראי כיון דסוף סוף נכנס ברכב תקרובת בקביעות ובתמידות.

והנה הרמב"ם (הל' ע"ז יד, כתב וז"ל: "אף במקום שהתירו להשכיר לא לבית דירה התירו מפני שהוא מכניס לתוכה עבודת כוכבים

לעבוט עבוטו, דלא מצינו דרשות אלו וצ"ע הטעם לחלק.

והנה התוס' (ע"ז כא:) כתבו דהא דאיתא בירושלמי דבחו"ל שהתירו למכור לגוי מותר גם להשכיר: "מפני כשאמרה תורה לא תביא תועבה אל ביתך, איכא למימר לא אסור אלא בבית הישראל עצמו שהוא דר בתוכו בעודו דר בו ואפי' בארץ ישראל כמו במזוזה שאינו חייב בה אלא בביתו בעודו דר בו. אבל השוכר בית אף בארץ ישראל פטור מהמזוזה מהתורה, ורבנן הוא דגזרו שלא להשכיר לעובד כוכבים מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים, והשתא דדוקא בתים העשויים לדירה, אבל אינם עשויים לדירה לא גזרו, ולכך התירו להשכיר ארוות ואוצרות, וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בארץ, אם כן בחוצה לארץ הקילו."

ולכאורה חזינא דבלאו דלא תביא תועבה בעינן "ביתך" כמו במזוזה וכדכתבו התוס' וא"כ כל שפטור ממזוזה כגון בית הכנסת ובית האשה הו"ה דאינו עובר על לא תביא תועבה אל ביתך. ובראב"ן הנ"ל מתבאר דליכא איסור לא תביא כשיש לגוי שותפות עם הישראל, ומוכח דילפינן ממזוזה דכמו דהתם פטור שותפות הגוי דלא חשיב "ביתך" וכדאיתא בגמ' (חולין קלו.) הו"ה לגבי הלאו דלא תביא תועבה אל ביתך, דלא הוי בית המיוחד לך. ברם, יעויין בחידושי הרא"ה שכתב וז"ל: "וסתם נמי כי אסור דוקא לבית דירה ושלא לבית דירה מותר, כגון שמשכירו [בכת"י יש כאן מילה לא מפוענחת] וחנות, אפילו מכניס לתוכו ע"ז, דכיון דלאו בית דירה לא הוי אלא עראי ולא פלח לה התם, ובהא לא אסרי רבנן", חזינא דלאו משום דלא חשיב "ביתך", אלא משום דביתך היינו בקבע ולא עראי, ולו יצוייר בכל הני דהוי קבע באמת היה אסור.

וראיתי בשו"ת בית הלוי (ה"א סי' מז סק"ח) דאין כונת התוס' דבעינן שיהיה דוקא בבית כמו מזוזה רק הביאור הוא דכמו דבמזוזה ליכא חיוב רק כשהישראל בעצמו דר בו, כמו כן

ברם, עדיין צריכים אנו למודעי דהנה תנן (ע"ז מ:): הכניס לתוכה עבודת כוכבים והוציאה הרי זה מותר. ומשמע שכל עוד העבודה זרה בפנים אסור להנות מהבית וכ"מ ברמב"ם (הל' ע"ז ת,ד) ובשו"ע (יו"ד סי' קמה,ג). והגם שאין הבית חשוב משמשי ע"ז, שהרי אינו משמש לה בקביעות ומהאי טעמא מותר אחר שהוציאו ממנו את הע"ז, מ"מ אסרו חכמים להנות מהבית כל עוד והעבודה זרה בביתו וכמ"ש בחידושי הריטב"א שם וז"ל: "ושורת הדין אפילו בעודה בתוכו לא מיתסר אלא שאסרוהו מפני מראית העין וכשהוציאה משם חזר להיתירו". ובמאירי כתב: "אלא שמ"מ כל שהע"ז לשם נאסרה מתורת בית של ע"ז", והיינו איסור דרבנן וכ"כ הקרית ספר (הל' ע"ז ת,ד) ובב"י (יו"ד סי' קמה). ובפשוטו הוא הדין נמי בתקרובת עבודה זרה כל עוד והיא בביתו [דהא דומיא דעבודה זרה שנאסר הבית רק כל עוד והעבודה זרה בתוכו, והא קנקנים של יין נסך לא נאסרים לעולם]. אכן יש לומר בזה, דתקרובת של פאה המונחת בראש אשה אין מראית העין לומר שהבית בשביל תקרובת עבודה זרה ואין זה מכניס תקרובת אלא מכניס אשה לביתו ודו"ק היטב.

הסתכלות בנוי פאה

ודע דפשוט שהו"ה דאסור לאשה להביט ולהנות ממראה פאה שלובשת רעותה דחשיבא הנאה וכמ"ש רבינו ירוחם (נתיב יז ח"ה) וז"ל: "אסור לשמוע כלי שיר של ע"ז או להסתכל בנויי ע"ז כיון שנהנה בראיה כך מוכח בפסחים. מההיא דאמר רבי שמעון בן פזי קול ומראה אין בהן מעילה אבל איסור יש בהן וכן פשוט בשבת דאסור להסתכל בצורות משום אל תפנו", והו"ד בב"י (יו"ד סי' קמב). וכפ"י בשו"ע (שם סט"ו) וז"ל: "אסור לשמוע כלי שיר של עבודת כוכבים או להסתכל בנוי עבודת כוכבים, כיון שנהנה בראייה". ולכאורה הו"ה מתקרובת עבודה זרה שאסורה בהנאה מהתורה, הנאת ראייה חשיבא הנאה ואיסור זה דהנאה מתקרובת ע"ז אפילו במשהו כמפורש ברמב"ם (הל' מאכא"ס יא,א) ופשטות הדברים דאף שאין ההנאה שוה פרוטה אסור, דשאני

ונאמר לא תביא תועבה אל ביתך, אבל משכיר להן בתים לעשותן אוצר", ובהשגות הראב"ד: "ובלבד שלא יהיה אוצר של יין ואם עשה שכרו אסור". ולכאורה אם השגת הראב"ד אמאי לא כתב הרמב"ם דאוצר של יין שכרו אסור, הא אין זה שייך כלל להכא דזה כבר נתבאר בהלכות מאכלות אסורות שכל הנאת יין נסך אסור וכדכתב בכס"מ, דהרמב"ם מיירי הכא מהאיסור דלא תביא תועבה. וע"כ דכונת הראב"ד להשיג אמאי סתם הרמב"ם דמותר לעשותו אוצר ולא חילק דרק סתם אוצר אסור אבל אוצר יין אסור מצד לא תביא תועבה אל ביתך, ומה שהראב"ד כותב דשכרו אסור, היינו דחזינא דאיכא בזה איסור הנאה אפילו עקיפה, א"כ הו"ה להשכירו לאוצר יין יהיה אסור מצד לא תביא תועבה אל ביתך.

והנה במאירי (ע"ז כא.) וז"ל: "אף במקום שאמרו להשכיר פירוש בתים כגון ארץ ישראל לרבי יוסי וסוריא לרבי מאיר לא לבית דירה אמרו שהרי מכניס שם ע"ז והרי זה ביתו שלו ושכירות לענין איסור אינה קונה אלא לאוצר ולתבן וכיוצא בו ואח"כ מה שירצה יעשה וכן פרשוה בתוספתא ולאוצר שהתירו דוק באוצר של תבואה דאלו ליינן נסך הרי אמרו בההוא דאגר ארבא לסתם יינם שאסרו לו את שכרו כדאייתא בפרק בתרא וכן השוכר את חמורו להביא עליו יין נסך ששכרו אסור ואף על פי שיש לדחוק דבחמרים וספנים קנסו שהם הולכים בספינתם ואחר חמוריהם וטורחים באיסור אבל ביתו אינו טורח באיסור כלל רחוק הוא והילכך ישכינו סתם ומה שירצה יעשה". ולכאורה אינו מובן, שהרי מלבד מה שקנסוהו על השכר הא יש איסור דלא תביא תועבה כמו בביתו ואטו באוצר ליכא הלאו דלא תביא תועבה, אתמהה. ועוד, גם אי נימא דבחמרים וספנים יש יותר סברא לקנוס על השכר, דטורחים באיסור וכדכתב המאירי, הא בלא"ה אסור מצד לא תביא תועבה אל ביתך ומדברי המאירי משמע דליכא שום איסור דלא תביא תועבה אל ביתך בהכנסת יין נסך, וזה ודאי דוחק גדול לומר דס"ל דבתקרובת ליכא הלאו דלא ירבק וצ"ע.

שפיר טפי, להתפלל במלון".

ובדעת זקנים מבעלי התוספות (שמות ט, כט) כתב וז"ל: "לכך הוצרך לצאת מן העיר כשהוצרך להתפלל על מכת הברד יותר מבשאר מכות לפי שעל מכת הברד כתיב הירא וגו' ונתמלאה כל העיר באותה שעה גלולים ממצרים שהיו עובדים לבהמות ולכך יצא מן העיר אמנם צ"ל שגם לשאר תפלות היה יוצא מן העיר ומזה אנו למדין לכל השאר". ובספר חסידים (סי' תלז) כתב וז"ל: "אם אדם בכה"כ ורואה דרך חלון בית ע"ז או שתי וערב ישים בחלון שום דבר כדי שלא יראנו". ועי' ברש"י (סנהדרין סא ד"ה שגגת). אך יתכן שעיקר הקפידא דוקא בעבודה זרה גופא או בית עבודה זרה שנתייחד המקום לעבודה הזרה, אבל בתקרובת עבודה זרה לא שמענו הגם דתקרובת חשיבא צואה, עיי' (אבות ג,ג) ובמגן אבות לרשב"ץ ובמפרשים ובירושלמי (פ"ט דשבת ה"א) צא תאמר לו צואה תאמר לו. ועי' להגאון החו"י במקור חיים (סי' נה) להחמיר שלא לענות קדיש וקדושה בד' אמות של גוי. ועיי' בשו"ת בית נפתלי (סי' כט ד"ה ובאמת), ובודאי שאינו מהראוי אע"פ שאיסורא ממש ליכא.

ברכה על שריפת פאה

ודע, דעל שריפת פאה מתקרובת לכאורה צריך לברך כדין מקיים מצוות עשה, דהנה הגמ' (ב"ק צא:) קאמרה דבאילן העומד לקציצה קא טעין ליה אנא בעינא למיעבד הא מצוה, דתניא ושפך וכסה מי ששפך יכסה, ומעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה, וחייבו ר"ג ליתן לו עשרה זהובים. וכתבו התוס' (ד"ה וחיבו) דהא דחייבו לשלם זהו שכר ברכה כדמוכח בגמ' (חולין פז.) והקשו התוס' שכר דמצוה עצמה היכא אזיל. ותירצו: "וי"ל דמצוה וברכה הכל אחד, ואף על גב דשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה יש שכר מצוה אף על פי שאין ברכה, מ"מ התם שכר מצות כיסוי וברכה לא היה כי אם י' זהובים ושכר ברכת המזון ארבע ברכות מ' זהובים". והא רש"י שם (ד"ה עומד) כתב לפרש דמיירי בעץ אשירה, הרי מפורש דליכא ברכה

ע"ז דכתיב ולא ידבק בידך מאומה ועיי' ברמב"ם (הל' ע"ז ד,ז) ובתוס' (ע"ז יט: ד"ה מכוש) ובאור שמח (הל' ע"ז ט,יא).

אמירת דברים שבקדושה מול פאה

והנה יש להסתפק אם מותר לומר דברים שבקדושה מול תקרובת עבודה זרה והנה לומר דברים מול עבודה זרה לכאורה יש להוכיח מהא דתנן (ע"ז מד:) דר"ג רחץ במרחץ של אפרודיטי שהיה בנוי בחצר של הבנין שהיתה בו הע"ז וכתב המאירי שהיה הצלם נראה לכל הרוחצים. אמר ליה הגוי, כתוב בתורתכם לא ידבק בידך מאומה מן החרם, מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי. אמר לו אין משיבין במרחץ. וכשיצא, אמר לו אני לא באתי בגבולה, היא באה בגבולי, ולכאורה אמאי לא אמר לו אין משיבין בפני הע"ז, ומוכח דשרי לומר דברי תורה מול הע"ז. ברם, י"ל דחדא מתרת נקט והו"ה שיכל לומר לו אין משיבין בפני הע"ז.

ועייין ברמ"א (או"ח סי' צד,ט) כתב וז"ל: "ולא יתפלל במלון של עובדי כוכבים, שלא יבללוהו בני הבית. אבל אם א"א לו להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו, יתפלל במלון באיזה קרן זוית". ומקור דין זה הוא בתרוה"ד (סי' ו) וז"ל: "שפיר טפי, להתפלל בדרך, ממה שיתפלל במלון, בעיר שכולו נכרים מפני שבעיר, הרבה גילולים ובתי טומאה יש בה, וכמעט שאין מלון שהוא בית נכרי, שלא תמצא בה הרבה גילולים, מצוירים או חקוקים בכותל. גם לפעמים תועבות ופסילים ודרשו רבותינו במכילתא (שמות ט, כט) "כצאתי את העיר", לא רצה להתפלל בתוך כרך מצרים, לפי שהיתה מלאה גילולים. ואמרינן נמי (שבת קכז:) דר' יהושע, כשרצה לילך למטרוניתא, חלץ תפיליו ונתנם לתלמידיו, ואמר להם אח"כ, שעשה בשביל שלא יכנסו דברי קדושה למקום טומאה. אמנם, אם אין בירור שלא יפסיקוהו עובדי דרכים בשדה, וגם שאפשר לו למצא חדר או קרן זוית במלון, שיוכל להתפלל שם בלב פנוי, ולא יבללוהו בני הבית, בדרך זה

ודאי דצריך לברך כברכת כל המצוות, בענין אחר דהיינו ברוך אתה ה' וכו' כו' אקב"ו לעקור עבודת כוכבים ומזלות מארצנו עיי"ש. והר"ד בתוס' רעק"א (ברכות ט, א) והגהות רעק"א (אור"ח סי' רכד) וכפה"ח (סק"ו) וכיון שנתבאר ברמב"ם (הל' ע"ז ח, ט) דיש מצוות איבוד תקרובת, א"כ מאי שנא וגם על ביעורה ואיבודה יש לברך.

איברא עדיין צריכים אנו למודעי אם אפשר לברך כשהדבר ספק, והנה בנידו"ד, על פי החקירות ובדיקות מקיפות ביותר רובא דרובא דהשיער העולמי בא מבתי עבודה זרה בהודו וניזיל בתר רובא לברך ולא אמרינן סב"ל, דהיי דליכא ראייה מהא דאמרינן בגמ' (ברכות נג.) היה מהלך חוץ לברך וראה אור, אם רוב נכרים אינו מברך, אם רוב ישראל מברך. דשאני התם דאפילו במחצה על מחצה מברך כדאיתא התם בגמ' ולא אמרינן דמספק לא יברך כיון דאיכא תרי ספיקי שמא כותי שמא ישראל ואם תמצא לומר כותי שמא לא עשה בו מלאכה בשבת וכדכתב בשיטמ"ק שם. מ"מ כן נראה דעל פי רוב יש לברך והא איכא רבוותא דס"ל דאפשר לברך היכא דאיכא ס"ס, וס"ס הוא מדין רוב, דספק אחד הוא פלגא והספק השני הוא רוב כדכתב בשו"ת הרשב"א (סי' תא) ובפרט דבנידו"ד הוא קרוב לודאי. וכן חזינא דתיקנו ברכת המילה ול"א דדילמא נפל הוא וברכתו לבטלה. וע"כ דאזלינן בתר רובא דלאו נפלים נינהו.

ברם עדיין צ"ע לדינא דהכא הוא קבוע וכמחצה על מחצה דמי אף לקולא כמתבאר בגמ' (כתובות טו.) כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, בין לקולא בין לחומרא. דילפינן מקרא ד"וארב לו וקם עליו", פרט לזורק אבן לגו תשעה ישראלים וכנעני אחד ביניהם, דהוה ליה כנעני קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וכ"כ הש"ך (סי' קי סקט"ו) ובפר"ח (אור"ח סי' תלט), וא"כ האיך יברך מספק הא סב"ל. ולא דמי כלל לעיירות המסופקות אם מוקפות חומה מימות יהושע בן נון שהולכין בהן אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות חומה מימות יהושע וקורין בהן ב"ד וכמ"ש הר"ן (פ"ק דמגילה) ולא אמרינן כל קבוע

על קציצת עץ אשירה למרות דמקיים מצוות איבוד.

וצ"ל דהתוס' מפרשי כפירוש השני שכתב רש"י דמיירי בעץ הנוטה לרה"ר ומתירא שמא יפול על אדם וימות וס"ל דבאשירה, לא שייכא הטענה שטוען היא שישלם לו שכר המצוה, דהמצוה בארץ ישראל לשרש אחרי הע"ז אינה דוקא על הבעלים אלא על כל אחד ואחד מישראל. ובשלמא גבי שור י"ל דמיירי בשור שהמית וכדפרש"י, ולא נגמר דינו דאיכא מצוה על הבעלים להביאו לבית הדין לקיים בו המצוה דובערת הרע מקרבך, דאם מיירי שנגמר דינו ודאי דהמצוה אינה דוקא על הבעלים אלא הכל מצווין לבערו מהעולם.

ומה דמפרש רש"י (הולין קלח:) אהא דקאמרה הגמ' דעוף טהור שהרג את הנפש פטור משלוח, דיצא זה שאי אתה מצוה לשלחו אלא להביאו לבית דין ומיירי שלא נגמר דינו ובעי לאתוייה לבי דינא, ולקיים מצוות ובערת הרע מקרבך. ופרש"י: "מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לבית דין כדי לבער רשעים מישראל". ולכאורה א"כ יקשה בשורי הרגת טוען שישלם לו שכר מצוה הא המצוה היא לאו דוקא על הבעלים. אבל פשוט דלא קשה מידי דהתם מיירי שאין לו בעלים או שמרדו, דאל"כ בלא"ה ליכא מצוות שילוח הקן דהוי מזומן. אבל בעלמא היכא שלא נגמר דינו הציווי על הבעלים להביאו ולקיים בו מצוה ולכן אית ליה טענה שישלם עבור מה שחטף לו המצוה וכדאיתא בגמ' אבל גבי אשירה בארץ ישראל ס"ל לתוס' דהמצוה על כל אדם מישראל לשרש אחריה גם אם יש לה בעלים, וא"כ לא מפסיד לו כלום ומפרשי כפירוש שני של רש"י דמיירי באילן הנוטה לרה"ר.

ברם, הנה בגמ' (ברכות נז:) הרואה מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו, וכשם שנעקרה ממקום זה כן תעקר מכל מקומות ישראל והשב לב עובדיהם לעבדך. וכתב המהרש"א דזה דוקא ברואה. דבעוקר עבודה זרה בארץ ישראל

שנפרם ופרפו בחוט של צמר אם תופרן אסורין משום כלאים ויוצאין בהן בשבת, הרי מפורש דגם הלוּבש בגד כלאים ויצא בשבת לרה"ר אינו עובר על איסור הוצאה, והטעם כדביארתי דסו"ס הוי עליה שם "מלבוש" ושאינו מתפילין, ועיי' בחס"ד שם ובפמ"ג (אר"ח סי' יג א"א סק"ב).

פאה בשבת אסורה בטילטול כדין מוקצה מחמת גופו

ודע דאסור לטלטל פאה בשבת משום מוקצה ולא חשיבא תורת "כלי", והנה בגמ' (ביצה טו.) סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו, הנה כי כן חזינא דהגם שאסור בנעילה עכ"ז לאו מוקצה וע"כ כיון דתורת כלי עליו אע"ג דהוא כלי שמלאכתו לאיסור וכדכתבו הרשב"א הרישב"א והשיטמ"ק שם. אכן הנה בשו"ע (סי' שח, מז) כתב וז"ל: "יש אוסרים לטלטל עד בגד שעטנז, ויש מתירים". וכתב המשנ"ב (סקק"ס) דסברת האוסרים היא מפני שאסור ללבושו ומוקצה הוא ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור והעיקר כסברא זו. והיש מתירין ס"ל שמ"מ מלבוש הוא ותורת כלי עליו. ובאמת המרדכי (ביצה סי' תרטו) והאור זרוע (ח"ב סי' שמא) ס"ל להתיר טילטול בגד שעטנז משום דתורת כלי עלי והביאו ראה מדין סנדל המסומר.

ונראה דאף למתירים לטלטל בגד שעטנז היינו דוקא בשעטנז שיכול להסירו משם וכן יכול ליתנו לגוי או יכול להשתמש בו שלא בדרך העלאה והאוסרים ס"ל שכיון שעכ"פ אין לו שימוש העיקרי שלו ביום חול בדרך לבישה אמטו להכי חשיב מוקצה וכמ"ש בשו"ע הגר"ז (סעיף פ"ה), וכן ס"ל להאוסרים דלא דמי כלל לסנדל המסומר שאינו אסור אלא בשבת וכמעשה שהיה וכדאיאתא בגמ' (שבת טו.), משא"כ בנידו"ד שאינה ראויה לכלום אף בחול וגם אינו יכול ליתנה לגוי שהרי חייב לבערה. ומה דבגד כלאים לא שרי לטלטלו מצד דחוי לגוי, עיי' בתפא"ר כלכלת שבת (דיני מוקצה אות ב). גם נראה דאפילו בפאה שהיא ספק כיון שמספק חייב לבערה נמצא שאין לה שימוש

כמחצה על מחצה לקולא והוי ספק ולא יברך. דשאני התם דאין מציאות של רוב דתמיד העיירות קבועות הם, עיי' בשעה"מ (הל' מגילה א, יא) ובמפרשים, משא"כ בנידו"ד הוי קבוע ותו הוי ספק ולא אזלינן בתר רובא לברך. ועיי' במג"א (סי' רצח סק"ג) והפמ"ג בראש יוסף (שבת כח:). הילכך נראה שיש להכריע לדינא דשב ואל תעשה עדיף ולא יברך על שריפת הפאה דכלל גדול ביידינו ספק ברכות להקל.

הוצאה בשבת לאשה החובשת פאה ברה"ר

פש גבן לברורי, אם אשה היוצאת בשבת לרה"ר בפאה נכרית עוברת על איסור טילטול כיון שקרוב לודאי או עכ"פ מספיקא דאורייתא לאיסורא אסורה לחבוש פאה נכרית וא"כ הוי משאוי או שמא סו"ס הוי דרך מלבוש, דאטו אדם היוצא לבוש בבגד כלאים חשיב משאוי. והנה הגאון המנ"ח (מצו' שיג) כתב לחדש דהנועל נעלי עור ביוה"כ ויצא לרה"ר חשיב מחלל יוה"כ, דאיסור נעילת הסנדל משוי לה משאוי אפילו שזה בדרך מלבוש וחיליה דידיה מרש"י (עירובין צה: ד"ה ורבן) שכתב, דלמ"ד שבת זמן תפילין, אם לובש יותר מזוג תפילין הוי משאוי כיון דעובר על כל תוסף עיי"ש. ומעתה הכא נמי בחובשת פאה חשיב מספק טילטול ברה"ר בשבת.

ברם יש לדחות, דשאני תפילין דלולי המצוה לאו תורת "מלבוש" איכא עליה, משא"כ ביוצא ביוה"כ בסנדל מעור, הגם דעובר איסור מ"מ זה צורת מלבוש, וא"כ הכא נמי בפאה חשיבא מלבוש. אכן המעיין ברברי רש"י שם יראה דאתי עלה מתרי טעמי. ועיי' בחידושי הרש"ש (שבת נט:) שכתב לחדש דהא דלר"מ אם יצאה בעיר של זהב חייבת חטאת דמשאוי הוא אע"ג דבאמת הוא תכשיט, היינו מכיון דחכמים אסרו להתקטש בו בשבת וממילא אין עליו שם "תכשיט", אך אנן לא קימ"ל כר"מ.

אכן האמת תורה דרכה, דבעצם מפורש הוא בתוספתא (כלאים ה, ט) וז"ל: "חלוק של צמר שנפרם ופרפו בחוט של פשתן ושל פשתן

תקרובת דלקי שלא כדה"ג וכמו שציידו התוס', א"כ אין לו דין "ממון" כיון שאף לחולה אסור.

וכזה מוכרח לומר בדעת הריטב"א (סוכה לד:) שכתב דהא דאתרוג של ערלה פסול לאו משום דלאו לכם הוא: "דכל שהוא שלו ואין בו לאחרים רשות וזכות לכם קרינא ביה, והנכון דטעמא משום דערלה היא מן הנשרפין וכתותי מכתת שיעורא שאין לה היתר לעולם כשם שיש לאשרה דעכו"ם", הרי דמוכח דאיסורי הנאה אין לאף אחד זכיה, דאיסורי הנאה שלו נינהו, והשתא יקשה מההיא דתוספתא הנ"ל דכלאי הכרם אין בהם משום גזל. ומוכרח לחלק בין איסורי הנאה דשרו שלא כדרך הנאה שאז חשיב שיש להם בעלים ואין לאחרים זכות וזכיה בהו, משא"כ ערלה הא שריא שלא כדרך הנאתן.

ועוד, דבאיסורי הנאה לא שייך קניינים וליכא זכיה באיסורי הנאה א"כ לא חשיב גזלן, מאחר וכל גזלן צריך קנייני גזילה כדתנן (ב"ק ע"ט.). ומפורש בגמ' (ב"ק צ"א:) דההורג שור העומד להריגה פטור, ופרכה הגמ' מאי קא טעין ליה, ומשני דא"ל אנא בעינא למיעבד הא מצוה, הרי מפורש דאין לו כלל דין מזיק לשלם לבעלים, והלא אין הוא בעלים כלל על איסורי הנאה וכדפרכה הגמ' (ב"ק ע"א:) גבי ע"ז ושור הנסקל דלאו דמריה קא טבח.

גם ממה דקתני דכלאי הכרם פטורין ממעשר חזינא דהפקר ניהו והפקר פטור מהמעשר, דכל איסורי הנאה חשיבי הפקר דהנה תנן (נדרימ פ"ג:) קונם כהנים לויים נהנים לי, יטלו על כרחו, כהנים אלו ולויים אלו נהנים לי יטלו אחרים. ומקשה הגמ' דמהרישא מוכח דטובת הנאה אינה ממון ולכן שרי לכהנים ליטול, ואילו מהסיפא בכהנים אלו נהנין לי דיטלו אחרים, ומשמע דהכהנים ולויים אלו לא, אלמא טובת הנאה ממון. ומשני רבא, שאני תרומה דיטלו על כרחו, משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים, וכיון דקא אתי למיסרא עלייהו שויא עפרא בעלמא.

כלל ולא דמי לכלל ספק מוקצה דאסור, עיי' בשו"ע (או"ח סי' תצ"ג) ומשנ"ב (סק"ז וסק"ח) ובשע"צ (סק"י) ושו"ע (סי' תקי"ג), ומשנ"ב (סק"ד) ובתו"י (ביצה ג:) דבטיילטול לא שייך דשיל"מ וכמו שהארכתי בזה בשו"ת ברית הלוי (ח"א סי' טו וח"ב סי' צד).

השורף פאה האם חייב בתשלום מדין "מזיק"

גם נראה דהשורף פאה אינו חייב בתשלום מדין מזיק כיון דמספק דאורייתא עומדת לשריפה ואין לה שוויות ודין ממון וכדין כלאי הכרם דאין בהם משום גזל וכדאיתא בתוספתא (כלאים ה,א) כלאי הכרם מותרין משום גזל ופטורין מן המעשר. דכל איסורי הנאה שדינם בשריפה לאו "גזל" מקרי, דאיסורי הנאה אין בהם דין ממון ואינם ראויים למידי ואין בהם שום שימוש וגם לאו שלו נינהו ועכ"פ לאו ברשותו הם, עיי' בקצות החושן (סי' תו סק"ב), ואם כן לא גזל ממנו כלום. וגם לשיטת כמה מרבוותא דסברי דאיסורי הנאה הוי שלו, מכל מקום באיסורי הנאה כאלה שהם עומדים לשריפה ויש בהם דין איבוד ככלאי הכרם ועבודה זרה ותקרובתה, חשיב כאין להם בעלים ולא גזל ממנו שום דבר.

או כלך לדרך זו, דדוקא באיסורי הנאה שמתרין שלא כדרך הנאה הוא דחשיב כשלו והוי גזל, אבל עבודה זרה ותקרובת דאסורים גם שלא כדרך הנאתן ואף לוקה כמו שציידו בתוס' (ע"ז יב: ד"ה ד"ה אלא), שפיר אינם שלו דדוקא דבר שיש לו אפשרות שימוש מסויימת לא פקעה עדיין בעלותו ויש על זה שם ממון וכדחזינא שהוצרכו הראשונים (קידושין נו:) לתרץ אמאי המקדש באיסורי הנאה כערלה וכיו"ב אינה מקודשת, הלא יש לו הנאה מהם שלא כדרך הנאתן, ותירצו דמיירי בלית ביה שוה פרוטה, חזינא מזה דאם היה בו שו"פ חשיב ממון במה שיש לו אפשרות שימוש שלא כדרך הנאתן. וגבי תקרובת שכתבו התוס' שאף לוקה, שפיר י"ל דאסור אף לחולה, ולא התירו בגמ' (פסחים כה:) לחולה אף שאין בו סכנה, אלא היכא דהוי רק איסור דרבנן, משא"כ

הררים התלויים בשערה

זה, ודמי לחמץ בפסח דקאמרה הגמ' (ב"ק צח:).
 ההכל מצוין לבערו. ובמקור חיים (דיני בדיקה
 וביטול סי' תלא אות ג) כתב דאע"ג דאיסורי הנאה
 שלו, מ"מ בחמץ שהכל מצוין לבערו המצות
 איבוד מפקיעה ממנו את הבעלות עיי"ש. ועיי'
 בחסדי דוד בתוספתא שם דלכן כלאי הכרם לית
 בהו גזילה. ויעויין בחידושי הריטב"א (קידושין
 נד:). גבי המקדש בערלה דאינה מקודשת והקשו
 הראשונים, הרי ערלה וכלאי הכרם מן
 הנשרפים הם וקיימא לן דכל הנשרפים אפרן
 מותר והוי דבר של ממון. ותירץ בשם מורו:
 "דאפילו יש באפרן שוה פרוטה, כיון דהשתא
 לית בהו דין ממון אינה מקודשת, דכי שריף
 להו לבערינהו, לאו דידיה נינהו וכל הקודם זכה
 באפרן". וא"כ הכא דאיכא מצוות איבוד
 תקרובת ע"ז א"כ אין לו על הפאה בעלות כלל.

ואע"ג דליכא ראייה דגם בספק פטור מלשלם
 מהגמ' (ב"ק צט:). בההוא מגרומתא דאתאי
 לקמיה דרב, טרפיה, ומירי בספק טריפה
 כדאייתא שם וברש"י, ופטריה לטבח מלשלומי
 דמי ומנעו מספק גזילה. דשאני התם דהטבח
 ירד ברשות, משא"כ בשריפת פאה. מכל מקום
 נראה דאין לחלק בזה, כיון דמצד דין ספק
 דאורייתא חייב לשרפה תו לא חשיב ספק גזל
 לאיסורא.

ויעויין בשו"ע (יר"ד סי' שג ס"א) דהרואה כלאים
 של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק,
 קופץ עליו וקורעו, ולכאורה הו"ה נמי בספק
 כלאים הוי ספיקא דאורייתא ואסור בלבישה,
 וכן מצאתי להגרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת
 (ח"ב יר"ד סי' קטו) שמוכיח מהגמ' (ברכות יט:). גבי
 מדלגין ע"ג ארונות מטעם דרוב ארונות יש
 להם חלל טפח וכו', ומה בעי לרוב הא בלא"ה
 אף במחצה על מחצה הוי ספק, ומוכח שגם
 ספק איסור דוחה כבוד הבריות וגם בספק
 כלאים קופץ עליו וקורעו, וא"כ מכל שכן היכא
 שלא שייך כבוד הבריות דזה פשוט שחייב
 לאבד את הפאה מספק תקרובת ע"ז ואינו חייב
 לשלם לו מידי.

והנה גבי שור הנסקל אמרינן בגמ' (כריתות כד:)

והיינו לפי שתרומה היא רק של כהנים והוא לא
 יכול לתת להם בגלל הנדר, ולישראל גם כן לא
 יכול לתת שאין הם יכולים לעשות כלום
 בתרומה נמצא שאין לו שום טובת הנאה
 וכמ"ש בשיטמ"ק: "דאיהו לא מצי למיכלה
 ולא הוי ממון כלל הילכך יטלו בעל כרחו דהוא
 אינו יכול ליתנה לשום כהן". והר"ן כתב:
 "דאפקריה להיא טובת הנאה שיש לו בה".
 וכתב שם בשם הרשב"א: "ומהא שמעינן
 שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים
 ליטול אותן בעל כרחו ואינו יכול לעכב אף על
 פי שיכול לישאל על נדרו כיון דהשתא מיהא
 הא לא איתשיל מיהו היכא דאיתשיל חייבין
 לשלם דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו כיון
 דאיתשיל הויין להו הנך פירי כאילו לא אתסרו
 עליה מעולם". ורואים מזה שכל חפץ שאינו
 יכול לעשות בו כלום ואין לו בו אפשרות
 שימוש והנאה כל שהיא הרי שיכולים ליטול
 ממנו ואין בזה איסור גזל.

אכן מדברי הר"ן נראה דעצם מה שאסור
 בהנאה אין זה סיבה להפקיע את בעלותו
 למרות שאין לו בזה שום אפשרות שימוש, ורק
 משום שהוא מפקיר אותם ומתייאש מהם מותר
 לזכות בהם ולכן ס"ל לר"ן שם דאף אם ישאל
 לחכם אח"כ ויתיר לו את הנדר למפרע אפ"ה
 כבר זכה בהם. אבל הרשב"א הא כתב במפורש
 דאם יתיר את הנדר צריכים להחזיר לו כיון
 דלאו מטעם הפקר אתינן עלה, אלא משום
 דהאיסור הנאה שאין לו בו שום אפשרות
 שימוש שולל ומפקיע ממנו את הבעלות ולכן
 אם ישאל על הנדר, איגלאי מילתא למפרע
 דלאו איסור הנאה הוי כיון דחכם עוקר את
 הנדר למפרע ויש לו שימוש בחפץ והוי בעלים.
 ולכאורה בנידו"ד שלא חפצה להפקיר את
 הפאה מחמת רצונה נמצא דיש לה בעלות בה.
 ומאידך גיסא י"ל דשאני תרומה שאין לו בה
 שום אפשרות שימוש ועיי' בבית הלוי (ח"א סי'
 מח), וא"כ הכא נמי בפאה.

גם פשוט שכיון שיש דין על כל אחד מישראל
 לאבד עבודה זרה ואף מספק דספיקא
 דאורייתא לאיסורא, מה שייך גזל ותשלום על

באכילה ואין כאן גזל. לאחר גמר דין אינו הפקר ואם נשתמש בו הזוכה יחזיר דמי שכירותו ויאסרו בהנאה, וצ"ע דאף שאין הפקרו הפקר ונימא דיש לו בעלים, מ"מ מה שיין לומר שישלם לו דמי שכירותו כשאינו לו שום שוויות ממונית, וצע"ג. גם צ"ע מהתוספתא (ב"ק ז, ח) וז"ל: "שבעה גנבין הן הראשון שבכולם גונב דעת הבריות למעלה מהן גונב את האסורין בהנייה שפטור מלשלם, חזינא להדיא דפטור לשלם כשגונב איסורי הנאה, אבל מ"מ אסור לגנוב, ואולי מיירי בשאר איסורי הנאה דשרו שלא כדרך הנאה, ולכן הוי גנב ומ"מ אין צריך לשלם כיון דהוי שימוש פשוט דלא קפדי עליה אינשי, וצ"ע. ועל כל פנים איסורי הנאה דאין להם שום שימוש ואף שלא כדרך הנאתן, נראה פשוט דפטור מלשלם.

והנה גם גבי שור הנסקל שהוא איסור הנאה אי נימא שכוונת הגמ' אינו לדין הפקר אלא ליאוש וכדהבין בנתיח"מ (סי' רסב סק"ג) ונימא שהוא גדר אבודה ממנו ומכל אדם שהבעלים מתייאשים, הנה באבודה ממנו ומכל אדם מבוואר בגמ' (ב"מ כד:) דאפילו עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל, ועל ספינתו שטבעה, וכתב הנמו"י וז"ל: "ואפילו אומר לא מייאשנא לאו כל כמיניה ואפילו מרדף אחריה דבטלה דעתו שהרי אבודה ממנו ומכל אדם". ובחידושי הריטב"א (ב"מ כד:) כתב: "ומיהו אף על גב דצווח דלא מייאש אין בכך כלום דשקורי משקר או בטלה דעתו אצל כל אדם ומשו"ה נעשה כצווח על ספינתו שטבעה בים ואין בדבריו כלום". וגם אם אבודה ממנו ומכל אדם התורה הפקירתו כיון דמייאש וכמ"ש הרשב"א (ב"מ כד:) מ"מ י"ל דלא מהני מה שיצווח שאינו מתייאש כדי שלא יחול דין הפקר מהתורה. ומכל שכן לשיטמ"ק (שם כא:) דלאו מתורת יאוש נגעו בה אלא מגזירת הכתוב.

וצריך לומר לפי זה מה דהגמ' קאמרה דבעדים אומרים רבע שורו לא מפקר, היינו משום דכהאי גוונא לאו אבודה ממנו כיון דיש

אמר רבי כרוספדאי אמר ר' יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדיו, כל המחזיק בו זכה בו. אמר רבא מסתברא טעמא דרבי יוחנן, כגון דאמרי ליה נרבע שורו, אבל אמרו רבע שורו, הוא בעצמו מידע ידיע דלא רבע, ולא מפקר ליה, וטרח ומייתי עדים. ומתבאר דהא דבהוזמו עדיו כל הקודם בו זכה הוא הוא מטעם שמפקיר אותו וכ"מ ברש"י (ד"ה נרבע) וכן כתב רבינו גרשום שם וז"ל: "דמשעה שהעידוהו תחילה שנרבע או הרג את הנפש הפקירוהו בעליו", וכן מבוואר ברמב"ם (הל' נז"מ יג, ג).

ונראה דכל מה שצריך להגיע שהבעלים מפקירים אותו הוא משום דאינו יודע וסבור דילמא עדים שקרנים הם ולכן כל היכא דליכא האומדנא דמפקיר בפירוש לאו הפקר הוא. אבל היכא שהוא ודאי שור הנסקל וכגון שיודע בו שהרג את הנפש הרי זה הפקר מאליו ואין צריכים להפקרו ולא מהני כלל הפקרו דאין הוא בעלים ולא ברשותו הוא להפקירו כדאיתא בגמ' (ב"ק מה.) ובגמ' (פסחים ז.) ועיי' בקצוה"ח (סי' תו סק"ב) דהא דמהני ההפקר היכא שהוזמו עדיו הוא משום דאיגלאי מילתא למפרע דמעולם לא היה אסור בהנאה עי"ש.

וא"כ פשוט הוא דשור הנסקל שעומד הבעלים וצווח שהוא עבריין ורוצה להנות בשורו לא בעינן להפקרו והקודם זכה בו למאן דס"ל דאית זכיה באיסורי הנאה, ומ"מ אינו עובר משום גזל כשלוקח מהבעלים שגם כן רוצים לזכות בו, דאיסור גזל הוא רק מצד מה שיש בדבר שוויות וכשאסור הוא בהנאה אין בו שום שוויות ממון, והכא נמי גבי פאה כיון דהכל אסור מספק או קרוב לודאי הרי שחל על זה דין ביעור וליכא לברורי זה, וא"כ גם אם תצווח ותאמר שאינה מפקירה את הפאה, היא מופקרת ועומדת וכל מי ששורפה ליכא ביה גזל ומזיק.

ולא זכיתי להבין בעניי את דברי המאירי (ב"ק ס) שכתב וז"ל: "אף לענין הפקר יראה שהדין כן, שקודם גמר הדין הפקרו הפקר וזכה הזוכה למה שנשתמש בו או שאם שחטו מותר לו

(ח"א סי' עד אות לה) בעובדא שאחד קנה כסתות ונודע לו שאחד הרבנים ס"ל דאע"ג דמעיקר הדין אין בזה אפילו איסור דרבנן מ"מ יש לחוש לכתחילה לאיסור כלאים משום גזירה, ורוצה לחזור מהמקח. וכתב דיכול לחזור בו מהמקח וכדכתב הרמ"א דכל דפרשי אינשי נקרא והכא דלכתחילה יש לחוש ודאי פרשי עיי"ש. הרי דאף דבר שלהרבה פוסקים משרא שרי, אפ"ה כשהוא רוצה להחמיר כשיטה החוששת יכול לבטל את המקח, הגם דלא דמי כלל לדברי הרמ"א גבי סירכא, דהתם אסור מדין ספיקא דאורייתא שמא יש איסור, אבל כאן הא יש מתירים אפילו לכתחילה. ויעויין בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' סה) כתב אודות יין שלא הותר אלא בהפסד מרובה, לא הותר אלא לבעל היין ובני ביתו משום הפסדו, אבל אחרים למה יקנו ממנו לכתחילה וקרוב לודאי שמחוייב להודיעם ואם לא הודיעם ומכר סתם אפשר הוה מום במקח וחוזר עיי"ש, וסברתו היא דההפסד הוא רק לבעל הבית, ולא לאחרים עיי" בפת"ש (יו"ד סי' לא סק"ב) ודברי מלכיאלי (ח"ג סי' ז). אבל פשוט שאם זה רק חומרא אין יכול לבטל את המקח וכמ"ש המהריט"א (פ"ה דבכורות סי' נא) ועיי" ביבי"א (ח"ה חו"מ סי' ו).

מיהו, אם השתמשה בפאה וכבר זרקה אותה לאשפה, לכאורה אי הוי ספק איסור אין חייב להחזיר לו הדמים לדעת הש"ך (יו"ד סי' קיט סק"ט) ואמנם הט"ז (סקי"ב) ס"ל דגם בספק טריפה מה שאכל אכל ויחזיר הדמים ולא חשבו אכילתו להנאה כלל עיי"ש וכן פשוט דברי הרמ"א שם, אך לכאורה יכול המוכר לומר קים לי כהש"ך. איברא, הנה הט"ז דייק כשיטתו מרש"י (בכורות לו. ד"ה ויחזיר) שכתב גבי שוחט את הבכור ולא הראהו לחכם שיחזיר להם הדמים משום קנס דאיסור ספק, דשאני התם דהוי איסור הנאה ולא שייך בו מכירה, משא"כ בספק טריפה דאסור רק באכילה שייך בו מכירה ולכן מספק לא יחזיר. וא"כ בנידון פאה שהיא איסור הנאה דתקרובת שפיר צריך להחזיר הדמים. ובר מן דין, כיון שהמוכר שוגג בכה"ג לא שייך הקנס שקנסוהו להחזיר את הדמים וכמ"ש הש"ך (סק"ה), אלא דלסברת

אפשרות, משא"כ בזוטו של ים אין מציאות הצלה, ומתיישבא בזה היטב קושיית התרומת הכרי (סי' רסב ס"ה).

טענת ביטול מקח בקניית פאה

גם נראה פשוט דהקונה פאה ואחר כך נתברר לה הענין של תקרובת עבודה זרה, יכולה לבטל את המקח אפילו אחר כמה שנים מעת הקניה, וכמ"ש השו"ע (הו"מ סי' רלב ס"ג). וגם משום דהויא הפאה באיסור הנאה דתקרובת לא חשיב "מקח" וכמ"ש השו"ע (סי' רלד, וז"ל: "כל איסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדברי סופרים, מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל". ומתבאר שלאו רק מדין מקח טעות הוא, אלא דאין כאן מכר כלל ונפ"מ בגונא שידע הלוקח שהמקח אסור בהנאה ובכל זאת קנה, דמקח טעות אין כאן, ומ"מ אין המוכר מחזיר לו דמים אלא המעות הם מתנה כמ"ש הרא"ש (פ"ב דקידושין סי' לא). אבל כשלא שילם לו עדיין אף שידע בשעת המכר שהם איסורי הנאה, אין צריך לשלם לו כמ"ש במל"מ (הל' מכירה טז, יד).

ואפילו אם היה רק ספק ולא קרוב לודאי, מ"מ כתב הרמ"א (שם סי"ב) וז"ל: "ואפילו טריפה שאנו אוסרין מספק, מבטל המקח ואין המוכר יכול לומר אייתי ראייה דטריפה הוי". וכ"כ הרמ"א (יו"ד סי' קיט ס"ד). ומקור הדין בר"ן (פ"ג דחולין) שכתב וז"ל: "אבל הכא אע"ג דמספקא פרשי אינשי מיניה, מ"מ אין לך מום גדול מזה וכיון שהמום מבטל מקח כ"ש טרפות אף על פי שאינו אלא מחמת הספק או מקבלתן של גאונים ז"ל, דכיון דמ"מ מברל בדילי אינשי מיניה אין לך מום גדול מזה". ובריב"ש (סי' תצט) הו"ד בסמ"ע (סק"ח). וכתב בנתיחה"מ (סקי"ב) דהוא הדין חומרא בעלמא. וא"כ הכא נמי כיון דספיקא דאורייתא לאיסורא אין לך מום גדול מזה ויכול לבטל את המקח ואין המוכרת יכולה לטעון גם אני נתאנתי שמכרו לי פאות אסורות מבית עבודה זרה, דלא בשביל שנתאנתה תוכל להונות את הקונה וזה פשוט.

וגדולה מזו כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל

עדיון לא נשתמשה בכסף, דלכאורה האיך תחזיר לה את אותם הדמים ממש שנתנה לה, הא נתפסו בדמי ע"ז גם אם זה מקח טעות, וראיה ממ"ש השו"ע (אבה"ע סי' כח סכ"ב) וז"ל: "עבר ומכר איסורי הנאה וקידש בדמיהם, מקודשת. ואם מכרם לישראל ולא ידע הלוקח שהם איסורי הנאה, ולקח המוכר דמיהם וקידש בדמיהם, ספק מקודשת. בד"א בשאר איסורי הנאה, חוץ מאלילים שאם מכרה וקידש בדמיה אינה מקודשת". ומתבאר שאם מכר ע"ז והלוקח לא ידע דהוי מקח טעות, אם קידש בדמים אינה מקודשת מאחר והדמים חשיבי דמי עבודה זרה, אף שבסברא צ"ב אמאי, הא בטל המקח לגמרי.

וצ"ל דמה דאיתא בגמ' (בכורות לז.) המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, פירות ונמצאו טבלים, יין ונמצא יין נסך מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים, אף דיון נסך תופס דמיו כמפורש בגמ' (ע"ז נד:) מ"מ צריך להחזיר לו דמים אחרים. או שמא היכא שהמוכר גם לא ידע שפיר אין זה נחשב דמי ע"ז ומיירי התם ששניהם לא ידעו.

ובמל"מ (הל' ע"ז ז, ט) עלה ונסתפק בישראל שמכר לחברו עבודת כוכבים והלוקח לא ידע שמה שקנה הוא עבודת כוכבים אם נאסרו הדמים דאפשר דע"כ לא אמרינן דהדמים אסורים, אלא במוכר לעובד כוכבים או לישראל וידע שהיא עבודת כוכבים דהמקח קיים ומשו"ה המעות אסורים, שהרי דמים הללו דמי עבודת כוכבים הם, אבל במוכר לישראל ולא ידע הקונה שהיא עבודת כוכבים שהמקח הוא מקח טעות והמעות גזל הם ביד המוכר, אפשר דלא נאסרו דמים הללו עיי"ש. וכנראה ס"ל דמהשו"ע ליכא ראייה, דסיפא גבי אלילים מיירי שהלוקח ידע אף דבפשוטו לא משמע כן אלא מיירי בגוונא דרישא. וע"ע במל"מ (הל' אישות ה, ז).

השהיית פאות ע"מ לבערם ברוב עם

ונשאלתי מהעוסקים במלאכת הקודש, אם

הסמ"ע (חומ"מ סי' רלד סק"ד) דאין אכילת האוכל מחשב לו הנאה, ואדרבה מצער הוא לו שעבר על איסור דאורייתא באכילתן אף שהיה שוגג, א"כ גם היכא שהמוכר שוגג חייב להחזיר לו את הדמים עיי' בערוה"ש (שם ס"א) ובמחנה אפרים (דיני נזק"מ סי' ט).

אם צריכה להחזיר את הפאה לפאנית

ומסתפקנא למשנ"ת דהקונה פאה ואחר כך נתברר לה הענין של תקרובת עבודה זרה, דיכולה לבטל את המקח אפילו אחר כמה שנים מעת הקניה, אם הפאנית מבקשת ממנה להחזיר לה את הפאה דלכאורה לא תחזיר, חדא, משום דמצווה על כל אחד לבערה כמו כל אדם מישראל. זאת ועוד הא איתא בגמ' (בכורות יג:) דהלוקח גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים, אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר. ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה לים המלח, והטעם הוא משום דהוי מקח טעות. ולאביי דוקא רישא מקח טעות דלא ידע, כיון דלא נתן לו דמים, משא"כ בסיפא לאו מקח טעות הוא דכיון דיהיב זוזי, כי קא משיך איבעי לעיוני שמא יש בגרוטאות ע"ז טפי משאר מקח והדר מימשך וכמ"ש התוס' (ד"ה דכיון). ולרבא רישא דלא יהיב זוזי, לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל, משא"כ בסיפא דיהיב זוזי מיחזי כעכו"ם ביד ישראל וכאילו מוכרו לו ומקבל דמים וכדפרש"י (ד"ה רישא).

וא"כ הכא נמי לפי רבא לא תוכל להחזיר את הפאה כיון שמשכה ומחזי כמי שמוכרת לה. אבל לאביי, לא שייך הכא טעמיה, כיון דלא איבעי לה לעיוני אפילו היכא שנתנה דמים. ומעתה כיון שנתבאר לעיל דבכל איסורי הנאה להש"ך (י"ד סי' קיט סק"ט) אי הוי ספק איסור אין חייב להחזיר לו הדמים היכא שאכל כבר את האיסור א"כ הפאנית לא תחזיר לה את הכסף. ושמא י"ל דאף לרבא בנידו"ד דהוי ספק לא גזרו חכמים אף דסוף סוף מספק אסור לה למכור וצריך עיון בזה.

איכא, עדיין יש מקום עיון בזה אם הפאנית

ובר"ן (דף יח: מדפי הר"ף) כתב וז"ל: "ואף על גב שאסורה בהנאה ואין בה דין ממון, אפ"ה כיון שיכולה להתבטל ע"י עובד כוכבים מצי זכי בה ומכאן דחמץ בפסח של עובד כוכבים שאפשר ישראל לזכות בו הוי חמץ של ישראל ואסור לעולם, כלומר הסיבה שיכול ישראל לזכות בעבודה זרה של הגוי ולהכי גזרינן דילמא מגבה וזכי לה והויא ע"ז דישאל דלא מהני לה ביטול הוא משום דהא דאין זכיה באיסורי הנאה היינו דוקא כשהאיסור הנאה הוא מוחלט ואינו יכול להפקע, משא"כ ע"ז דמהני לה ביטול שפיר יכול לזכות.

ומעתה במקרה של תקרובת עבודה זרה כגון פאות דנידרו"ד, הנה לדברי הר"ן הא כיון דלית לתקרובת דין ביטול ממילא לא יכול לזכות בה ובאמת לא שייכא הגזירה דילמא מגבה לה, וגם לדברי הריטב"א אין כאן שום מוסף איסור כיון דאין דין ביטול לעבודה זרה וממילא לא שייך זכיה אפילו אם יתכוין לזכות.

אבל מכיון שדין אין זכיה באיסורי הנאה הוא אינו דין מוסכם, עיי' בריב"ש הנ"ל וכבר נתבאר אצלי במקום אחר באורך דעות הראשונים בזה ואכמ"ל, הנה יש לדון אם יתכוין להדיא שלא לזכות, דפשוט הגמ' דלעיל מיירי שיש לו כונה לזכיה אטו להכי גזרינן, משא"כ הכא מתכוין שלא לזכות וי"ל דאין לו בזה שום זכיה. ונחזי אנן דהנה בגמרא (ר"ה כח.) איתא: אמר רב יהודה בשופר של עבודה זרה לא יתקע, ואם תקע יצא. בשופר של עיר הנדחת לא יתקע, ואם תקע לא יצא. מאי טעמא כותתי מיכתת שיעוריה. והא דבתקע בשל ע"ז יצא בדיעבד פרש"י משום דמצות לאו הנאה ניהו.

ובחידושי הרשב"א כתב וז"ל: "ואם תקע יצא. ובמסכת חולין בסוף פרק כסיוי הדם תניא לא יצא ואוקימנא לה באשרה דמשה דכתותי מכתת שיעוריה, והוא הדין בשל תקרובת ע"ז דגוי דלית ליה בטלה עולמית דאיתקש למת, אבל הכא בשופר שהוא עצמו ע"ז אי נמי שהוא משמשי ע"ז, והכא במאי עסקינן בשנטלו על

מותר לאסוף פאות ע"מ לבערם ברוב עם לצורך הטמעת האיסור החמור של תקרובת עבודה זרה וכיון שזה דין חדש ולא נתבאר בפוסקים, לכן מוכרח אני להאריך קצת בזה.

הנה איתא בגמ' (ע"ז מב.) איתיביה. עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים שלו ושל חברו, וישראל אינו מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים, אמאי תיהוי כעבודת כוכבים שנשתברה מאליה. ומשני, אמר אביי שפחסה. ומקשה הגמ' וכי פחסה מאי הוי, והא תנן פחסה אע"פ שלא חסרה בטלה. ומשני רבא, לעולם כי פחסה ישראל נמי בטלה, אלא גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטיל לה והוי עבודת כוכבים ביד ישראל, שאינה בטלה לעולם.

מבואר מכאן דישאל המגביה עבודה זרה של גוי זוכה בה והויא ממש עבודה זרה דישאל דלא מהני לה ביטול. אבל יש לומר דהגזירה היתה דילמא יתכוין לזכות בה או דסתמא כל שאין לו כונה הפכית שלא לזכות בה זכה בה והויא עבודה זרה של ישראל דלא מהני ביטול, ואין הכי נמי, אם נתכוין להדיא שלא לזכות בה שפיר דמי.

והנה עצם דברי הגמ' צע"ג הא אפילו יתכוין לזכות בה אמאי הויא ע"ז של ישראל ולא מהני לה ביטול הא כיון דעבודה זרה אסורה בהנאה אין זכיה באיסורי הנאה כדס"ל לרשב"א (ש"ה ס' קעח וס' תרב) ועיי' שו"ת ריב"ש (ס"ה תא) ומחנה אפרים (דיני זכיה מהפקר ס"ד) ובקצוה"ח (ס"ה תו סק"ג) ואכמ"ל. וכבר עמדו בזה הראשונים יעויין בחידושי הריטב"א שכתב: "פירוש דאף על גב דכי מגבה לה איסורי הנאה היתה, ישראל זוכה באיסורי הנאה לחשבה שלו להוסיף בהם איסור, מכאן לישראל הזוכה בחמץ בפסח שהוא אסור לאחר הפסח כדין חמץ גמור שהיה לו קודם הפסח שעבר עליו הפסח", כלומר נכון שאין זכיה באיסוריה' ולא חשיבי כשלו, מ"מ אם נוסף איסור שלא היה קיים קודם שפיר זוכה ולכן כאן שישאל המגביה מוסף איסור שלא יהני לה הביטול כיון שזכה בה והויא ע"ז של ישראל דל"מ לה הביטול, שפיר יש לו בו זכיה.

מנת שלא לזכות בו הא נטלו לזכות בו מדאגביה קנייה ונעשה דישראל".

ובתוספות הרא"ש וז"ל: "וא"ת ע"ז דגוי נמי מכי אגבהה נעשית ע"ז של ישראל כדאמרינן (ע"ז מב.) דגזירה דילמא מגבה לה והדר מבטל לה, וי"ל במגביה על מנת שלא לקנותה. וכ"כ התוס' (חולין פט. ד"ה והתניא) וז"ל: "וא"ת עבודת כוכבים דעובר כוכבים מכי אגבהה היא דישראל כדאמר (ע"ז מב.) גזירה דלמא מגביה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן במנועל שאין שלו חליצתה כשרה".

הנה כי כן מתבאר להדיא בדברי הראשונים כמלאכים, שאם הגביה את השופר שהוא ע"ז של גוי ולא נתכוין לזכות אינו זוכה בה ולא הוא ע"ז דידיה, ועיין בב"י וב"ח (ארו"ח סי' תקפו) ואכמ"ל וא"כ אפילו לסוברים דיש זכיה באיסורי הנאה מ"מ כשנתכוין להדיא שלא לזכות אינו זוכה, ואולי עדיף להניח במקום הפקר שלא יקנה מדין קנין חצר, הגם שאין זה מחייב לפמ"ש תוס' (ב"ב נד.) היכן שלא רוצה שתקנה אינו קונה ובפרט על פי הגמ' (ב"מ צו:) איסורא לא ניחא ליה דליקני והארכתי כע"ז בזה בברית הלוי (ח"א סי' סה).

ברם כבר הארכתי לעיל דיש מצוות ביעור ואיבוד תקרובת עבודה וזה וכמו שהוכחתי שם מהרמב"ם ורש"י ויש להוסיף שכן מבואר להדיא גם ברשב"א (יבמות קג:) והנה חכם אחד שליט"א העירני מדברי מרן הקהלות יעקב (ב"ק ס' א) שצידד בדעת הרמב"ם דליכא דין איבוד בעבודה וזה וחשב לדייק כדדייקתי עיי"ש, אבל באמת כבר הוכחתי מדברי הרמב"ם המפורשים (הל' ע"ז תו.) דיש דין איבוד בתקרובת, וא"כ דברי מרן הקה"י תמוהין ביותר, ואולי י"ל דיסבור דדין מצוות עשה דאיבוד ליכא להרמב"ם בתקרובת אלא הוא רק דין איבוד מחשש תקלה וכמו שכתבתי שם, אבל לא היה לו לסתום, עכ"פ ברש"י (ע"ז סד. ד"ה רבנן) מפורש דגם ביין נסך שאסור מדין תקרובת איכא המצוות עשה וכן הסכימו הרמב"ן

והרשב"א (ע"ז סג:) וכן מבואר ברשב"א (יבמות קג:) ופשוט הרמב"ם אדרבה מוכח דאיכא נמי המצוות עשה, הכי נקטינן.

ואחר הודיע השי"ת אותנו כל זאת לכאורה יהיה אסור לאסוף פאות אפילו אם יתכוין שלא לזכות בהן דמיד חלה עליו המצות עשה לאבד תקרובת עבודה וזה ואסור להשהות את המצווה כבכל מצוות עשה דכל רגע שאינו מקיימה עובר על ביטול מצוות עשה. והא דגבי שופר יצא ידי חובה התם מיירי שעדיין הוא של גוי ולכן ליכא המצוות עשה דאיבוד, וגם התם לא קמיירה הגמרא אלא אם יוצא ידי חובה או לאו וקאמרה דיוצא כיון דמצוות לאו להנות ניתנו ולא מיירי כלל מענין חיוב לאבד עבודה וזה ועיין בריטב"א (ר"ה שם) ובמג"א (סי' תקפו) ואכמ"ל.

והנה בגמ' (שבת קלא.) תניא נמי הכי ושויין, שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה לפתחו שהוא חייב. מאי טעמא אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להם זמן. אמר ליה אביי אדרבה, מדאין קבוע להם זמן כל שעתא ושעתא זמניה הוא. ופרש"י וז"ל: "כל שעתא זמניה הוא וכיון שיש לו טלית, בכל יום שמשהה בלא ציצית עובר בעשה, ואפילו מונחת בקופסא, הלכך, כל יומא רמיא מצותיה עליה". וחזינא דמצוה שאין קבוע לה זמן כל יום ויום עובר על ביטול מצוות עשה. וצ"ב מ"ש רש"י "כל יומא" ולא כתב "כל רגע", ועיי' להגר"מ אריק בטל תורה שם מ"ש, ולהלן נכתוב בזה.

אכן י"ל שכל זה דוקא במצוות ציצית שהמצווה שיקיים מחו היא כבר מצווה אחרת אמטו להכי יש ביטול העשה כל רגע ומפורש כן בתוס' (ד"ה ושוין) וז"ל: "אבל סוכה ציצית ומזוזה בכל יומא מיחייב בהן אפילו קיימם היום חייב לקיימם למחר הלכך כשעבר היום ולא עשאם מצות היום לא יקיים עוד לעולם", אבל בנידוד דיש עליו חדא מצוה לאבד את התקרובת והוא מעשה איבוד חד פעמי י"ל שאין בזה ביטול עשה כי אם זריזין מקדימין וכל שבסוף איבד את התקרובת לא חשיב מבטל עשה.

דעובר בכל רגע, משום דמצוה של עכשיו יפסיד אף אם יעשנה אח"כ והוי מעוות לא יוכל לתקון על העבר, משא"כ בהבאת חובת נדרו, ומ"מ כיון דבלילה אי אפשר להביא קרבן ומפסקי לילות, שפיר כל יום חובתיה ועובר כל יום וכמו במצוות מילה וכנ"ל וזה מקור דברי הרמב"ם. ועיי' בביאור הגר"א (י"ד סי' רסא סק"ב).

וכן ראיתי לרבינו המאירי (ר"ה שם) שכתב וז"ל: "עברו על הנודר שלשה רגלים ולא הביא את קרבנו הרי זה עובר בכל תאחר בכל יום ויום, ואף על פי שבכובש שכר שכיר פירשו (ב"מ קי:): מכיון שעבר עליו בקר ראשון שוב אינו עובר עליו, פירשו בו הטעם מפני שאין הלילות נפסקות מימים לחיוב זה, שהרי חובה עליו לפרעו כלילה כביום וכן בכל דבר של צדקה. אבל קרבן שאין זמן הקרבנות כלילה, נמצא שמתחדש עליו חומר הלאו בכל יום".

ברם, ראיתי לרבינו הריטב"א (ר"ה שם) שכתב וז"ל: "וכן הדין בצדקה כל היכי דקיימי עניים אפילו לאלתר כל שעה עובר עליו", וכנראה שהבין דכל יום דקאמרה הגמ' לאו דוקא הוא. ועיי' בערוך לנר ובגליוני הש"ס (ר"ה שם).

והנהגה השו"ע (סימן תמד,ו) כתב: "ההולך ביום ארבעה עשר לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזור לביתו ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער ואם לאו, יבטלנו בלבד". וכתב המג"א (סקי"א) דמיירי שהוא עדיין בשעה חמישית שיכול לבטל ולכן אם לא יכול לחזור לביתו יבטלנו בליבו, אבל אם הגיעה כבר שעה ששית חייב לחזור לבער שהרי אז אינו ברשותו לבטל ואף על גב דעיי' תבטל מצות מילה, מ"מ עשה דתשביתו חמיר טפי שהוא עובר עליה בכל רגע משא"כ במילה ואינך עיי"ש. והובאו דבריו במשנ"ב (סק"ג).

וכתב בשעה"צ (סק"ד) דהאחרונים גמגמו בדברי המג"א, שהרי גם במילה החיוב בכל עת למול. וכתב: "ולעניות דעתי הצדק עם המג"א, שבמילה אף שחייבה ביום השמיני, מכל מקום

ברם הרמב"ם (הל' מילה א,ב) כתב וז"ל: "אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונמנע למולו שבית דין מלין אותו בעל כרחו, נתעלם מבית דין ולא מלו אותו, כשיגדל הוא חייב למול את עצמו, וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול את עצמו הרי הוא מבטל מצות עשה, אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד". הרי מפורש שגם במילה שהיא מצוה חד פעמית למול עצמו אם לא מל עובר בכל יום ויום. והטעם שלא כתב שעובר בכל רגע אלא בכל יום ויום הוא משום דשאני מצוות מילה שהיא מצווה רק ביום ולא כלילה וע"כ היא תלויה בכל יום ויום, וגם חזינא דביום השמיני הוא רק דין זריזין, אם כן גם כשעבר היום השמיני אינו עובר אלא בכל יום ולא בכל רגע ורגע.

וכן מוכח במישור ממ"ש הרמב"ם (הל' מילה א,ח) וז"ל: "אין מלין לעולם אלא ביום אחר עלות השמש, בין ביום השמיני שהוא זמנה בין שלא בזמנה שהוא מתשיעי והלאה שנאמר ביום השמיני ביום ולא כלילה, מל משעלה עמוד השחר כשר, וכל היום כשר למילה, ואעפ"כ מצוה להקדים בתחלת היום שזריזין מקדימין למצות". הרי דאף מילה שלא בזמנה כל היום זמנה וממילא אינו עובר אחר יום השמיני בכל רגע ורגע.

ויש מהאחרונים דס"ל בדעת הרמב"ם דכל יום ויום לאו דוקא הוא אלא בכל רגע ורגע, עיי' בדבר אברהם (ח"א סי' לג וח"ב סי' א) ולכן כתב שם שכשיש שני תינוקות למול ואחד מהם היא מילה שלא בזמנה יש להקדימו למילה שהיא בזמנה כדי שלא יעבור בכל רגע ורגע על ביטול עשה עיי"ש. ולא ידעתי האיך יפרנס דברי הרמב"ם הנ"ל, ועיי' מה שכתב על דבריו בזכר יצחק (ח"א סי' א).

ומצינו כזה במה דאיתא בגמ' (ר"ה ו:): גבי קרבנות אמר רבא כיון שעברו עליו שלש רגלים בכל יום עובר בכל תאחר, ולכאורה אמאי אינו עובר בכל רגע ורגע על כל תאחר, ועל כרחך כיון דהוי הקרבה אחת ולא דמי לציצית ומזוזה

מצוות עשה. ועיי' בחזו"א (יו"ד סי' קנד סק"א) ובדבר אברהם (ח"ב סי' א).

ורחש ליבי דהנה זה ודאי דשאני מילה דהתורה קבעה לה זמן ביום השמיני אמטו להכי כל יום שמאחר חשוב מבטל עשה דאחר שמיני לא אמרינן דכל יומא זימניה הוא כדאיתא בגמ' (שבת קלב.) דהא דאצטריך גם קרא דביום השמיני ימול וגם בן שמונת ימים, חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי, דאי מחד סלקא דעתך דדוקא שביעי לא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא. וכן גבי ציצית ומזוזה אע"ג דלא קבוע לה זמן, מ"מ אם מאחרה הפסיד את המצוה של עכשיו ולכן חשיב מבטל מצוות עשה כל רגע. אבל באיבוד תקרובת עבודה זרה, הא היא מעשה איבוד חד פעמי וגם התורה לא קבעה למצוה זו זמן, א"כ שפיר י"ל דאינו חשיב מבטל מצוות עשה אלא הוא מדין זריזין וכל שיש לו סיבה למה מאחרה שפיר דמי.

ומצינו כזה גבי פדיון הבן דאע"ג דכתיב: "ופדויו מבן חדש תפדה", הנה אין כוונת התורה לומר דאחר ל' יום כל רגע עובר אלא כוונת התורה למימר דלפני שלשים אי אפשר לפדות ואחר ל' אפשר לפדותו ולא מצינו דיש ביטול עשה כל רגע, עיי' בתרוה"ד (סי' רלג) וכבר הוכיחו מהא דתנן (בכורות מט.) מת האב אחר שלשים יום הרי הוא בחזקה שנפדה עד שיאמרו לו שלא נפדה. ולא בעינן עדות גמורה כיון דהך חזקה שנפדה לאו זו היא חזקה מעלייתא דרובא דאינשי לא עבדי למפרע חובו מיד וכדפרש"י. ואם איתא שאחר ל"א עובר בעשה כל רגע, אמאי לאו חזקה גמורה, הא ודאי פרע חובו כדי שלא יעבור על עשה וכהאי גוונא אשכחן בגמ' (ב"מ קיב:) גבי כל תלין דבעבר זמנו אין הפועל נשבע ונוטל כיון דאיכא חזקה שאין בעל הבית עובר משום כל תלין. אע"ג דבעה"ב טרוד בפועליו הואהני מיכל זה דוקא מקמיה דלימטייה זמן חיוביה, אבל מטא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומידכר, עיי' בספר ראשית ביכורים ובטל תורה למהר"ם אריק (בכורות שם) ובחידושי הרש"ש (מנחות טו.) וע"ע במהרי"ט אלאגיז (פ"א בכורות אות

זמנה הוא כל היום אלא שזריזין מקדימין, מה שאין כן העשה דתשבתו הוא מתחיל תכף לאחר חצות ואם כן חיובה קודם, ואף דעל ידי זה שיבער ממילא ידחה לבסוף המילה על יום אחר, לית לן בה, וגם במילה שלא בזמנה שחיובה בכל רגע ורגע, מכל מקום לא דמי לעשה דתשבתו, דלענין חמץ דכתיב אך ביום הראשון ילפינן מיניה שאסור להיות חמץ בבית ישראל מחצות היום של ערב פסח עד כלות ז' ימי פסח, וכשמבטל יום אחד מצוה זו שוב אי אפשר לתקן אותו יום, והוי חסרון שלא יוכל להמנות, מה שאין כן במילה סוף סוף ימול אותו ולא חיסר אלא מה שהשהה מלקיים. ועיי' באבן העזר דחולק על המג"א וכדברי המג"א מבואר בהדיא בחידושי מהר"ם חלאוה, עיי' שם בפירושו ובפסק הלכה, ומטעם דקדים איסורא דחמץ, וכונתו כמו שבארנו מתחילה".

ומתבאר דס"ל דבמילה שלא בזמנה באמת עובר בכל רגע ורגע. וזה צ"ע מדברי הרמב"ם הנ"ל. עכ"פ ברמב"ם מפורש שעובר בכל יום ויום. וראיתי להגר"פ פערלא על ספר המצוות לרס"ג (ח"ג עמ' קעט) שתמה דמנא ליה להרמב"ם זה, הא שפיר י"ל דאם לא מל עצמו ביום השמיני וביטל העשה או בלא מלו אביו אינו עובר בכל יום ויום, וכל ששל בסוף לא עבר כלום עייש"ב. וע"ע בשיעורי רבי שמואל (מכות יד. אות תיב-תיד).

המורם מן האמור שעל מצוות עשה שאין לה זמן קבוע וכל רגע מקיים בה מצווה ואם יקיימה רק אחר כך הפסיד המצוה של עכשיו כגון ציצית ומזוזה וכל כיו"ב, הרי הוא עובר על ביטול מצוות עשה כל רגע ורגע. ואם קיום המצוה הוא חד פעמי כגון מצוות מילה, אינו מבטל מצוות עשה כל רגע אלא כל יום שמההה המצוה עובר בביטול מצוות עשה כיון שהתורה תלתה זה ביום השמיני או משום דמפסקי לילות. אבל מצוות עשה שאין לה זמן קבוע ולא מפסקי לילות והיא מצווה תמידית והיא אחד פעמית י"ל דאינו עובר כל רגע על ביטול עשה אלא הוא רק דין זריזין מקדימין וכל שיקיים העשה לבסוף אינו עובר על ביטול

יד) והכא נמי גבי תקרובת אינו עובר כשמשהו אם לבסוף מקיים העשה.

הנכר מביתם, שפיר אינו עובר על העשה לאבד תקרובת עבודה זרה.

וגם אי נימא דגם בפדיוה"ב עובר בעשה וכדכתב בתניא רבתי (סי' צח) וז"ל: "ומכאן ואילך כל יום ויום עובר עליו בעשה דתפדה". וכ"כ בספר התדיר לרבי משה ב"ר יקותיאל מן האדומים (סי' נב סדר פדיון הבן עמו' רפה) וז"ל: "ומאימתי חייב פדיון מבן חדש ומעלה שנאמר: 'ופדויו מבן חדש תפדה'. ואם פדאו קודם שלשים יום אינו פדוי מכאן ואילך בכל יום ויום עובר בעשה דתפדה אם אינו פודהו", הנה כי כן שאני התם דאין זה רק שמכאן ואילך ראוי לפדיון, אלא התורה קבעה לו יום כמו במילה אמטו להכי כשעבר הזמן עובר בכל רגע. אבל באיבוד ע"ז ותקרובתה שאין לה זמן ואין קיום מצוה כל רגע ורגע אין זה אלא שיהיה מצווה שלא עובר עליה בביטול מצוות עשה כל שלבסוף מאבדה.

וכיו"ב ראיתי למרן החזו"א (נגעים סי' יג סק"ז) שדן במצוה שאין זמנה קבוע מאימתי עובר וכתב הנראה שבכל מצוה שאין זמנה קבוע ממתין בין לדבר מצוה ובין להפסד ממון, והא דאיצטריך קרא בנגעים היינו משום דחמירי טפי וחייב על קציצתן וכתוב בהו השמר, אי נמי קרא אשמועינן דממתין ואין בו משום זירוז והו"ה בשאר מצוות ממתין לדבר מצוה ולדבר הרשות וכדאמר (גדרים לב.) במשה שנענש שנתעסק במלון תחילה וכתב: "ומיהו אם מתעכב בלא טעם אפשר דעובר בעשה ואפשר דכל שדעתו לקיימה אינו עובר בעשה כעימ"ש התוס' (פסחים כט:) במשה חמץ ע"מ לבערו".

איברא דבתוספות הרשב"א משאנץ (פסחים שם) כתב: "ואומר רבי דמיד דכשיפדה אותו צריך להסיקו הכל יחד תחת תבשילו דאין יכול לשהותו ולהסיקו מעט מעט גזירה דילמא אתי למיכליה". וכ"כ בתוס' הרא"ש.

ובר מן דין הנה בנידון דידן שמשהו את קיום המצוה בשביל לבער את התקרובת עבודה זרה ברוב עם יש לדון בזה דלא יהיה מבטל מצוות עשה, דהנה התוס' (פסחים כט: ד"ה רב אשי) אהא דלרבי יוסי הגלילי דחמץ בפסח שרי בהנאה הנהנה מחמץ של הקדש מעל וכתבו התוס': "ומכאן מוכיח ר"י שהמשהו חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה, דאי אמרת עובר אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה אלא ודאי לא עבר, וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף".

ויש להסתפק ככוונתם דלכאורה מתבאר דאין בכך ביטול העשה כל שדעתו לבערו הגם שכוונתו לבערו רק אחרי כמה ימים ורק סיבה צדדית דילמא אתי למכליה. אבל הא אינו מוכרח כלל, די"ל דאע"ג דדעתו לבערו עם כל זאת צריך להתחיל להתעסק בו מעט ואז אף שבחלק אינו מתעסק כלל, מ"מ ליכא העשה כה"ג, אבל כשאינו מתעסק בו כלל י"ל דשפיר עובר. ויעויין בתוספות רבינו פרץ שכתב: "וקשה דהיכי מצי ישראל לקנותה הא יעבור עליו בכל יראה ובל ימצא. וי"ל כיון דמחזור עליו לבערו הרי הוא כמבוער ומשום הכי אינו עובר עליו". ויתכן שלדבריו אין צורך להתחיל בעשה.

ולכאורה יקשה דאכתי יקשה הא אינו יכול לפדותו כיון דעובר על מצוות עשה דתשביתו, ומוכרח מזה דמהאי טעמא שכתבו התוס' הו"ה דאינו עובר על תשביתו כה"ג שדעתו לבערו. וא"כ כאן בנה אב שכל עשה שדעתו לקיימו אינו עובר עליו בכל רגע. ומעתה בנידו"ד דרוצה לבערו אלא שאוסף פאות על מנת לבערם מן העולם ורק רוצה שהמעמד יהיה מכובד יותר לדרבן נשים להסיר את אלוהי

וחזי הוית להמקו"ח (בפתיחה לסי' תלא) שהביא קושיית השאג"א (סי' פא) שתמה מהא דאיתא (פסחים מו.) כיצד מפרישין חלה בטומאה דהויא הבערה שלא לצורך ולהמתין עד הערב הלא תחמיץ דר"א אומר ואומר לא תקרא לה שם עד

לו לריה"ג לומר כן, וכוונתו רצויה, דאל"כ מה בכך שמותר בהנאה הא אין לו בזה כל תועלת, ועל כרחק לא אסרה התורה כהאי גוונא. אבל לדין דחמץ אסור בהנאה, י"ל דאף אם משהה על מנת לבער עובר אעשה. וא"כ להלכה לא פסקינן כסברא זו.

גם י"ל דשאני מצוות עשה דתשבייתו דס"ל לתוס' דהו"ל לאו הניתק לעשה וא"כ התשבייתו בא לתקן את הלאו אמטו להכי אינו עובר בשהיה כשדעתו לבערו, אבל בסתם עשה, י"ל דעובר כל רגע ורגע במה שמשהה עצמו גם היכא שדעתו לקיים העשה. ועיין באשל אברהם מבוטשאטש (או"ח סי' יג) ובפרי יצחק (ח"א סי' יז) וצ"ע.

והנה בסברא נראה שאין חצר של אדם זוכה לו כשעומד וצווה שאינו רוצה לזכות וכן מפורש בחידושי הריטב"א (ב"מ יא.) וז"ל: "ואין חצרו זוכה לו במה שאין רוצה לקנות". ולומר איפכא הוא דבר מוקצה מהדעת אף שלא מפורש זה בתלמודא דידן. ומוכרחים לומר לפי זה דהא דמקשה הגמ' (ב"מ י.) אהא דאמר ר"ל ארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום מתקנת חכמים דלא לייתי לאנצוויי מהא דתנן ראה את המציאה ונפל לו עליה, ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה בה. ואי ארבע אמות של אדם קונות לו, נקנו ליה ארבע אמות דידיה ואמאי זה שהחזיק בה זכה. ומשני כיון דנפל עליה גלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דנקני, בארבע אמות לא ניחא ליה דנקני.

וכתב הרשב"א שם דדוקא בקניה דרבנן אמרו כן כיון דאינו זוכה אלא בתקנת חכמים הרי זה כאומר אי אפשר בתקנת חכמים ששומעין לו, אבל בקניות דאורייתא אף על גב דגלי אדעתיה קנה. ובחידושי הר"ן שם כתב בשם הרשב"א דהו"ה בקניות דאורייתא, דאינו קונה בע"כ עיי"ש. הנה כי כן שאני התם דרוצה לקנות רק שאינו רוצה לקנות בד' אמות אלא בנפילה, אמטו להכי אמרינן דאם זה היה קנין דאורייתא שפיר היה זו דאינו יכול לומר איני רוצה בקנין זה דלאו כל כמיניה וכמו שביאר הגר"ש איגר

שתאפה וכן בתירא אומר תטיל בצונן. ואם איתא לדברי התוס' דמשהה חמץ על דעת לבערו אינו עובר על כל יראה, אמאי לא יאפה וישהה את החלה על מנת לבערה הערב דבכה"ג אף שתחמיץ אינו עובר עליו. ועוד יקשה עמ"ש תוס' (פסחים ה: ד"ה לא) אהא דמתבאר התם דאם אמרינן מתוך היה מותר לשרוף חמץ ביום טוב וכתבו: "דאי אמרינן מתוך שרי אף על גב דבעינן צורך היום קצת הכא מה שמבער הוי צורך". והא למה שכתבו התוס' הנ"ל דמשהה חמץ על דעת לבערו אינו עובר על כל יראה א"כ לא הוי צורך כלל דהרי יכול לבערו במוצאי יום טוב כשיחשוב לבערו.

ותירץ המקור חיים (בהקדמה לסי' תלא) וז"ל: "נראה דדוקא שמשהה אותו בשעה שעוסק כדי לבערו כמו התם (פסחים ט: ט) שפודיהו ומסיקו תיכף. ונראה לי להביא ראייה לדבריהם מהגמ' (פסחים כד:) שאמרו חכמים לר"י לא מצא עצים לשרופו יהא יושב ובטל והתורה אמרה תשבייתו, ולא אמרה הגמ' דרחמנא אמר כל יראה. אלא כיון דודאי משהה אותו מחמת שעוסק ומחזור אחר עצים לשרופו ליתא ללאו רק שאחר שאולי לא ימצא עצים לשרופו ויתבטל ממצוות עשה".

וכן ראיתי למרן החזו"א (או"ח סי' קיח סק"ז) שכתב: "נראה כוונתם לדעולם בלאו הנמשך כל שמתחיל לקיים העשה אינו עובר על הלאו כגון גזילה דכל זמן שמחזיק בידו את הגזילה ומוליכה לנגזל מיד נפסקה העבירה דכיון דכבר עסיק במצוה פקעה העבירה והכא נמי אם יש בידו חמץ והתחיל לעסוק במצוות תשבייתו ומבקש עצים לשרפו נפסק חטאו הילכך רשאי לקנות חמץ לבערו תיכף". ותמוה מה שכתב בדבריו בנגעים הנ"ל לדמות זה לדברי התוס'.

ועוד נראה דאין ללמוד משם לנידון דידן, דיעויין בחידושי רבינו דוד דהתוס' כתבו להוכיח דמשהה ע"מ לבערו שפיר דמי מריה"ג דמעל לפי שיכול להסיקה תחת תבשילו וס"ל דחמץ מותר בהנאה, הילכך שפיר אם עושה כן על מנת לבערו ליכא איסור דהיתר הנאתו גרם

לו שפיר היה זוכה הגם שהוא איסור. ועיי' במנ"ח (מצו' תקמה סק"ד).

אבל באמת בנידון שלפנינו יש לדון אי כשרוצה בעצם הפאה שיוכל לבערה ברוב עם אם יכול להיות עומד וצווח שאינו רוצה "שתזכה" לו חצירו, דנהי שאין חצרו זוכה לו במה שאין רוצה לקנות, וכ"ש איסורא דלא ניחא לי דליקני, מ"מ שאני התם שאינו רוצה לזכות כלל ובוה כיון דחצר מדין שליחות אין אדם נעשה שליח לחבירו בעל כרחו, אבל כשיש לו רצון בעצם החפצא כדי לקיים בו מצוות ביעור, רק שהוא אומר שאינו רוצה שיהיה לו "זכיה" מחמת האיסור, מסתברא דלא מהני מה שיאמר שאינו רוצה שתזכה לו חצירו. וגם יתכן שכל זה דצווח ואומר שלא תזכה לו חצירו הוא רק כשמוציאו אח"כ מחצירו ולא כשמשהה החפצא בחצר רק שאומר שאינו רוצה בו וא"כ הוא חיוב מדינא בנידו"ד שצריך שלא להניחו בחצירו ולא כמו שכתבתי שהוא רק טוב. ויש לי הרהורי דברים רבים עוד בזה ולכשאתפנה אשנה פרק זה.

עכ"פ בנידון שאלתא דידן נראה דהשליח יקח את הפאות ויכוין להדיא שלא לזכות בהן ויניחן במקום הפקר שלא יקנה מדין קנין חצר וגם שלא ישהה בביתו תועבה זו המשפיעה על קדושת הבית היהודי וכל זה על מנת לבערן בזמן ובעיתוי המוקדם, הטוב ביותר, של ברוב עם הדרת מלך.

והנה יש לדון עוד אם יש לאסור השחיית הפאות עד שריפתן מדין רוצה בקיומה של התקרובת. והנה תנן (ע"ז סב). השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור. ובגמ' קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין וביין נסך. וצ"ב מהו שורש הקנס. ובחידושי הריטב"א כתב וז"ל: "והא דקרי ליה קנס, מפני שעושין עבירה דעבודה זרה וכל אביזרהא, אסור לקיימם בעולם איסור תורה. ומדרבנן אף רוצה לקיימן אסור וכל שעושה בהם מלאכה הרי מקיימם". הנה כי כן מתבאר דדין רוצה בקיומו אין זה משום דחשיב נהנה מהיין נסך, אלא הוא איסור

בשו"ת הגרע"א (שו"ת ח"א סי' רכא) וכ"כ הגרע"א (ח"ב סי' צו). אבל בעלמא שפיר אין חצירו קונה לו כשלא רוצה.

ויעויין בגמ' (ב"מ קב.) והשתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם, שנאמר שלח תשלח את האם, והדר את הבנים תקח לך, אפילו תימא דנפלה לה לחצירו, כל היכא דאיהו מצי זכי ליה חצירו זכיא ליה, וכל היכא דאיהו לא מצי זכי ליה חצירו נמי לא זכיא ליה. וחידוש גדול כתב בחידושי הריטב"א וז"ל: "חצירו נמי לא זכיא ליה. פירוש ואפילו מדעתו ורצונו, ובגניבה בלחוד הוא דרבי רחמנא שיתחייב כפל ע"י חצירו מדכתוב אם המצא תמצא. ויש שפירשו דהכא לא זכיא ליה שלא מדעתו קאמרינן, והראשון יותר נכון". ולפי דברי הריטב"א בנידו"ד שיש כאן תקרובת עבודה זרה אין החצר זוכה לו אף אם ירצה לזכות, ונראה הביאור בזה כיון דחצר מדין שליחות אין שליח לדבר עבירה שפיר לא יחייב אפילו אם ברצונו לזכות וכ"מ במחנ"א (קנין חצר סי' ד).

ברם האמת תורה דרכה דכל זה אי נימא דחצר קונה מדין שליחות, אבל אי חצר מדין יד אתרבאי שפיר אם לא יתכוין שלא לזכות לא מהני ולא מידי. וגם מפורש בגמ' (ב"מ שם) דילפינן מחצר דגניבה דהיכא שהשליח אינו בר חיובא שפיר אמרינן יש שליח לדבר עבירה וכהן שאמר לישראל לקדש לו גרושה שפיר חייב המשלח וא"כ לאו דוקא בגניבה אמרינן דיש שליחות לדבר עבירה היכא דשליח אינו בר חיובא, וא"כ כשמוניח הפאה נכרית בחצירו שפיר זוכה אם לא מתכוין להדיא שלא לזכות.

ועיי' בתוספות הרא"ש (ב"מ שם) שכתב: "והו"ה דהוה מצי לתרוצי בגדול כגון שנתן ידו או בגד תחת הביצים בעוד האם רובצת עליהם ולא נתכוין לזכות דאיסורא היא אלא הגביהן כדי שלא יזכה בעל החצר בביצים אחר שלוח ושלח האם ונטל הביצים". ועיי' נמי בתוס' (שם ד"ה לא צריכא) ובריב"ש (סי' שצד), ומפורש שאם רוצה לקנות בחצר שהוא הבגד והיה מתכוין שיזכה

דרבנן לרצות בקיומו ולהכי קנסוהו רבנן.

ויעיין בחידושי הריטב"א (ע"ז טו.) דשרי לפועל להשכיר עצמו בכלאי הכרם, והיינו משום דס"ל דרק בע"ז שכרו אסור. ולכאורה צ"ע הא כיון דיש כאן איסור הנאה מה לי ע"ז מה לי כלאי הכרם. ומוכרח דס"ל לריטב"א ששכר פעולה לא חשיב הנאה מהיין כיון דאינו שכר על עצם היין אלא שהיין גורם לו ברכה בממונו, ועיי' בריטב"א שכתב: "דשכרו נמי לאו הנאה ממש היא". ועיי' בריב"ש (סי' ה) שכתב: "משום דהתם, אינו נהנה בגוף האסור עצמו, ואף לא בדמיו, אלא שהדבר האסור, גרם לו הנאה", וע"ע בשע"צ (סי' תנ"ט קט"ז) ובקוב"ש (פסחים אות צד) ואכמ"ל.

ומקור דין רוצה בקיומו שאסור ביין נסך הוא מדאיתא בגמ' (שם טו.) ישראל שהיה נושה בעובד כוכבים מנה ומכר עבודת כוכבים והביא לו, יין נסך והביא לו מותר. אבל אם אמר לו, המתן לי עד שאמכור עבודת כוכבים ואביא לך, יין נסך ואביא לך, אסור. מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. ומשני, סיפא משום דהוה ליה כי רוצה בקיומו. וברש"י (ד"ה רבנן הוא) ז"ל: "אבל יין נסך דאסור להיות רוצה בקיומן, דישראל מצוה לבטל עבודת כוכבים ותשמישיה אימר לך דאסור". הנה כי כן מתבאר דסיבת האיסור להיות רוצה בקיומו, הוא משום מצוות איבוד ע"ז המוטלת עליו. וכ"כ בחדושי הרמב"ן והרשב"א (ע"ז טו.) ובר"ן שם ועיי"ש דס"ל לאסור רוצה בקיומו אף בסתם יינם, מדשכרו בסתם יינם אסור עיי"ש, אלמא דהא דשכרו אסור הוא מדין רוצה בקיומו. א"כ הא דשכרו אסור הוא לאו דין מיוחד דוקא ביין נסך אלא הו"ה בשאר תקרובת שיש מצוה לאבדה, משא"כ בשאר איסורי הנאה, ומעתה פשוט דגם בשאר תקרובת ולא רק ביין נסך שכרו אסור ואין לטעות מלשון הגמ' שהוא קנס דוקא בתקרובת של יין נסך ולא בשאר תקרובות.

ומפורש כן בחידושי הריטב"א שכתב: "אמר

רבי אבהו קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין דשביעית וביין נסך. והא דקרי ליה קנס מפני שעושיין עבירה דעבודה זרה וכל אביזרהא אסור לקיימם בעולם איסור תורה, ומדרבנן אף רוצה לקיימן אסור, וכל שעושה בהם מלאכה הרי מקיימם". וכ"מ עוד בחידושי הריטב"א שם וז"ל: "השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור. אסיקנא בגמרא דקנסא דרבנן הוא דקנסו לכל שעושה מלאכה בעניני עבודה זרה. ואף על גב דאמרינן בפ"ק ואם בנה שכרו מותר, התם כשהיה עושה לא היתה עדיין ע"ז וכדאיתא התם". ויעיין בחידושי הרמב"ן שכתב וז"ל: "ומשמע נמי דסתם יינם רוצה בקיומו אסור, דקנסא דפועל משום רוצה בקיומו הוא, הילכך אסור לישראל להיות מוזג כוס של יין נסך או סתם יינן לגוי", וכ"כ בר"ן שם. ונראה דזה מבואר בפשט הגמ' (שם טו.) דבעי שכרו לשבור ביין נסך, מהו מי אמרינן כיון דרוצה בקיומו אסור, מבואר מזה דהא דשכרו אסור, הוא מדין רוצה בקיומו. ומעתה שפיר הוא דין בכל תקרובת עבודה זרה כיון דדין רוצה בקיומו הוא משום לתא דאיבוד עבודה זרה.

ונראה לפי זה דבפלוגתא אי יש בחמץ דין משתכר באיסורי הנאה תלי מהו האיסור להשתכר דאם יסודו הוא מדין הנאה הגם דהוי רק "גרמא", א"כ לאו דוקא בחמץ אלא הו"ה בשאר איסורי הנאה. משא"כ אם יסודו הוא מדין רוצה בקיומו שנתבאר שבע"ז יסודו הוא מדין שחייב לאבד ע"ז ומשמשיה, א"כ הוא הדין בחמץ שיש בו דין ביעור הגם שלא דמי כ"כ לעבודה זרה שהוא דין איבוד בעצם לכל המוצאה משא"כ בחמץ הוא דין איבוד בחמץ שלו דוקא, מ"מ יסוד אחד יש להם. ומעתה בשאר איסורי הנאה שפיר דמי וזה יסוד לפלוגתת הראשונים בזה עיי' תוס' (פסחים כב: ד"ה ואבר, וע"ז לב. ד"ה והא). ומהא דבשכרו גוי להוביל חביות אסרינן משום רוצה בקיומו אף דהחביות שייכות לגוי ולכאורה הא אם יסוד האיסור מדין מצוות איבוד אמאי אסור, ומוכח מזה דיש מצוה על ישראל לאבד ע"ז של גוי ואכמ"ל. ומעתה בנידוד"י יש לאסור את

ואבידה ואונסין ואין לך רוצה בקיומו גדול מזה. ותיריך הפני יהושע, דמיירי דמיד שהגיע ליד ישראל דרך מציאה לא היה בדעתו לזכות בה אלא על מנת לאבדה שיזדמן לו איזה גוי שיוכל ישראל לכופו שיבטלה או שדעתו לשורפה ולבערה מן העולם, דמשום מצות עשה דאבד תאבדון נמי ליכא הואיל שכל עיקרו אינו אלא לאבדה או לבטלה ואין זה רוצה בקיומה אלא בביטולה את"ד הנעימים.

הנה כי כן חזינא דכל שרוצה לבערו אפילו שאינו מיידית שפיר דמי. וגם מצד הסברא נראה כן דכל שאינו מעוניין בקיומם בשביל עצם השימוש בהם אלא בשביל מצוות ביעור לא חשיב רוצה בקיומו אף דשפיר רוצה שיתקיימו בשביל טקס ביעורן וכדמשמע מדברי המאירי והב"י הנ"ל דיסוד רוצה בקיומו הוא רק היכא שאינו רוצה לקיים את ציווי התורה לאבד את העבודה זרה. ובעצם דברי הפנ"י איתחדש חידוש עצום ותמוה, שהרי כאן הישראל משתמש בסכין לשחיטה ומה בכך שכוונתו אח"כ לאבדו. ועיי' בר"ן (פ"ג דע"ז) כתב שגם אם אסור מהתורה לקיים טבעת עם צורה בולטת, מ"מ מותר לחתום בה ולא חשיב רוצה בקיומה של הטבעת עיי"ש, והוא פלאי בקלישות דעתי וצלע"ג.

ומצינו בדברי בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קכח) שמו"ח הגאון רעק"א הקשה לגאון החוות דעת איך הותר ליקח שכר מקבורת מתים דאסור בהנאה [ואף שלא הביאו ראיה לזה, מ"מ הוא פשוט עיי' בגמ' (כ"מ עה:)] שכר את החמר ואת הקדר וכו' חלילין לכלה או למת. אך מרש"י (מנהורין כו: ד"ה ופסלינהו) ליכא ראיה ד"ל דלקחו עבור חפירת הקבר ולא על הקבורה, וכן מהא דתנן (נויר יא.) יל"ד דבאמת אסורין הא הוה כשוכר פועל לעשות עמו ביין נסך ותיריך לו הגאון החו"ד דקבורת המת הוה כלמעט התיפלה עיי"ש, ובעצם הדבר דפשיטא להו שבכל איסורי הנאה אמרינן דין שכרו אסור צריך עדיין תלמוד ואכמ"ל.

ובלא"ה י"ל דשרי לקבל שכר בשביל קבורת

השהיית הפאות כיון שרוצה בקיום הפאות עד שריפתן.

איברא, הנה איתא בגמ' (ע"ז סג:) שכרו לשבור ביין נסך, מהו. מי אמרינן כיון דרוצה בקיומו אסור, או דלמא כל למעוטי תיפלה שפיר דמי. ופרש"י וד"ל: "מי אמרינן כיון דישראל זה רוצה בקיומן של חביות האלו שלא ישתברו עכשיו מאליהם עד שישברם הוא ויטול שכרם אסור". אמר רב נחמן ישבור ותבא עליו ברכה. והיינו דבמקום שממעט תיפלה אין זה דין שאיסור זה נדחה, אלא הביאור הוא דלא חשוב כלל "מקיים", וכ"כ בב"י (יר"ד סי' קלג): "אבל רוצה בקיומו עד שיאבדנו הוא בידיו לא חשיב רוצה בקיומו".

ועייין במאירי שכתב וד"ל: "אף על פי שרוצה בקיומו עד שישתברו ויטול שכרו הואיל ואינו רוצה בקיומו להשבה ליד הבעלים או למכירה ושישאר שלמים מותר, הא כל שרוצה בקיומן שלא לאבדם אסור". וא"כ הכא נמי המטרה שלו בסופה לקיים את הפאות כדי לבערם אחר זמן מהעולם והוי כלמעוטי תיפלה דשפיר דמי. הן אמת שיש לחלק ולומר דדוקא אם מבערו מיד כהא דשכרו לשבר חביות יין נסך הוא דלמעוטי תיפלה שפיר דמי, אבל כאן יש לו רצון בפאות ע"מ לקיים בהם מצוות ביעור.

ברם, נראה דאין לחלק בזה דהנה הפני יהושע (חולין ת.) הקשה על הא דשרי לשחוט לכתחילה בסכין של עכו"ם היכא דליכא משום שמנונית דאיסורא ולא חשיב "הנאה" כיון שאחר שחיטה מקלקל אותה דראויה רק לאכילה ולא לחרישה ולגדל וולדות כפי שהיתה בחיותה. וקשה, הא בכל שעה ושעה מחוייב לשרוף ולאבד את הסכין דאפילו להשהות בביתו אסור והאיך ישחוט בו לכתחילה. ואי מיירי שלקחה בתורת שאלה מהגוי, אכתי קשה, דהא רוצה בקיומו שהרי רוצה לשחוט בה ובכמה דוכתי אשכחן דכל שרוצה בקיומו אסור, ואפילו אם שכרו לשבר בו יין נסך הוי אסור אי לאו דלמעוטי תיפלה עדיף, אם כן כל שכן הכא שעל ידי שאלה קאי ברשותיה לענין גניבה

מהסברא הנ"ל, אבל ביין נסך הלא מפורש בגמ' דשייך רוצה בקיומו גם להנצל מהפסד, וצ"ע.

מסקנא דדינא:

(א) על פי כל התחקירים הבלתי תלויים, האמינים ביותר, רובן ככולן המכריע של הפאות כיום הינם עשויות משער הודי שהוא מתקרבות עבודה זרה, ואסור לחובשן, לקנותן ולהשהותן כדן תקרובת ע"ז האסורה בהנאה.

(ב) מלבד מה ש"ההכשר" על 98% של הפאות מרבה חרון אף בעולם בנתינת "כשרות" על פריצות והתורה הקדושה זועקת: "ולא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך" ר"ל, זאת ועוד לפי הבידורים הממצים והתחקירים הבלתי תלויים אין בו ממש להציל מתקרובת עבודה זרה, מאחר ואין השגחה מעת גזיות השער ועד גמר יצירתה וחומתה בפלומבה והלוגרמה שאינה ניתנת לזיוף ומלבד זאת גם טיקטים ותוויות "הכשר" מזוייפות.

(ג) גם אם היה מיעוט פאות משער הודי כל הפאות נאסרו מדין קבוע.

(ד) פאות סינטטית: בחלקן מעורב שיער טבעי כפי ששמענו מכמה מעבדות שעטנו שבדקו הרבה פאות סינטטיות ומצאו בכמה מהם (לטענתם בערך בין 10% ל- 20%) מעורבים עם שיער טבעי, ומכיון שחסר לי מידע מדוייק בענין הזה, הרוצה להנצל מכל חשש ונדנדוד איסור עליו לבדוק כל פאה סינטטית במעבדה לבדיקת שעטנו שיש ברשותה מקרוסקופ מיוחד לזיהוי שיער [לא כל מקרוסקופ מזהה] כל עוד שלא הוחזק דגם זה שאין בו שום חשש שהוסיפו בו שיער טבעי.

(ה) אסור להשהות בבית פאה נכרית ויש לאבדה (רמב"ם הל' ע"ז ז,א), על ידי שריפה או כל דבר המכלה אותה ולפזר את האפר ברוח (רמב"ם שם ח,ה), שלא במקום שדות וגינות או לקוברו (עיי' רשב"א ותוס' ר"ד ע"ז סב:).

מת ולא חשיב משתכר באיסורי הנאה אלא היכא שנהנה מעצם קיום הדבר האסור ולא כשמקבל השכר בעבור מצוות איבודו מהעולם דהשכר הוא על קיום המצוה, וא"כ גם בעניינינו לא חשיב רוצה בקיומו של עצם האיסור. גם י"ל שכל איסור של רוצה בקיומו הוא משום שרוצה בקיום הדבר בשביל שכרו שיהיה קיים בעולם ויהנו ממנו בניגוד למה שציותה התורה, ולא כשמקבל את שכרו על מה שממתין כדי לאבדו שזה אין השכר משום שיהנו מהאיסור, ואדרבה עושה כל טצדקי שאחר זמן לא יהנו מהאיסור.

וגדולה מזו מתבאר בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קטז וסי' קיט) דאיסור רוצה בקיומו הוא רק היכא שרוצה להרוויח כמו שכרו לשבור ביי"נ או בקיום כלאים או ליהנות בסמיכת כרעי המטה או משכיר יורה לבשל בו חמץ, אבל להיות ניצל מהפסדו לא שמענו, דהרי הרהיני חמץ ואומר מעכשיו מותר אף על גב אם נאבד באונס יהיה הנכרי פטור מלשלם וא"כ רוצה הישראל בקיומו שלא יאבד באונס, והמקבל אחריות חמצו של נכרי בביתו של נכרי מותר אף על גב דבודאי רוצה הוא בקיומו שהרי קיבל אחריותו עיי"ש, וחזינא מזה שאע"פ דרוצה בעצם החמץ ומעוניין במציאותו כדי שלא יפסיד שפיר דמי כל שאינו עושה להרויח ממון, וא"כ כל שכן כשעושה כן לצורך שריפת הפאות שאינו רוצה להרויח ולהשתכר ממון דשרי.

אמנם עצם דברי החת"ס לא זכיתי להבין, הא בישראל שהיה נושה הוא גם כן להנצל מהפסד ואפי"ה אסור משום רוצה בקיומו, ונהי דגבי חמץ שפיר י"ל סברא זו כיון דאין זה מצד מצוות ביעור דהא החמץ של גוי ואינו מצווה לבערו והוא רק מצד הנאה ולכן בזה הוא דיחל חלק שלהנצל מהפסד שפיר דמי, אבל בע"ז שיש מצוה לבער כיון שגם הגוי מצווה על ע"ז ותקרובתה, א"כ אמאי לא יהיה רוצה בקיומו הגם שרוצה להנצל מהפסד, ואולי כוונת החת"ס רק להביא את דין רוצה בקיומו דחזינא זה בע"ז וא"כ גם בחמץ ליתסר, ולזה מחלק דבחמץ להנצל מהפסד לא חשיב רוצה בקיומו

ואם כבר זרקה את הפאה ואח"כ נודע לה, אינה יכולה לתבוע מהפאנית שתחזיר לה את הכסף.

יג) אסור לטלטל פאה בשבת ואע"ג די"ל דהא ספק מוקצה אסור הוא רק בגלל דחשוב דבר שיש לו מתירין, עיי' בשו"ע (או"ח סי' תצו ס"ג) ומשנ"ב סק"ז וסק"ח) ובשעה"צ (סק"י) ושו"ע (סי' תקיג, ב) ומשנ"ב (סק"ד) ובתו"י (ביצה ג.) וגבי טילטול לא שייך ישל"מ וכמ"ש בשו"ת ברית הלוי (ח"א סי' טו וח"ב סי' צד), מ"מ כיון שדינה בביעור מספק, חשיבה מוקצה מחמת גופו ואסורה בטילטול.

יג) השורף פאה של אשה אין בזה לא איסור גזל ולא איסור מזיק ואינו חייב בתשלום.

יד) אין לקחת עדי קידושין שנשותיהם חובשות פאה נכרית באישורם ובעידודם אם הם מודעים שיש ספק איסור של תקרובת ע"ז בפאות הנכריות, לפי שנפסלים לעדות אם ידעו אותם מהחששות וחומרת האיסור ואע"ג דלא כל כך שמיע להו האיסור מטענות, אמתלאות ותירוצי שוא, ואין צריכים להתרות בהם במפורש שנפסלים לעדות על ידי כך. עיי' שו"ע (חו"מ סי' לד ס"ב) ובפת"ש (סק"ט) ושו"ת רע"א (סי' צו) ובאביעזר (ח"ג סי' כה), שו"ת יבי"א (ח"ח אבה"ע סי' ו סק"ב) ושו"ת באר משה (דנישבסקי יו"ד סי' ה). וקוב"ש (כ"ב אות רכד).

טו) מותר להשהות פאות נכריות ע"מ לבערן ברוב עם. כמו"כ מותר לקנות שיער ולהשהותו ע"מ להעמיד את הסוחרים במבתן ולגלות את תרמיתם, וטוב להניחם במקום הפקר ולהתכוין שלא לזכות בהם.

ו) אסור להסתכל בנוי פאה מדין הנאה מתקרובת ע"ז, ואין לשבח אשה על נוי פאתה.

ז) אין לומר דברים שבקדושה מול פאה נכרית.

ח) אין לקבל כסף מפאנית מאחר והיא מקבלת כסף חליפי תקרובת עבודה זרה וכסף זה אסור בהנאה כעבודה זרה עצמה כמ"ש הרמב"ם (הל' מאכא"ס יג, טו) וכשמתערבין בכסף אחר הכל נאסר ולא בטל כנפסק ברמב"ם (הל' ע"ז ז, ט).

ט) אין להשכיר דירה לאדם שאשתו חובשת פאה נכרית. אבל מותר להכניס אורחת לבית שחובשת על ראשה פאה כיון שזה באקראי.

י) המשכיר חנות לפאנית, אסור לו להנות מדמי השכירות (רמב"ם הל' מאכא"ס יג, טו. ושו"ע יו"ד סי' קלג ס"א) ואפילו אחרים אסורים להנות מכסף זה (ב"י שם) וצריך לשרוף את הכסף או לשחקו ולקבור את האפר בבית הקברות או ישחקו ויפזר את האפר ברוח או יפזרו בים ואם זורקו בים המלח אין צריך לשחקו (רמב"ם הט"ז ושו"ע).

יא) המוציא פאה נכרית אין עליו חיוב השבה כמו שביארתי בשו"ת ברית הלוי (ח"ב סי' קמז) ואדרבה, יש לו להגביהה ולכוין שלא לזכות בה בהגבתה ולאבדה בשריפה או בכל דבר המאבדה מהעולם.

יב) הקונה פאה נכרית ואחר זמן רב נודע לה הענין של תקרובת עבודה זרה, יכולה לבטל את המקח והפאנית חייבת להחזיר לה את הכסף, ובתנאי שלא השתמשה בפאה אחר שנודע לה מהאיסור. וכ"ש כשלא שילמה דפטורה לשלם.

"תשית לראשם עטרת פז"

לידידי היקרים והנעלים משפחת יוספי

יוסף, ציפי, לאה, סיגי, יעל, משה הי"ו

להצלחת ורפואת אמם היקרה

הגב' שרה בת רבקה תחי'

יהא רעווא שיזכו לשפע רוחני וגשמי לראות ברכה בכל
עמלם וימלא הקב"ה כל משאלות ליבם לטובה ולברכה,

אכ"ר

לעילוי נשמת

אביהם היקר באדם, ישר, אהוב ונוח לבריות
נחמיה בן יוסף וציפורה יוספי ז"ל
נלב"ע כ"ט טבת תשע"ט

לעילוי נשמת

אשר בן רבקה סופר ז"ל
נלב"ע ג' תשרי תשע"ח

לעילוי נשמת

מרים בת יוסף וציפורה אוסקר ז"ל
נלב"ע כ"ד אלול תשע"ח

לרפואת

יונה בן רחל אוסקר הי"ו
אשדוד

חנה בת מרים אליהו תחי'
גבעת כח

